

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Lukáš Jelínek

**Náhrada nákladů řízení v nalézacím a
exekčním řízení**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Pohl

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. 4. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 235 104 znaků včetně mezer.

Lukáš Jelínek

V Praze dne 1. 4. 2020

Obsah

Úvod.....	1
1 Náhrada nákladů nalézacího řízení.....	2
1.1 Pojem nákladů řízení.....	2
1.2 Druhy nákladů nalézacího řízení.....	3
1.2.1 Hotové výdaje účastníků a jejich zástupců.....	4
1.2.2 Soudní poplatek.....	5
1.2.3 Ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných zástupců.....	7
1.2.4 Náklady důkazů.....	9
1.2.5 Tlumočné.....	11
1.2.6 Odměna za zastupování advokátem, notářem nebo patentovým zástupcem 12	
1.2.7 Odměna pro mediátora.....	15
1.2.8 Náhrada za DPH.....	16
1.2.9 Odměna notáře jako soudního komisaře.....	18
1.2.10 Odměna správce pozůstalosti.....	18
1.2.11 Další druhy nákladů řízení.....	19
1.3 Účelnost nákladů řízení.....	20
1.3.1 Obecně k účelnosti nákladů řízení.....	20
1.3.2 Účelnost nákladů při zastoupení advokátem.....	20
1.4 Placení nákladů nalézacího řízení.....	24
1.4.1 Rozdíl mezi placením nákladů a hrazením nákladů řízení.....	24
1.4.2 Zákonná úprava placení nákladů řízení.....	25
1.4.3 Pluralita účastníků řízení.....	27
1.5 Náhrada nákladů ve sporném řízení.....	28
1.5.1 Zákonná úprava náhrady nákladů sporného řízení.....	28
1.5.2 Náhrada nákladů řízení podle úspěchu ve věci.....	29
1.5.3 Předžalobní výzva.....	37
1.5.4 Náhrada nákladů žalovaného, který neměl úspěch ve věci.....	42
1.5.5 Náhrada nákladů předběžného opatření a zajištění důkazů.....	45
1.5.6 Náhrada nákladů řízení při zastavení řízení a při zastavení žaloby.....	46
1.5.7 Separace nákladů řízení.....	50
1.5.8 Náhrada nákladů řízení placených státem.....	52
1.5.9 Platební místo při náhradě nákladů řízení.....	54
1.5.10 Moderační právo soudu.....	56

1.5.11	Rozhodnutí o nákladech řízení ve sporném řízení	59
1.6	Náhrada nákladů v nesporném řízení	62
1.6.1	Trojí režim náhrady nákladů řízení mezi účastníky podle ZŘS	62
1.6.2	Náklady řízení v řízeních zahajovaných i bez návrhu a ve statusových věcech manželských	63
1.6.3	Náhrada nákladů v řízeních zahajovaných výhradně na návrh s výjimkou statusových věcí manželských a partnerských	66
1.6.4	Náhrada nákladů v řízeních zahajovaných i bez návrhu se speciální úpravou nákladů ve zvláštní části ZŘS.....	67
1.6.5	Náhrada nákladů pozůstalostního řízení	69
1.7	Rozhodování o nákladech řízení v řízeních o opravných prostředcích.....	72
1.7.1	Rozhodování o nákladech řízení v odvolacím řízení.....	72
1.7.2	Rozhodování o nákladech v dovolacím řízení	73
1.7.3	Rozhodování o nákladech při žalobě na obnovu řízení a žalobě pro zmatečnost	74
2	Náhrada nákladů vykonávacího řízení	76
2.1	Rozdíl mezi soudním výkonem rozhodnutí a exekucí	76
2.2	Náhrada nákladů soudního výkonu rozhodnutí podle OSŘ.....	77
2.2.1	Druhy nákladů soudního výkonu rozhodnutí.....	77
2.2.2	Placení nákladů soudního výkonu rozhodnutí	78
2.2.3	Rozhodování o nákladech při soudním výkonu rozhodnutí	79
2.3	Náhrada nákladů exekučního řízení podle exekučního řádu.....	83
2.3.1	Náklady exekučního řízení	83
2.3.2	Rozhodování o nákladech v exekučním řízení	88
	Závěr	96
	Seznam použitých zdrojů.....	98
	Seznam použitých právních předpisů.....	98
	Seznam použité judikatury	99
	Seznam použité literatury.....	102
	Seznam použitých internetových zdrojů	103
	Název diplomové práce	104
	Abstrakt.....	104
	Klíčová slova	104
	The thesis topic	105
	Abstract.....	105
	Key words	105

Úvod

O náhradě nákladů civilního řízení lze zcela obecně uzavřít, že je tématem, jemuž se dozajista nedostává v odborných kruzích takové pozornosti, jakou zasluhuje. Navzdory tomu, že se jedná o téma poměrně komplikované, jehož právní úprava je obsažena hned na několika místech v různých právních předpisech, bývá náhrada nákladů řízení v očích veřejnosti často vnímána jakožto jakási podružná otázka, jenž co do svého významu vždy výrazně zaostává za problematikou věci, ve které je ono řízení vedeno.

Z výše uvedeného důvodu není toto téma předmětem odborné literatury tak často, jako tomu bývá v případě jiných, pro veřejnost atraktivnějších, právních otázek, jejichž problematika je rozebírána výrazně detailněji. Současně je však možné konstatovat, že rozhodování o náhradě nákladů v civilním řízení může být často v praxi velice problematické, jelikož při něm může vyvstat mnoho různých otázek, jež nejsou zákonem výslovně předpokládány a které aplikaci zákonných ustanovení na konkrétní případy zásadně znesnadňují. Vypovídá o tom i velmi obsáhlá judikatura s tímto tématem související, v níž významnou pozici zastává i velké množství rozhodnutí Ústavního soudu ČR, jenž se k problematice náhrady nákladů řízení rovněž poměrně často vyjadřuje, což svědčí o skutečném významu, jaké toto téma bezpochyby má.

Cílem této diplomové práce je tedy poskytnout ucelený pohled na právní úpravu problematiky náhrady nákladů nalézacího a exekučního řízení, při snaze tuto úpravu rovněž kriticky zhodnotit a vyzdvihnout jak její klady, tak i nedokonalosti. Při popisu příslušných ustanovení se budu snažit poukázat na důsledky, jež mohou v souvislosti s tímto v praxi nastat, a pokusím se nalézt cestu ke vhodnějším řešením.

1 Náhrada nákladů nalézacího řízení

1.1 Pojem nákladů řízení

Náklady řízení lze dle odborné literatury zcela obecně definovat jakožto náklady, které vznikají v konkrétním soudním řízení účastníkům, případně jejich zástupcům, osobám zúčastněným na předmětném řízení a v neposlední řadě také samotnému soudu.¹ Ani takto obecná definice však není zcela všeobecná, neboť i z ní lze nalézt výjimky. Takovou výjimkou může být kupříkladu náklad žalobce na uskutečnění předžalobní výzvy, která je zákonem stanoveným předpokladem pro pozdější přiznání práva na náhradu nákladů.² Navzdory tomu, že tento náklad vzniká již před zahájením samotného řízení, stává se následně součástí rozhodnutí o náhradě jeho nákladů.

Co se týče bližší charakteristiky nákladů řízení, Ústavní soud ČR ve svém usnesení ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. IV. ÚS 37/02, důsledně odlišil pojem „věc sama“, již v podstatě rozumí nárok, jenž byl předmětem konkrétního řízení, včetně příslušenství tohoto nároku, od pojmu „náklady řízení“, kterým označil náklady účastníků, jiných osob zúčastněných na řízení, případně státu, jejichž vynaložení je spojeno s řízením o věci samé. Ústavní soud v předmětném usnesení dále zdůraznil, že se jedná o dva zcela odlišné instituty podléhající různým právním režimům, které není možné vzájemně zaměňovat.³ Lze proto zcela nepochybně uvést, že náklady řízení jsou vedle věci samé rovněž velice významnou okolností každého soudního řízení a rozhodnutí o jejich náhradě bude pro účastníky řízení vždy relevantní.

Náhrada nákladů řízení plní dvě zásadní funkce, kterými jsou funkce preventivní a funkce sankční.⁴ Významnější z nich je zřejmě funkce preventivní, která napříč celým právním řádem zamezuje zneužívání práva na přístup k soudu a zahlcování soudů zjevně bezúspěšnými a neopodstatněnými návrhy. Oproti tomu funkce sankční může spočívat

¹ SVOBODA Karel, ŠÍNOVÁ Renáta, HAMULÁKOVÁ Klára a kolektiv. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck), s. 341. ISBN 978-80-7400-279-3.

² SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 274. ISBN 978-80-7400-733-0.

³ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. IV. ÚS 37/02.

⁴ WINTEROVÁ Alena, MACKOVÁ Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 300. ISBN 978-80-7502-298-1.

v uložení povinnosti účastníku, jenž svým jednáním zavinil vedení soudního řízení, nahradit náklady řízení účastníku, který se u soudu oprávněně domáhal ochrany svých práv. V této skutečnosti lze shledat rovněž reparační charakter náhrady nákladů řízení, když se ve věci úspěšnému účastníkovi dostává náhrady toho, co účelně vynaložil, aby mohl být ve věci úspěšný.⁵

Vedením soudního řízení vznikají jednak náklady, které jsou označovány jako tzv. všeobecné, jež jsou hrazeny státem ze státního rozpočtu (typicky se jedná o platy soudců a náklady spojené se správou soudních budov atd.). Mimo nich dále vznikají také tzv. náklady zvláštní, které vznikají účastníkům řízení, osobám zúčastněným na řízení či státu (zejména soudní poplatky, náklady právního zastoupení, náklady důkazů atd.)⁶. Právě zvláštní náklady jsou pak předmětem rozhodnutí o náhradě nákladů soudního řízení.

1.2 Druhy nákladů nalézacího řízení

Klíčovým ustanovením pro rozlišení jednotlivých druhů nákladů nalézacího řízení je ustanovení § 137 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“), které uvádí jednotlivé druhy nákladů. Důležitým faktem je, že toto ustanovení je pouze ustanovením demonstrativním, tudíž OSŘ nevyklučuje, že v průběhu soudního řízení mohou vzniknout i další typy nákladů, jenž nejsou tímto zákonem výslovně předpokládány. Tuto skutečnost je možné dovodit i z ustálené judikatury, kdy např. Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 12. 12. 1996, sp. zn. 5 Cmo 228/96 stanovil, že: *„Výčet možných nákladů v ustanovení § 137 OSŘ je jen příkladný a mezi náklady řízení patří i jiné zde neuvedené náklady, pokud vznikly účastníku v souvislosti s určitým konkrétním řízením a jinak by mu nevznikly. Souvislost vzniku těchto nákladů s určitým řízením musí prokázat ten, kdo se domáhá jejich náhrady.“*⁷

V následujících bodech této kapitoly budou podrobněji rozebrány jednotlivé druhy nákladů nalézacího řízení, jejichž vznik ustanovení § 137 OSŘ předpokládá.

⁵ ZAHRADNÍKOVÁ Radka a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s.276. ISBN 978-80-7380-714-6.

⁶ WINTEROVÁ Alena, MACKOVÁ Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 300. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 12. 1996, sp. zn. 5 Cmo 228/96.

1.2.1 Hotové výdaje účastníků a jejich zástupců

Hotové výdaje účastníků jsou blíže konkretizovány v § 29 odstavci 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „JŘ“). Dle tohoto ustanovení jsou hotovými výdaji účastníka jízdné, stravné a nocležné. Nejčastěji uplatňovaným nákladem pak je nepochybně jízdné, které dle § 30 téže vyhlášky náleží pouze účastníku, který nebydlí nebo nepracuje v místě, kde se řízení koná, nebo je předvolán z místa, kde se dočasně zdržuje. Podzákonná úprava dále stanovuje, že účastník, jenž si nárokuje náhradu jízdného, musí v rámci hospodárnosti pro cestu k řízení užít veřejného hromadného dopravního prostředku a např. vlastního osobního automobilu smí účastník užít pouze po předchozím svolení soudu.⁸

V případě cesty hromadnou dopravou musí účastník soudu předložit jízdenku, v případě užití osobního automobilu pak účastník předkládá kopii technického průkazu a pro výpočet výše náhrady se užije zvláštního právního předpisu. V minulosti jím byl zák. č. 119/1992 Sb. o cestovních náhradách, avšak tento zákon byl zrušen zákonem č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“), jehož ustanovení § 156 a násl. se pro výpočet náhrady užívá v současnosti. Je vhodné uvést, že v tomto ohledu je účastník poněkud znevýhodněn oproti svému případnému právnímu zástupci, který je advokátem, notářem či patentovým zástupcem, jemuž jakožto právnímu profesionálovi, jehož pracovní činnost je tvořena z významné části právě i zastupováním v soudních řízeních, je umožněno užít osobního automobilu k cestě na řízení, za kterou mu bude náležet náhrada, vždy a bez předchozího svolení soudu. Mezi hotové výdaje účastníků lze dále zařadit také poštovné.⁹

Co se týče hotových nákladů zástupců účastníka, pokud jím je advokát, notář nebo patentový zástupce, lze zde shledat několik odlišností v případě jejich uplatnění. Je zcela logické, že zatímco nezastoupení účastníci řízení by pravděpodobně byli s určitými obtížemi schopni veškeré své hotové výdaje, které jim v souvislosti s předmětným řízením vznikly, řádně vyčíslit a doložit (byť by se mohlo jednat o zcela nepatrné výdaje

⁸§ 30 odstavec 2 JŘ

⁹JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II. 3.* vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 398. ISBN 978-80-7598-369-5.

jako např. uvedení počtu a hodnot poštovních známek, které k doručení podání ve věci použili), pro advokáta, který se jako zástupce účastní celé řady soudních řízení, by bylo naprosto nepřiměřenou zátěží a velmi často dokonce i prakticky neuskutečnitelné, pokud by musel přesně vyčíslit a doložit veškeré náklady, jež mu vznikly např. s odesláním určitého podání v konkrétním řízení. Z tohoto důvodu se k náhradě hotových nákladů advokáta užívá tzv. paušální náhrady hotových výdajů dle § 13 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“), přičemž tato paušální náhrada mu náleží vždy za každý úkon právní služby. Z výše uvedeného je zřejmé, že navzdory logickému odůvodnění, které by mohlo být chápáno i jako určité ospravedlnění, tu vznikl zásadní nepoměr mezi povinnostmi při uplatnění hotových výdajů nezastoupených účastníků, kteří by museli veškeré své hotové výdaje soudu prokazovat a jejich zástupců, advokátů, jimž by měla náhrada náležet paušálně a nutno podotknout, častokrát ještě mnohonásobně vyšší než skutečně vynaložené hotové výdaje, a to zejména po zavedení systému datových schránek.

Výše uvedenému nepoměru mezi nezastoupenými účastníky a jejich zástupci se věnoval Ústavní soud ČR, jenž tuto problematiku řešil ve svém nálezu ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 39/13, ve kterém dovodil následující: „*Zásadu rovnosti účastníků řízení ve smyslu článku 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod naplňuje přiznání paušální náhrady coby náhrady hotových výdajů podle jejich demonstrativního výčtu v § 137 odst. 1 občanského soudního řádu i účastníkovi řízení, který advokátem zastoupen není, a to v situacích, v nichž by účastníkovi řízení zastoupenému advokátem byla přiznána taková náhrada podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu.*“¹⁰ Nezastoupenému účastníkovi tudíž s účinností od 1. 7. 2015 náleží stejná náhrada hotových nákladů, jako by náležela jeho zástupci advokátovi.¹¹

1.2.2 Soudní poplatek

Soudní poplatek je nejčastějším nákladem, který je účastník řízení povinen nést v převážné většině všech druhů soudních řízení. Výjimky z tohoto pravidla jsou uvedeny

¹⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 39/13.

¹¹ JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II.3.* vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 398. ISBN 978-80-7598-369-5.

v § 11 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „SP“). Tento zvláštní zákon je meritem zákonné úpravy soudních poplatků v současném právním řádu ČR. Přesnou výši soudního poplatku pro určitý druh soudního řízení lze nalézt v jeho příloze č. 1, kterou je sazebník poplatků, a takto stanovený poplatek může být vyjádřen buďto pevnou částkou, nebo jako tzv. procentní poplatek.

Soudní poplatek plní dvě zásadní funkce. Předně se jedná o příspěvek do státního rozpočtu, ze kterého jsou hrazeny tzv. všeobecné náklady (blíže viz. kapitola 1.1.) Druhou funkci pak plní skutečnost, že soudní poplatek je poměrně účinnou překážkou proti zbytečnému nebo šikanóznímu sudičství.¹²

Poplatkovou povinnost má v řízení zejména navrhovatel, ačkoli ve smírčím řízení dle § 67 OSŘ jsou poplatníky všichni účastníci řízení.¹³ U soudních poplatků je důležité určit tzv. vznik poplatkové povinnosti, tj. ve kterém okamžiku soudní poplatek nabývá splatnosti. Zpravidla k tomu dochází po podání příslušného návrhu na zahájení soudního řízení, odvolání nebo dovolání, přičemž pokud není soudní poplatek zaplacen současně s tímto podáním, má soud povinnost navrhovatele k zaplacení soudního poplatku vyzvat. V současné době je však běžnou praxí, že pokud dojde k zastavení soudního řízení z důvodu nezaplacení soudního poplatku a účastník následně soudní poplatek uhradí ve lhůtě pro odvolání proti usnesení, jímž bylo soudní řízení zastaveno, soud usnesení o zastavení soudního řízení v rámci autoremedury automaticky zruší a v soudním řízení bude pokračovat.¹⁴

V souvislosti se soudním poplatkem a jeho funkcemi je rovněž vhodné blíže poukázat na institut osvobození od soudních poplatků zohledňující především sociální a majetkové poměry konkrétních účastníků. Účelem tohoto zákonného institutu je předejít situacím, ve kterých by zpoplatnění soudního řízení mohlo pro některé osoby znamenat významnou překážku v přístupu k soudu. Klíčovým ustanovením pro osvobození od soudních poplatků je § 11 SP. Zákonná úprava rozlišuje tři typy osvobození od soudních poplatků. Prvním z nich je osvobození věcné vyplývající z prvního odstavce § 11 SP,

¹² WINTEROVÁ Alena, MACKOVÁ Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 302. ISBN 978-80-7502-298-1.

¹³ SVOBODA Karel, ŠÍNOVÁ Renáta, HAMULÁKOVÁ Klára a kolektiv. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck), s. 343. ISBN 978-80-7400-279-3.

¹⁴ SVOBODA Karel, ŠÍNOVÁ Renáta, HAMULÁKOVÁ Klára a kolektiv. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck), s. 344. ISBN 978-80-7400-279-3.

v němž je uveden taxativní výčet řízení ve věcech, které nepodléhají poplatkové povinnosti vůbec. Druhým typem je osvobození osobní, upravené v § 11 odstavec 2 SP. Toto ustanovení obsahuje taxativní výčet subjektů, které na základě svého procesního postavení nemají povinnost soudní poplatky platit. Posledním typem osvobození od soudních poplatků je osvobození individuální, které vždy závisí na posouzení a rozhodnutí soudu v konkrétní věci a jehož účelem je zejména ochrana účastníků ve zvlášť tíživé majetkové situaci.¹⁵

1.2.3 Ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných zástupců

Ušlý výdělek je možné charakterizovat jakožto příjem, jehož by účastník mohl dosáhnout, pokud by nebylo vedeno řízení v jeho věci. Představuje tedy náklad účastníka vzniklý na základě skutečnosti, že účastník nemohl vykonávat svoji obvyklou pracovní činnost po dobu jeho účasti u soudního jednání. Přičemž je zcela nepodstatné, jestliže byla jeho účast na soudním jednání nutná, protože byl soudem předvolán, nebo zda se účastník tohoto jednání účastní dobrovolně v důsledku realizace tohoto svého zaručeného práva.¹⁶ Náhrada ušlého výdělku mu bude náležet v obou případech.

Nejedná se však pouze o ušlý výdělek samotného účastníka, ale i jeho zákonných zástupců. Navzdory tomu, že to není výslovně uvedeno v demonstrativním § 137 odst.1 OSŘ, jsou součástí nákladů účastníka rovněž ušlý výdělek jeho průvodce v souladu s ustanovením § 29 odst. 4 JŘ, důvěrníka dítěte podle § 100 odst. 3 OSŘ, podpůrce dle § 116a OSŘ a rovněž zástupce a ustanoveného opatrovníka, pokud nejsou advokáty.¹⁷

Co se týče rozsahu náhrady, účastníkovi bude vždy nahrazena pouze doba, během které vedené soudní řízení zasáhlo do jeho pracovní doby a tím mu znemožnilo dosáhnout výdělku, tzn. doba probíhajícího jednání společně s dobou, jenž účastník musí nezbytně strávit cestou na jednání a z jednání zpět na pracoviště. Doba, kterou účastník stráví

¹⁵ WINTEROVÁ Alena, MACKOVÁ Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 303. ISBN 978-80-7502-298-1.

¹⁶ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 35. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹⁷ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 36. ISBN 978-80-7400-650-0.

vlastní přípravou na předmětné jednání ve svém volném čase se mu nenahrazuje, jelikož se na ni nahlíží jako na běžnou správu jeho záležitostí.¹⁸

Zcela zásadní pro úspěšné domožení se náhrady ušlého výdělku pro účastníka je prokázání jeho výše. Způsob tohoto prokazování se pak liší dle toho, zda je účastník zaměstnancem, nebo zda je jinak výdělečně činný. V případě zaměstnaného účastníka FO se při určení výše náhrady vychází z průměrného výdělku, který se zjišťuje dle zvláštního předpisu, jímž je v současné době zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. Dle zákoníku práce se výše ušlého výdělku prokáže potvrzením zaměstnavatele, v němž je uvedeno, jakou částku zaměstnavatel účastníku srazí za dobu jeho nepřítomnosti v pracovní době. Zcela jistě mohou v běžném životě nastat situace, kdy z různých důvodů, např. pro rozpory mezi zaměstnavatelem a účastníkem, toto potvrzení zaměstnavatel odmítne poskytnout a účastník tuto skutečnost nemůže nijak ovlivnit. Toto bylo řešeno již v minulosti např. rozsudkem Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 27. 1. 1971, sp. zn. 6 Cz 161/70. V takovéto situaci soudu postačí účastníkově tvrzení o výši ušlého výdělku a je pak právě na soudu, aby za pomoci jemu dostupných prostředků ono potvrzení zaměstnavatele získal – pokud se soud zaměstnavatele vyzve, aby se ohledně výše ušlého výdělku účastníka vyjádřil, zaměstnavatel již nemá možnost odmítnout.¹⁹

Odlišná situace nastává, pokud účastník není zaměstnancem, ale FO jinak výdělečně činnou. V tomto případě poslouží jako podklad částka vypočtená ze základu daně z příjmů fyzických osob, která se dělí počtem pracovních hodin připadajících na týž kalendářní rok a stanoveným zákoníkem práce. Pokud není účastník schopen prokázat výši základu daně z příjmů, náleží mu náhrada odpovídající výši minimální hodinové mzdy stanovené zvláštním předpisem, přičemž i takovéto vyčíslení je omezeno maximálně osminásobkem minimální hodinové sazby na jeden den. Omezení týkající se osminásobku hodinové sazby na den, se týká rovněž i podnikatelů, jelikož v jejich případě není možné nezpochybnitelně prokázat, kolik hodin denně běžně skutečně pracují.

¹⁸ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 575. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁹ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 575. ISBN 978-80-7400-673-9.

Způsobu výpočtu podle minimální mzdy by se však mělo zřejmě užít až v krajním případě, kdy není možné výši náhrady ani odhadnout např. analogicky dle § 136 OSŘ.²⁰

1.2.4 Náklady důkazů

Nejfrekventovanějšími náklady vznikajícími v souvislosti s prováděním jednotlivých důkazů v průběhu soudního řízení jsou zejména svědečné a znalečné. Dále mezi tento druh nákladů řadíme rovněž náklady na odborné vyjádření, popřípadě náklady spojené s účastí u místního ohledání.

Svědečné náleží svědkům a fyzickým osobám uvedeným v § 126a OSŘ, tj. bývalým statutárním zástupcům právnických osob a členům kolektivních statutárních orgánů, a je tvořeno náhradou hotových výdajů a ušlého výdělku. Svědek musí své právo na svědečné uplatnit nejpozději do 3 dnů od výslechu nebo od oznámení, že výslech neproběhne, jinak toto právo prekluduje²¹.

Důležitým faktem je, že svědkovi v pracovním či obdobném poměru za jeho čas strávený na soudním jednání nenáleží náhrada mzdy nebo platu od zaměstnavatele, ale přímo od soudu. Zaměstnavatelova povinnost spočívá pouze v nezbytném uvolnění zaměstnance z pracovního procesu po dobu jednání, na které byl zaměstnanec předvolán. Je na místě, aby si zaměstnanec za tímto účelem předem zajistil potvrzení od zaměstnavatele, na jakou dobu jej bylo nezbytné uvolnit. V opačném případě má možnost veškeré požadované skutečnosti doložit zpětně do 3 dnů. Výši náhrady určí soud dle potvrzení mzdové účtárny o průměrné hodinové mzdě a s ohledem na délku jednání.

Situaci, kdy soud svědečné v plné výši nepřiznal, řešil Ústavní soud ČR v nálezu ze dne 9. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 586/05, v němž stanovil požadavek náležitého odůvodnění takového rozhodnutí:²² *"Ve způsobu, jakým o nárocích stěžovatele na svědečné rozhodl, se zračí značná míra libovůle ze strany soudu jako orgánu veřejné moci. Došlo tak k situaci, kdy ve vztahu k ochraně práv fyzické osoby jako svědka byla státní moc uplatněna nejen v rozporu se zákonem, ale i s Ústavou a Listinou základních*

²⁰ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 576. ISBN 978-80-7400-673-9.

²¹ § 139 odstavec 1 OSŘ

²² JIRSA Jaromír. [§ 139] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II* (§ 79 až 180 o. s. ř.). 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

*práv a svobod. Nezávislost rozhodování obecných soudů se totiž uskutečňuje v ústavním a zákonném procesním a hmotněprávním rámci. Procesní rámec představují především principy řádného a spravedlivého procesu, jak vyplývají z čl. 36 a násl. Listiny, jakož i z čl. 1 Ústavy ČR. Jedním z těchto principů, představujícím součást práva na řádný proces, jakož i pojmu právního státu (čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 1 Ústavy) a vylučujícím libovůli při rozhodování, je i povinnost soudů svá rozhodnutí odůvodnit (§ 157 odst. 1 o. s. ř.) způsobem, zakotveným v § 157 odst. 2 o. s. ř. Z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé (viz nálezn. sp. zn. III. ÚS 94/97)."*²³

Znalečné se zpravidla skládá z odměny soudního znalce za vyhotovení znaleckého posudku a dále z náhrady případných cestovních nebo jiných výdajů. Bližší úprava znalečného je obsažena v zákoně č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o znalcích a tlumočnících“). Výše znalečného se dále určuje podle příslušných podzákonných předpisů, konkrétně dle § 16-28 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb, k provedení zákona o znalcích a tlumočnících. Je však vhodné podotknout, že tato vyhláška byla s účinností ke dni 1. 1. 2021 zrušena zákonem č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech který se na tuto problematiku bude aplikovat v budoucnu po nabytí účinnosti. V souvislosti s určením výše znalečného vydává soud usnesení, proti němuž je možno podat odvolání. K vydání tohoto usnesení musí soud přistoupit bez zbytečného odkladu, nejpozději do 2 měsíců od podání posudku. Vyplaceno musí znalečné být bez zbytečného odkladu, nejpozději do 30 dnů od jeho přiznání. Obě tyto lhůty vyplývají z § 19 zákona o znalcích a tlumočnících. Je na místě podotknout, že v případě, kdy se účastník řízení z vlastní iniciativy rozhodne nechat si vyhotovit znalecký posudek, patří náklady na jeho vyhotovení mezi hotové výdaje účastníka dle § 127a OSŘ. Oproti tomu, pokud znalec bude doplňovat takovýto posudek ústně v průběhu soudního jednání, bude se již jednat o znalečné dle 139 odst. 2 OSŘ. Znalec může rovněž požadovat poskytnutí zálohy na náklady, které mu vzniknou v souvislosti s vypracováním posudku.²⁴

²³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 586/05.

²⁴ JIRSA Jaromír. [§ 139] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

V souvislosti se znalci a tlumočníky (k těm blíže viz 1.2.5), kteří jsou plátcí DPH, vydal Ústavní soud ČR relevantní nález ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 3960/16, ve kterém stanovil následující: *„Jsou-li znalci a tlumočníci, již jsou plátcí DPH, náhrady účelně vynaložených nákladů následně kráceny o daň z přidané hodnoty, aniž by jim soud za toto krácení přiznal náhradu, není naplněna díkce ustanovení § 18 zákona č. 36/1967 Sb., a je tím nedůvodně zasahováno do jejich vlastnického práva. Soudy proto musí pomocí analogie (s advokáty, notáři, exekutory či mediátory - § 137 odst. 3 občanského soudního řádu, § 87 odst. 1 exekučního řádu, § 10 odst. 4 zákona o mediaci) dospět k ústavně konformnímu výkladu sporného ustanovení § 18 zákona o znalcích a tlumočnících a účelně vynaložené náklady navýšit o částku představující DPH.“²⁵*

1.2.5 Tlumočné

Tlumočné se skládá z odměny, která náleží tlumočnicku za tlumočnický úkon a z náhrady jeho hotových výdajů. Zde je na místě podotknout, že se nejedná o náklad související s prováděním důkazů, nýbrž o projev práva zakotveného v čl. 37 odst. 4 LZPS, stanovujícím následující: *„Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočnicka.“²⁶* Výše tlumočného se určuje podle zvláštního přepisu, čímž je stejně jako v případě znalečného (srov. viz 1.2.4.) zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících společně s vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících. Hlavními kritérii určujícími výši náhrady je náročnost a míra odborných znalostí, kterých bylo k provedení tlumočnického úkonu vynaložit.

Výše uvedené platí rovněž i pro určení odměny za tlumočení do znakové řeči, jak bylo judikováno např. již v rozsudku Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 4. 1984, sp. zn. 1 Cz 15/84, v jehož odůvodnění bylo stanoveno: *„Náklady spojené s přibráním tlumočnicka k přetlumočení projevů hluchoněmého účastníka přednesených při jednání je třeba s ohledem na jejich povahu posuzovat stejně jako náklady vyplývající z práva účastníka jednat před soudem ve své mateřštině. Proto jejich náhradu nelze uložit.“²⁷*

²⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 3960/16.

²⁶ Článek 37 odstavce 4 LZPS

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 4. 1984, sp. zn. 1 Cz 15/84.

V případech, kdy je přiznáváno tlumočné za tlumočnický úkon spočívající v písemném překladu určitých listin, rozhoduje soud o jeho výši samostatným usnesením, proti kterému je možné podat odvolání. Pokud soud určuje odměnu tlumočnicku, který byl přítomen u soudního jednání a tlumočil jeho průběh, je běžnou praxí, že soud rozhodne o jeho odměně již na konci soudního jednání do protokolu, přičemž následuje dotaz účastníkům i tlumočnicku, zda se vzdávají práva na odvolání proti tomuto rozhodnutí. V situaci, kdy se všichni dotázaní svého práva na odvolání vzdají, vyznačí se doložka právní moci do protokolu a samotné usnesení již není nutné vyhotovovat ani doručovat. Tlumočnick si následně může svoji odměnu vyzvednout bezodkladně přímo na pokladně soudu.²⁸

1.2.6 Odměna za zastupování advokátem, notářem nebo patentovým zástupcem

Každý účastník řízení má možnost nechat se v soudním řízení zastoupit profesionálem na základě plné moci. Tímto profesionálem je v naprosté většině případů advokát, méně často pak notář či patentový zástupce. Jelikož takovéto zastoupení je profesionálem vykonáváno zpravidla za úplatu, jsou náklady, které účastníkovi v souvislosti se zastoupením vzniknou, zahrnuty mezi náklady řízení a účastník, jenž byl v řízení úspěšný, má poté právo požadovat jejich náhradu.²⁹ Dle § 137 odstavce 2 OSŘ patří odměna za zastupování k nákladům řízení, pouze je-li zástupcem advokát, notář nebo patentový zástupce, a to vždy v rozsahu oprávnění dle příslušných právních předpisů.

Odměna advokáta může být smluvní nebo mimosmluvní. Smluvní odměna může být předem sjednána jakožto konkrétní částka za zastoupení ve věci, nebo je možné sjednat pouze způsob jejího určení např. hodinově či paušálně. Pro určení odměny advokáta je klíčovým ustanovením vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb.

Advokátní tarif přiznává advokátovi kromě odměny dále právo na náhradu hotových výdajů (k tomu blíže viz. 1.2.1.) a náhradu za promeškaný čas (§ 2 odstavec 1

²⁸ JIRSA Jaromír. [§ 137] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

²⁹ HAMULÁKOVÁ Klára, KŘIVÁČKOVÁ Jana, ŠÍNOVÁ Renáta. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 252. ISBN 978-80-7598-248-3.

advokátního tarifu). Ostatní náklady advokáta, kterými mohou být například náklady na běžné administrativní práce, se samostatně nenahrazují, neboť jsou již zahrnuty v odměně advokáta (§ 2 odstavec 2 advokátního tarifu).³⁰

Velice významnou povinností, kterou advokátní tarif advokátovi ukládá a která se týká odměny smluvní, je povinnost uložená poslední větou § 1 odstavce 2 advokátního tarifu, dle které musí advokát jednající s klientem o smluvní odměně svého klienta upozornit, že při rozhodování soudu se výše jeho odměny řídí právě ustanovením advokátního tarifu o odměně mimosmluvní. Smyslem této povinnosti je zajistit, aby byl klient seznámen se skutečností, že může nastat situace, ve které mu sice bude ze strany soudu zcela přiznána náhrada nákladů, avšak i tak bude nucen uhradit možný rozdíl mezi přiznanou náhradou a smluvenou odměnou svého zástupce.³¹

Pokud odměna advokáta nebyla mezi advokátem a klientem předem sjednána, určuje se výše odměny mimosmluvní, která se v souladu s ustanovením § 6 odstavce 1 advokátního tarifu stanovuje dle výše sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby a počtu takovýchto úkonů advokátem vykonaných v předmětné věci. Prakticky dochází k určení výše odměny tak, že nejprve dojde ze strany soudu k určení sazby odměny za jeden úkon právní služby a následně se tato sazba vynásobí počtem provedených úkonů. Při určování odměny za jeden úkon se vychází zpravidla z tzv. tarifní hodnoty, která se stanovuje především dle § 8 a násl. advokátního tarifu. Ve většině případů bude tarifní hodnotou výše peněžitého plnění nebo cena věci či práva v době započetí úkonu právní služby, jichž se tato právní služba týká.³² Je však třeba mít na paměti, že tento postup nelze užít zcela bezvýjimečně, jelikož tarifní hodnota se může v průběhu soudního řízení měnit, a to na příklad v situaci kdy dojde ke změně předmětu řízení. Výčet jednotlivých úkonů právní služby je pak obsažen v § 11 advokátního tarifu, přičemž toto ustanovení úkony rozlišuje s ohledem na jejich náročnost na úkony, za které náleží odměna v plné výši, a úkony, za které náleží náhrada ve výši jedné poloviny mimosmluvní odměny za jeden úkon.

³⁰ WINTEROVÁ Alena, MACKOVÁ Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 157. ISBN 978-80-7502-298-1.

³¹ WINTEROVÁ Alena, MACKOVÁ Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 307. ISBN 978-80-7502-298-1.

³² HAMULÁKOVÁ Klára, KŘIVÁČKOVÁ Jana, ŠÍNOVÁ Renáta. *Civilní proces: casebook.* Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 253. ISBN 978-80-7598-248-3.

Pro urychlení určení výše náhrady nákladů je vhodné, pokud zástupce sám předem specifikuje náklady, které požaduje nahradit. Toto platí zejména u žalob, jejichž předmětem je peněžité plnění, kdy přichází v úvahu například i to, že by soud ve věci rozhodl platebním rozkazem, jehož součástí musí vždy být i výrok o náhradě nákladů řízení. Již v žalobě by proto měl být uveden výpočet konkrétních nákladů včetně odkazů na příslušná ustanovení, na jejichž základě byla výše nákladů vypočtena právě v této výši.³³

Náhrada nákladů v řízení, kdy je účastník, jemuž byla náhrada přiznána, zastoupen advokátem, je vyplácena vždy tomuto advokátovi. Platí však, že advokát je v tomto případě pouze platebním místem a nejedná se o jeho nárok, jelikož náhrada náleží stále příslušnému účastníku řízení (blíže viz. 1.5.9).³⁴ Toto ustanovení bylo zakotveno především z důvodu ochrany advokáta před případy, kdy by mu jeho klient například odmítal dobrovolně uhradit jeho odměnu. Navzdory skutečnosti, že tato povinnost je stanovena zákonem, je nezbytné, aby soud povinnost zaplatit náhradu nákladů řízení konkrétnímu advokátu uvedl přímo do výroku rozhodnutí.³⁵

Závěrem je namístě podotknout, že odměna zastupování advokátem se v minulosti určovala podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení (tzv. přísudková vyhláška). Tato vyhláška, která stanovovala paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka řízení advokátem nebo notářem, byla nálezem Ústavního soudu ČR ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 jako celek zrušena. Nejvýznamnějšími argumenty pro její zrušení byly zejména skutečnosti, že vyhláška nezohledňovala předmět sporu, nerozlišovala jeho věcnou a právní náročnost a určovala náhradu nákladů nepřiměřeně vysokou.³⁶ Důsledkem pak byla snaha žalobců žalovat drobné pohledávky samostatně, jelikož v případě jejich úspěchu ve věci jim pak byla přiznána náhrada nákladů, která žalovanou částku mnohdy převyšovala. Tyto praktiky pak vesměs ústily v zahlcení civilních soudů

³³ JIRSA Jaromír. [§ 137] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

³⁴ § 149 OSŘ

³⁵ HAMULÁKOVÁ Klára, KŘIVÁČKOVÁ Jana, ŠÍNOVÁ Renáta. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 253. ISBN 978-80-7598-248-3.

³⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

bagatelními spory. Jelikož nová přísudková vyhláška nebyla ze strany Ministerstva vnitra navzdory výzvě Ústavního soudu dosud vydána, je nutné postupovat, jak bylo již výše uvedeno, podle provizoria, kterým je advokátní tarif.³⁷

1.2.7 Odměna pro mediátora

Ustanovení § 100 odstavce 2 OSŘ stejně tak jako ustanovení § 114c odstavce 3 písmeno d) OSŘ umožňují předsedovi senátu, je-li to účelné a vhodné, nařídit první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Předseda senátu toto setkání nařizuje usnesením, proti kterému není odvolání přípustné. V případě, že takovéto setkání proběhne, je odměna mediátora zahrnuta mezi náklady řízení dle § 137 odstavce 1 OSŘ, přičemž tato odměna je hrazena účastníky rovným dílem. V případě osvobození některého z účastníků od soudních poplatků nese náklady na odměnu mediátora místo osvobozeného účastníka stát. Výši odměny stanovuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora.³⁸

Mediátor by měl být v první řadě vybírán účastníky řízení a až v případě neshody mezi účastníky jej zvolí ze seznamu vedeného Ministerstvem spravedlnosti předseda senátu. Je na místě podotknout, že takto nařízené setkání není ve skutečnosti mediací ve smyslu ustanovení § 2 písmena a) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o mediaci“), který mediací rozumí *„postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody“*³⁹, jelikož ta je zahájena až uzavřením smlouvy o provedení mediace. Během setkání nařízeného soudem se účastníci řízení většinou pouze seznamují s výhodami, principy a účelem mediace a zjišťuje se, zda by účastníci byli k provedení mediace nakloněni. Je však obvyklé, že hned po seznámení je uzavřena smlouva o provedení mediace, která je vzápětí rovnou provedena. Pokud je

³⁷ HAMULÁKOVÁ Klára, KŘIVÁČKOVÁ Jana, ŠÍNOVÁ Renáta. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 255. ISBN 978-80-7598-248-3.

³⁸ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 57. ISBN 978-80-7400-650-0.

³⁹ § 2 písmeno a) zákona o mediaci

první setkání provedeno v čase kratším, než jsou uvedené 3 hodiny, účtuje mediátor účastníkům řízení odměnu podle výše uvedené vyhlášky pouze za čas, po který setkání reálně trvalo.

Dostavit se na nařízené první setkání s mediátorem je povinností přímo účastníků řízení, kteří se na něj musí dostavit osobně a nemají ani možnost nechat se zastoupit svým právním zástupcem. Může však nastat situace, kdy z jakýchkoli důvodů stojících na straně účastníků, kteří nevyvíjí sebemenší součinnost setkání uskutečnit, soudem nařízené setkání neproběhne. V takovémto případě pak zákon ukládá účastníku, kterou svou povinnost nesplnil, sankci dle ustanovení § 150 OSŘ, který výslovně stanovuje že: „*Jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.*“⁴⁰ Pokud by byl tedy účastník, jenž výše uvedenou povinnost dostavit se na setkání nesplnil, ve sporu úspěšný a měl jinak i právo na náhradu nákladů řízení, může jeho neúčast na setkání vyústit v zásah do jeho majetkové sféry v podobě plného či částečného nepřiznání náhrady nákladů.⁴¹

Pokud při prvním setkání s mediátorem dojde k uzavření smlouvy o provedení mediace, sjednají si účastníci a mediátor zároveň i odměnu za její provedení a také náhradu hotových výdajů mediátora. V případě, že bude následně v soudním řízení pokračováno, jelikož mediace nebyla úspěšná, nejsou další platby, které účastníci hradili v souladu s dohodou mediátorovi, součástí nákladů řízení, o nichž bude rozhodováno na konci řízení.⁴²

1.2.8 Náhrada za DPH

Ustanovení § 137 odstavec 3 OSŘ stanovuje, že náhrada za daň z přidané hodnoty patří mezi náklady řízení ve smyslu § 137 odstavce 1 OSŘ, pouze pokud je zástupcem advokát, notář nebo patentový zástupce v rozsahu jejich oprávnění stanovenými příslušnými právními předpisy. Stejně tak tomu je dle § 137 odstavce 3 písmeno b) OSŘ

⁴⁰ § 150 OSŘ

⁴¹ BŘÍZA, Petr, GANTNER, Filip. 2016. *První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe*. Bulletin advokacie [Online] 12. 5. 2016. [Citace: 21. 2. 2020.] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/prvni-setkani-se-zapsanym-mediatorem-z-pohledu-praxe?browser=full>

⁴² SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 57. ISBN 978-80-7400-650-0.

i v případě advokáta, který je společníkem právnické osoby, jež byla zřízena za účelem výkonu advokacie a která je sama plátcem daně z přidané hodnoty podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o DPH“), nebo advokáta, který je u takovéto osoby nebo jiného advokáta zaměstnán⁴³. Totéž platí i o patentovém zástupci, který je společníkem, akcionářem, zaměstnancem nebo členem statutárního či dozorčího orgánu společnosti patentových zástupců, která je plátcem daně z přidané hodnoty.⁴⁴ Výše uvedené platí i v případě, kdy byl advokát účastníkem ustanoven soudem.

Co se týče výše náhrady za daň z přidané hodnoty, je její výše stejná jako daň, kterou musí zástupce odvést státu. Určuje se podle příslušných daňových ustanovení a základ daně tvoří v souladu s ustanovením § 36 odstavec 3 písmeno c) zákona o DPH odměna za zastupování i náhrada hotových výdajů zástupce, to vše při sazbě ve výši 21 %⁴⁵. Plná náhrada za daň z přidané hodnoty se přiznává dokonce v případě jízdného, jehož výše je určena podle cen pohonných hmot stanovených příslušnou vyhláškou, jak ostatně judikoval Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 5. 12. 2012, č.j. 8 Tz 84/2012-18.⁴⁶

Základní podmínkou pro přiznání náhrady za daň z přidané hodnoty je předložení osvědčení o registraci plátce daně z přidané hodnoty ve smyslu § 14a advokátního tarifu, které vydává příslušný správce daně. Pokud je toto osvědčení soudem předloženo, rozhoduje soud o náhradě za daň z přidané hodnoty z úřední povinnosti a náhradu není dále třeba výslovně požadovat. O povinnosti toto osvědčení předložit však soud zástupce nepoučuje⁴⁷ a v případě, že zástupce toto osvědčení sám nepředloží, soud náhradu za daň z přidané hodnoty jednoduše nepřizná.⁴⁸

⁴³ § 137 odstavec 3 písmeno d) OSŘ

⁴⁴ § 137 odstavec 3 písmeno c) OSŘ

⁴⁵ § 47 odstavec 1 písmeno a) zákona o DPH

⁴⁶ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 55. ISBN 978-80-7400-650-0.

⁴⁷ § 118a odstavec 4 OSŘ

⁴⁸ ZAHRADNÍKOVÁ Radka a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právníké učebnice (Aleš Čeněk), s. 254. ISBN 978-80-7380-714-6.

1.2.9 Odměna notáře jako soudního komisaře

Dalším druhem nákladů, který může v nalézacím řízení vzniknout, je odměna notáře za činnost soudního komisaře v řízení o pozůstalosti. Nejedná se pouze o odměnu notáře, nýbrž i o náhradu jeho hotových výdajů a náhradu daně z přidané hodnoty z nich odvedené. Zákonná úprava této problematiky spočívá v § 107 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZŘS“). Výše odměny závisí na obvyklé ceně aktiv pozůstalosti a v současnosti se určuje dle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský tarif“), který určuje způsob výpočtu a rovněž obsahuje konkrétní sazby odměn.

Ustanovení § 89 JŘ dává soudnímu komisaři možnost požadovat po účastnících řízení, tedy v tomto případě po dědicích, složení přiměřené zálohy na jeho odměnu za prováděné úkony a jeho hotové výdaje, jež mu v souvislosti s činností soudního komisaře vznikly. Uhrazení takto požadované zálohy ze strany dědiců však není možné nikterak vynucovat, jelikož se nejedná o povinnost uloženou ze strany soudu. V případě, že zálohu na jeho odměnu a hotové výdaje dědici složí, je soud povinen tuto skutečnost reflektovat v konečném rozhodnutí o náhradě nákladů notáři.

Rozhodnutí o odměně notáře je zpravidla obsaženo v usnesení, jímž se předmětné řízení končí, a to za předpokladu že odměna i hotové výdaje byly notářem řádně vyúčtovány.⁴⁹

1.2.10 Odměna správce pozůstalosti

Existuje-li pochybnost, zda má být v řízení o pozůstalosti tato pozůstalost spravována správcem pozůstalosti, jehož povolal zůstavitel, nebo vykonavatelem závěti či některým z dědiců, určí správce pozůstalosti i bez návrhu soud.⁵⁰ Takto zvoleným správcem pozůstalosti může být kupříkladu i notář, ačkoli ne ten notář, jenž v předmětném řízení působí jako soudní komisař. Správci pozůstalosti náleží za tuto činnost odměna, která se určuje podle advokátního tarifu. Konkrétně se jedná o ustanovení § 8 odstavce 7 advokátního tarifu, které stanovuje, že v dědických věcech se

⁴⁹ WINTEROVÁ Alena, MACKOVÁ Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 306. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁵⁰ § 156 a následující OSŘ

za tarifní hodnotu považuje obvyklá cena zůstavitelova majetku. Rozhodnutí o odměně správce pozůstalosti a jeho hotových výdajích přichází ze strany soudu následně po skončení řízení o pozůstalosti. Zpravidla hradí tyto náklady dědic, vyjma případu, kdy je dědictví předloženo, jelikož v takovéto situaci jdou tyto náklady k tíži státu.

1.2.11 Další druhy nákladů řízení

Vzhledem k tomu, že ustanovení § 137 OSŘ uvádí pouze demonstrativní výčet nákladů řízení, mohou v průběhu řízení vzniknout i jiné náklady než ty, jenž jsou uvedené výše. Jedním z těchto druhů je například odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce dle ustanovení § 38 a § 39 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“).⁵¹

Ustanovení § 38 odstavce 1 insolvenčního zákona přiznává insolvenčnímu správci právo na odměnu a náhradu hotových výdajů, jejichž výše se v případě konkursu odvíjí od počtu přihlášek pohledávek, který insolvenční správce v daném insolvenčním řízení přezkoumal, a dále od výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele. U oddlužení se pak výše odměny z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek určí na 25 % z výše, kterou by prováděcí právní předpis určil pro odměnu z počtu přezkoumaných přihlášených pohledávek v konkursu. Na insolvenčního správce, který je plátcem DPH, se rovněž vztahují příslušná ustanovení zákona o DPH a k odměně a náhradě hotových výdajů si může nárokovat částku odpovídající výši daně, kterou je povinen odvést.

Odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce je hrazena z majetkové podstaty⁵², případně ze zálohy na náklady insolvenčního řízení. V poslední řadě hradí tyto náklady stát, avšak vždy pouze do výše 50.000,- Kč na odměně a do stejné výše pak i na náhradě hotových výdajů. Insolvenční správce tyto náklady vyúčtovává v konečné správě, případně ve zprávě o své činnosti.⁵³

⁵¹ WINTEROVÁ Alena, MACKOVÁ Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 308. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁵² § 38 odstavec 2 insolvenčního zákona

⁵³ § 38 odstavec 3 insolvenčního zákona

1.3 Účelnost nákladů řízení

1.3.1 Obecně k účelnosti nákladů řízení

V předchozí kapitole byl uveden výčet jednotlivých druhů nákladů, které mohou v průběhu soudního řízení vzniknout. Vznik těchto nákladů sám o sobě však v žádném případě neznamená, že tyto náklady budou tomu, jenž je vynaložil, automaticky nahrazeny. Ustanovení § 142 OSŘ totiž stanovuje, že soud přizná náhradu pouze nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Z toho lze usuzovat, že nikoli každý náklad řízení, který některý z účastníků nese a který je nákladem dle § 137 OSŘ, je zároveň i účelně vynaloženým nákladem ve smyslu § 142 odst. 1 OSŘ. O účelnosti takto vynaložených nákladů vždy rozhoduje soud s ohledem na všechny specifické okolnosti konkrétních soudních řízení. Soud dále bere v úvahu také například rozdílné majtkové poměry jednotlivých účastníků. Zcela obecně by se pak dalo uzavřít, že účelným nákladem je ten, který je k řádnému výkonu procesních práv a povinností nezbytný a účastník jej musel vynaložit, aby mohl řádně hájit své porušené nebo ohrožené subjektivní právo u soudu.⁵⁴

1.3.2 Účelnost nákladů při zastoupení advokátem

Náklady vznikající účastníku, který využije svého práva a nechá se v řízení právně zastoupit profesionálem – advokátem, lze označit za účelně vynaložené náklady, tj. za náklady nezbytné k řádnému výkonu procesních práv a povinností, pouze v případě, pokud se nejedná o cílené zneužití tohoto práva na úkor jiného účastníka. Tak ostatně mnohokrát judikoval již Nejvyšší soud ČR například ve svém usnesení ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1470/2014, v jehož odůvodnění je výstižně uvedeno následující: *„Odměna za zastupování advokátem a jeho hotové výdaje jsou samy o sobě vždy náklady potřebnými k účelnému uplatňování nebo bránění práva, nejde-li o zneužití práva účastníka dát se v řízení zastupovat advokátem na úkor jiného účastníka. O takové zneužití procesního práva, které občanský soudní řád zakazuje (srov. § 2 o. s. ř.), by šlo*

⁵⁴ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 3. ISBN 978-80-7400-650-0.

*tehdy, jestliže by účastník udělil advokátu plnou moc k zastupování nikoliv z toho důvodu, aby mu v řízení před soudem poskytoval právní pomoc, nýbrž proto, aby v souvislosti s tímto zastoupením vznikly náklady, které mu bude s ohledem na jím předpokládaný výsledek řízení povinen nahradit jiný účastník. V tomto případě by sice účastník jednal v mezích svého práva nechat se v řízení zastoupit advokátem, ale prostřednictvím svého chování jinak právem dovoleného by sledoval poškození jiného účastníka; šlo by proto o výkon práva, kdy jednání a jeho výsledek se snad zcela shodují s výsledkem, který mělo právo na zřeteli, ale kdy jednání bylo učiněno nikoliv za účelem dosažení výsledků, k jejichž docílení byla jednajícím účastníku propůjčena ochrana, nýbrž aby bylo dosaženo výsledků jiných, které jsou jinak považovány za nevíтанý vedlejší následek tohoto jednání. Takový výkon práva, i když je se zákonem formálně v souladu, je ve skutečnosti výkonem práva jen zdánlivým, neboť účelem zde není vykonat právo, ale poškodit jiného, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou zůstává pro jednajícího účastníka vedlejší a je z jeho hlediska bez významu.*⁵⁵

Nutno podotknout, že v případě, kdy jsou náklady účastníka soudem takto shledány neúčelnými, nejedná se vůbec o náklady řízení, za které by bylo možné přiznat náhradu, a tudíž se na tuto situaci nevztahuje § 150 OSŘ, který zakládá soudu moderační právo (blíže viz. 1.5.10). K tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2016, sp. zn. 30 Cdo 1178/2015: „*V případě dovození neúčelnosti vynaložených nákladů řízení účastníkem, jemuž by jinak z pohledu procesního výsledku svědčil nárok na jejich náhradu, není však podle dovolacího soudu aplikace ustanovení § 150 o. s. ř. namístě. Náhradu takových nákladů prostě jen nelze přiznat v rámci aplikace § 142 odst. 1 o. s. ř. (popř. § 142 odst. 3 o. s. ř.), a to právě pro neúčelnost jejich vynaložení.*“⁵⁶

Soud pokládá za neúčelně vynaložené náklady na zastoupení za „zneužívající náklad“ zejména ve dvou případech. Jednak je tomu v situacích, kdy je jisté, že účastník se nenechal zastoupit za účelem hájení svých zájmů, nýbrž sleduje pouze navýšení nákladů, které mu mají být nahrazeny. Dále je tomu také v případech, kdy by účastník zcela nepochybně s ohledem na své individuální schopnosti, majetkové nebo personální vybavení měl být schopen řádně hájit svá práva a oprávněné zájmy i bez pomoci advokáta

⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1470/2014.

⁵⁶ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 608. ISBN 978-80-7400-733-0.

a současně je možné po něm toto spravedlivě žádat, což nastane zejména, pokud je takováto záležitost obvyklým předmětem jeho činnosti.⁵⁷

Častým argumentem pro přiznání náhrady nákladů za zastoupení bývá ustanovení čl. 37 odstavce 2 LZPS, které výslovně stanovuje že: „Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.“ K tomu je však třeba poukázat na usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 7. 2012, sp. zn. III ÚS 2284/12, ve kterém Ústavní soud rozlišil právo na právní pomoc a náhradu nákladů řízení spojených se zastupováním a dále např. na náleží Ústavního soudu ČR ze dne 25.7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12, v němž byl tento názor zopakován a dále rozveden. Dle Ústavního soudu platí následující: „Právo na právní pomoc a náhrada nákladů řízení se zastupováním spojených jsou dvě různé věci; obě spolu sice souvisejí, nikoliv však neoddělitelně. Právo na náhradu nákladů řízení, včetně těch, jež jsou spojeny se zastupováním advokátem, se odvíjí od jiných předpokladů než samotná možnost nechat se v řízení zastupovat. To je koneckonců patrné i z toho, že existují soudní řízení, v nichž se dle znění zákona účastníkům řízení právo na náhradu nákladů řízení nikdy nepřiznává; nelze přitom tvrdit, že by taková ustanovení byla v rozporu s právem na právní pomoc, neboť žádnému účastníkovi právo nechat se v řízení zastupovat neupírají.“⁵⁸

V případě účastníků, jimiž jsou veřejnoprávní korporace, rozpočtové nebo příspěvkové organizace, je právě to, zda je projednávaná záležitost obvyklým předmětem činnosti účastníka, nebo není, pro rozhodnutí o přiznání náhrady za zastoupení zcela zásadní, avšak ani toto posouzení nesmí být ze strany soudu nijak paušalizováno. Soud také musí vždy brát na zřetel, zda takovýto účastník disponuje dostatečnými materiálními a personálními prostředky k tomu, aby tuto záležitost zvládl i bez pomoci advokáta.⁵⁹

Vzhledem k tomu, že k problematice účelnosti již existuje poměrně bohatá judikatura Ústavního soudu upravující relativně velké množství specifických typů účastníků, lze na základě toho vyvodit jednotlivé znaky vedoucí ke shledání neúčelnosti vynaložených nákladů ze strany soudu a tyto znaky pak určitým způsobem sumarizovat. Mezi takovéto znaky je možné zařadit následující okolnosti:

⁵⁷ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 609. ISBN 978-80-7400-733-0.

⁵⁸ Pavlíček Tomáš, Účelnost nákladů řízení při zastoupení účastníka advokátem v občanském soudním řízení. *Jurisprudence*, 2014, č. 3.

⁵⁹ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 610. ISBN 978-80-7400-733-0.

- a) zneužití práva na zastoupení advokátem (viz. § 2 OSŘ),
- b) účastníkem je orgán vykonávající státní správu, přičemž nejde o spor, ve kterém je pro jeho komplikovanost nezbytné zastoupení advokátem (viz. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. I. ÚS 2929/07),
- c) účastník disponuje dostatečným materiálním a personálním vybavením k účinné ochraně a hájení svých subjektivních práv i bez pomoci advokáta (viz. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 8. 2012, sp. zn. II. ÚS 2396/09),
- d) účastník je osobou s právnickým vzděláním a předmět sporu je tvořen relativně obvyklým předmětem jeho činnosti (viz. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. III. ÚS 3000/11),
- e) účastník disponuje výsadním postavením na poli své působnosti a předmět sporu činí významný zdroj příjmů a tuto agendu sám spravuje, přičemž není třeba odborných znalostí, jimiž by jeho personál nedisponoval (viz. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 3344/12),
- f) předmětem činnosti účastníka je nakupování a vymáhání typově podobných pohledávek, přičemž se jedná o jednoduché spory s obvyklým průběhem řízení (tzv. formulářové žaloby), (viz. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12).⁶⁰

I přes veškeré výše uvedené znaky však není možné závěry o tom, zda budou v jednotlivých případech vynaložené náklady na zastoupení takovýchto účastníků neúčelné nebo ne, nijak absolutizovat, načež ostatně mnohokrát poukázal i sám Ústavní soud ČR. V každém jednotlivém případě bude zcela nezbytné ze strany zohlednit veškerá specifika konkrétního sporu a jejich účastníků a až na základě toho rozhodnout a správně aplikovat ustanovení § 142 odstavec 1 OSŘ.⁶¹

⁶⁰ PAVLÍČEK, Tomáš. 2014. *Účelnost nákladů řízení při zastoupení účastníka advokátem v občanském soudním řízení*. Jurisprudence, [Online] 2014, č. 3. 2014, [Citace: 23. 2. 2020.] Dostupné z: <http://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/ucelnost-nakladu-rizeni-pri-zastoupeni-ucastnika-advokatem-v-obcanskem-soudnim-rizeni.m-21.html>

⁶¹ PAVLÍČEK, Tomáš. 2014. *Účelnost nákladů řízení při zastoupení účastníka advokátem v občanském soudním řízení*. Jurisprudence, [Online] 2014, č. 3. 2014, [Citace: 23. 2. 2020.] Dostupné z: <http://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/ucelnost-nakladu-rizeni-pri-zastoupeni-ucastnika-advokatem-v-obcanskem-soudnim-rizeni.m-21.html>

1.4 Placení nákladů nalézacího řízení

1.4.1 Rozdíl mezi placením nákladů a hrazením nákladů řízení

Úvodem této kapitoly je nejprve zapotřebí vyjasnit rozdíly mezi dvěma specifickým povinnostmi, jež účastníkům v průběhu občanského soudního řízení vznikají. Jedná se o povinnost platit náklady řízení a povinnost hradit náklady řízení.

Povinnost platit náklady řízení je někdy označována jako povinnost primární. Je tomu tak z toho důvodu, že tato povinnost vzniká každému účastníku občanského soudního řízení v souvislosti s vlastními náklady, které právě tomuto účastníku v předmětném řízení vznikly. Tyto náklady je pak onen účastník zpravidla povinen platit průběžně, jakmile mu náklady vzniknou. Typickým příkladem poplatkové povinnosti je povinnost hradit soudní poplatek. Tato povinnost vzniká podáním žaloby a soudní poplatek je tedy hrazen zásadně žalobcem. To však v žádném případě neznamená, že by takto zaplacený soudní poplatek nemohl být následně žalobci zpět nahrazen například v plném úspěchu ve věci v řízení sporném.⁶²

Jelikož výše uvedená povinnost platit náklady řízení bývá označována jako povinnost primární, povinnost hradit náklady řízení bývá označována jako povinnost sekundární. Povinnost hradit náklady řízení totiž vzniká až po splnění povinnosti primární, tedy poté co byly náklady placeny.⁶³ Základem pro vznik povinnosti hradit náklady řízení je rozhodnutí soudu o náhradě nákladů řízení, kterým je tato povinnost konkrétnímu účastníku uložena. Soud takovéto rozhodnutí učiní zpravidla v rozhodnutí, kterým se nalézací řízení končí. Nárok na náhradu nákladů se opírá o procesní právo a z toho důvodu vzniká až po nabytí právní moci konstitutivního rozhodnutí soudu (bližze viz. 1.5.11.).⁶⁴ K tomu judikoval Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 238/2007, ve kterém uvedl: „...nárok na náhradu nákladů řízení má základ v procesním právu a vzniká teprve na základě pravomocného rozhodnutí soudu, které má v tomto směru konstitutivní povahu (k tomu srov. Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol.

⁶² WINTEROVÁ Alena, MACKOVÁ Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 308. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁶³ WINTEROVÁ Alena, MACKOVÁ Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 309. ISBN 978-80-7502-298-1.

⁶⁴ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 3. ISBN 978-80-7400-650-0.

Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2006, str. 676). Rozhodnutí o nákladech řízení (nárok na náhradu nákladů řízení) je totiž jako procesní nárok zpravidla závislé na rozhodnutí ve věci samé; v takovém případě pak platí, že nenabude-li rozhodnutí ve věci samé právní moci, nelze hovořit ani o vzniku práva na náhradu nákladů řízení“.⁶⁵

Povinnost hrazení nákladů řízení je rovněž projevem sankční funkce nákladů řízení (blíže viz kapitola 1.1.).

1.4.2 Zákonná úprava placení nákladů řízení

Jádro zákonné úpravy placení nákladů se nachází v § 140 a 141 OSŘ. Klíčovým ustanovením přitom je § 140 odstavec 1 OSŘ, který zakládá každému účastníku povinnost platit náklady, které vznikají jemu osobně jakož i náklady, které vznikají jeho případnému zástupci. V tomto případě nezáleží na tom, o jaký typ zastoupení jde, tedy zda jde o zákonného zástupce, nebo o zástupce zmocněného k zastupování účastníka na základě udělené plné moci. Stejně tak není ani podstatné to, zda je zástupcem profesionál (advokát) či osoba jiná.⁶⁶

Ustanovení § 140 odstavce 2 OSŘ upravuje situaci, kdy byl účastníku soudem ustanoven zástupcem nebo opatrovníkem advokát. V takovéto situaci platí náklady tohoto zástupce stát. Existuje i možnost, kdy v odůvodněných případech stát poskytne tomuto advokátovi k placení jeho nákladů přiměřenou zálohu. Stát platí hotové výdaje tohoto zástupce i jeho odměnu. Advokátu přitom náleží toto právo na náhradu za ty úkony, které provedl následně po tom, co byl zástupcem ustanoven. Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 2482/2015, konstatoval, že stejně tak advokátu náleží i náhrada za úkony nezbytné pro rozhodnutí soudu o osvobození zastupovaného účastníka od soudních poplatků.⁶⁷ Stejně tak jako tomu je obecně u náhrady nákladů řízení, rozhoduje soud o náhradě hotových výdajů ustanoveného advokáta a jeho odměně

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 238/2007.

⁶⁶ JIRSA Jaromír. [§ 140] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 2482/2015.

ex offa.⁶⁸ Důsledky této skutečnosti Nejvyšší soud ČR výstižně shrnul v usnesení ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 25 Cdo 1610/2014, když uvedl že: „*O přiznání odměny a náhrady hotových výdajů ustanoveného advokáta podle ustálené soudní praxe, od níž nemá dovolací soud důvod se odchylovat, rozhoduje soud (stejně jako o náhradě nákladů řízení) z úřední povinnosti. Z toho pak vyplývá, že není návrhem vázán, rozhoduje jediným výrokem, tedy nezamítá případný návrh v rozsahu, v němž mu nevyhověl, odvolací soud pak rovněž není vázán rozsahem odvolání, a může tedy k odvolání ustanoveného zástupce odměnu a náhradu přiznanou soudem prvního stupně i snížit.*“⁶⁹ Stejně tak tomu však může být i naopak v situaci, kdy soud může přiznat náhradu vyšší, než si účastník například nesprávně vyúčtoval⁷⁰ – viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 4715/2017.⁷¹

Pokud došlo k nařízení prvního setkání s mediátorem ve smyslu § 100 odstavce 2 nebo § 114c odstavce 3 písmena d) OSŘ, platí stát rovněž i odměnu za účastníka, který byl osvobozen od soudních poplatků.⁷²

V případě povinnosti platit náklady řízení se obecně naplno projevuje tzv. zájmová zásada, když v průběhu řízení platí náklady ten, k jemuž prospěchu slouží, a to bez ohledu na to, komu je nakonec rozhodnutím soudu uložena povinnost tyto náklady hradit. Nejedná se tedy pouze o přímo vynaložené náklady, kterými může být např. cestovné. I povinnost platit náklady řízení může být založena konstitutivním rozhodnutím soudu (ačkoli na rozdíl od povinnosti hradit náklady řízení tomu nebude rozhodnutím, jímž se řízení končí). Bude tomu tak v situaci, kdy soud rozhodne o záloze na důkaz podle § 141 odstavce 1 OSŘ.⁷³

⁶⁸ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 7. ISBN 978-80-7400-650-0.

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 25 Cdo 1610/2014.

⁷⁰ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 607. ISBN 978-80-7400-733-0.

⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 4715/2017.

⁷² § 140 odstavec 3 OSŘ

⁷³ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 596. ISBN 978-80-7400-673-9.

1.4.3 Pluralita účastníků řízení

Poněkud specifická situace nastává, když na jedné straně sporu stojí více účastníků – tedy při tzv. pluralitě účastníků, na niž se vztahuje druhá věta § 140 odstavce 1 OSŘ. V takovémto případě platí, že účastníci jejich náklady platí v poměru podle svého účastenství na věci a na řízení. Pokud tento poměr účastenství není možné určit, platí účastníci rovným dílem. U účastníků, kteří jsou ve smyslu § 91 odstavce 2 OSŘ tzv. nerozlučnými účastníky, se platí náklady řízení společně a nerozdílně a poměr účastenství u nich není rozhodující a vůbec se neurčuje.⁷⁴

Pokud společná povinnost platit náklady řízení nebyla některým z účastníků vůči ostatním účastníkům stojícím na stejné straně sporu splněna, je to výhradní záležitostí těchto společných účastníků. Proto pro každého z těchto účastníků existuje riziko, že nedostatečné vynaložení nákladů na zjištění nebo označení důkazu povede k neprovedení důkazního prostředku, a to i v situaci, kdy některý z těchto účastníků již splnil svůj díl nákladů, pokud tento samotný díl nestačí ke zjištění nebo zajištění onoho důkazního prostředku. Možnou obranou těchto účastníků proti takto nepříznivému následku je upozornění soudu na tuto skutečnost a zároveň s ním i podání žádosti o osvobození od placení soudních poplatků. V důsledku toho pak může soud v souladu s ustanovením § 141 OSŘ shledat, že není na místě požadovat po účastníku složení zálohy na provedení důkazního prostředku a náklady na jeho zajištění a provedení přejdou na stát.⁷⁵

V případě, že by některý z účastníků namítal, že náklady jemu vzniklé pro účast v řízení dosahují takové výše, že ohrožují jeho právo na osobní účast u soudu, má tento účastník možnost podat návrh na tzv. delegaci vhodnou ve smyslu ustanovení § 12 odstavce 2 OSŘ, který stanovuje, že: „*Věc může být jinému soudu téhož stupně přikázána také z důvodu vhodnosti.*“⁷⁶ To, že možným odůvodněním takovéto vhodnosti může být mimo jiné i hospodárnost, konstatoval Ústavní soud ČR již ve svém nálezu ze dne 15. 11. 2001, sp. zn. I. ÚS 144/2000, ve kterém uvedl následující: „*Podle názoru Ústavního soudu lze zajisté souhlasit s tím, že předpokladem překázání věci z důvodu vhodnosti*

⁷⁴ § 140 odstavec 1 věta třetí OSŘ

⁷⁵ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 5. ISBN 978-80-7400-650-0.

⁷⁶ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 6. ISBN 978-80-7400-650-0.

podle ust. § 12 odst. 2 o.s.ř. je (typicky) existence okolností, jež umožňují hospodárnější a rychlejší projednání věci. Přitom je však třeba mít na zřeteli, že obecná místní příslušnost soudu, který má věc projednat, je zásadou základní, a případná delegace příslušnosti jinému soudu je toliko výjimkou z této zásady, kterou je třeba jako výjimku vykládat restriktivně.⁷⁷

1.5 Náhrada nákladů ve sporném řízení

1.5.1 Zákonná úprava náhrady nákladů sporného řízení

V této kapitole bude popsána nejprve náhrada nákladů řízení v civilním sporu. Meritum zákonné úpravy zásad náhrady nákladů občanského soudního řízení sporného je obsaženo v § 142-150 OSŘ. V těchto ustanoveních zákona lze nalézt základní pravidla, podle kterých soud ukládá určitému účastníku povinnost k jejich náhradě. Tato ustanovení je přitom možné aplikovat též na řízení dle části páté OSŘ, kde správní orgán již dříve rozhodl v soukromoprávní věci, jak uvedl Ústavní soud ČR například ve svém nálezu ze dne 25. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 3332/09: „Část pátá občanského soudního řádu, dle které soudy v dané věci rozhodovaly, neobsahuje zvláštní ustanovení určující postup při rozhodování o náhradě nákladů řízení před soudy; v § 245 občanského soudního řádu se však stanoví přiměřené použití ustanovení části první až čtvrté občanského soudního řádu.“⁷⁸

Uvedené se však vztahuje pouze na situace, kde lze hovořit o úspěchu jedné ze stran sporu. Na základě toho se proto úprava nevztahuje například na věci vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí, jelikož v takovýchto řízeních chybí kontradiktornost a účastníci zde nestojí proti sobě, tudíž své náklady nese každý z účastníků sám (viz. nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. I. ÚS 2505/11.⁷⁹

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 11. 2001, sp. zn. I. ÚS 144/2000.

⁷⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 3332/09.

⁷⁹ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 101. ISBN 978-80-7400-650-0.

1.5.2 Náhrada nákladů řízení podle úspěchu ve věci

Zásada úspěchu ve věci, někdy také označována jako zásada odpovědnosti za výsledek řízení, je zcela klíčovou zásadou pro rozhodování o nákladech řízení v občanském soudním řízení sporném. Tato zásada vychází ze základní podoby sporného řízení jakožto řízení kontradiktorního, ve kterém proti sobě stojí alespoň dva účastníci řízení s protichůdnými zájmy a z nichž si oba nárokují určité subjektivní právo.

Základní idea této zásady spočívá v tom, že subjekt, jenž se oprávněně a důvodně domáhá ochrany svého subjektivního práva nebo právem chráněného zájmu proti subjektu, který do takového subjektivního práva bezdůvodně zasahuje, by měl mít současně i právo na náhradu těch nákladů, které musel při bránění tohoto subjektivního práva vynaložit. K této problematice se již mnohokrát vyjadřoval Ústavní soud ČR, který v souvislosti s tím ve svém nálezu ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. III ÚS 292/07, uvedl následující: „*Je-li procesní strana úspěšná, měl by jí její odpůrce nahradit náklady, které přitom účelně vynaložila, neboť by bylo v rozporu s ochrannou funkcí civilního práva procesního, pokud by civilní proces neumožňoval odstranit zmenšení majetkové sféry účastníka způsobené jenom tím, že byl nucen důvodně hájit svá práva, do nichž někdo jiný zasahoval. Takové pojetí civilního procesu by bylo v rozporu s požadavkem plné a efektivní soudní ochrany, a tedy i v rozporu s čl. 90 Ústavy.*“⁸⁰ S ohledem na výše uvedené lze tedy obecně uzavřít, že charakter náhrady nákladů řízení má, navzdory své sankční funkci, charakter vesměs kompenzační.⁸¹

Je namístě také uvést, že úspěch či neúspěch ve věci je zapotřebí vždy posuzovat v širších souvislostech. Ústavní soud ČR k tomu ve svém nálezu ze dne 20. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 257/05, zdůraznil že: „*Rozhodování o nákladech řízení nesmí být jen mechanickým posuzováním výsledků sporu bez komplexního zhodnocení rozhodnutí v meritu věci. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení má být zřejmým a logickým ukončením celého soudního řízení.*“⁸²

V zákonné úpravě je zásada úspěchu ve věci obsažena v § 142 OSŘ. Odstavec 1 tohoto paragrafu se vztahuje na případy, ve kterých měl některý z účastníků plný úspěch ve věci. Takto úspěšnému účastníku přiznává soud právo na náhradu všech účelně

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. III ÚS 292/07.

⁸¹ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 91. ISBN 978-80-7400-650-0.

⁸² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 257/05.

vynaložených nákladů (k pojmu účelnosti blíže viz kapitola 1.3.) potřebných k bránění práva proti účastníku, který úspěch ve věci neměl.⁸³

Rozhodujícím hlediskem pro určení úspěchu ve věci je obsah žalovaného nároku v porovnání s obsahem výroku rozhodnutí soudu. Obecně je možné konstatovat, že plný úspěch ve věci má žalobce tehdy, pokud výrok rozsudku odpovídá žalobnímu petitu, a žalovaný má plný úspěch ve věci v případě, kdy je žaloba ze strany soudu v plném rozsahu zamítnuta. V procesním právu mohou často nastat situace, při kterých není zcela evidentní, jak pro určení úspěchu ve věci postupovat. Takovouto situací může být například žaloba s alternativním petitem, při které v zásadě stačí, aby soud vyhověl alespoň jednomu z požadavků. Dále u tzv. eventuálního petitu nastává plný úspěch ve věci, pokud soud vyhová primárnímu požadavku, nebo pokud jej zamítne a vyhová v plném rozsahu požadavku eventuálnímu. Jinak je tomu u tzv. alternativy facultas, u které má význam výhradně primární petit.⁸⁴

Při určení úspěchu ve věci je nutné přihlídnout rovněž k případnému příslušenství pohledávky. Na toto téma se vyjádřil Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 30. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 2717/08, v jehož odůvodnění konstatoval: „*Odvíjí-li se posouzení náhrady nákladů řízení podle § 142 o. s. ř. od úspěchu ve věci a rozumí-li se věcí předmět řízení (sporu), potom je jedině důsledné, vezme-li se v úvahu úspěch ohledně celého předmětu sporu, tj. též stran příslušenství pohledávky.*“⁸⁵ Shodně s tím rozhodl i Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 3. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 2585/2015, ve kterém uvedl: „*Pokud je předmětem civilního řízení vedle pohledávky též její příslušenství (např. úroky z prodlení), je nutno při rozhodování o náhradě nákladů dle míry úspěchu ve věci (§ 142 o. s. ř.) zvážit míru úspěchu v celém sporu, tj. nejen ohledně pohledávky, ale též stran jejího příslušenství.*“⁸⁶

Případy, ve kterých měl účastník ve věci úspěch jen částečný, upravuje druhý odstavec § 142 OSŘ. V těchto situacích soud náhradu nákladů poměrně rozdělí, nebo popřípadě vysloví, že žádný z účastníků nemá na náhradu nákladů právo.⁸⁷ Rozhodující

⁸³ § 142 odstavec 1 OSŘ

⁸⁴ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 99. ISBN 978-80-7400-650-0.

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 2717/08.

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 2585/2015.

⁸⁷ § 142 odstavec 2 OSŘ

je v těchto případech tzv. míra úspěchu ve věci každého z účastníků. V podstatě se jedná o určení poměru, v jakém byl který z účastníků úspěšný, a tento poměr musí být určen soudcem podle zákonem stanoveného postupu před tím, než začne vypočítávat konkrétní výši náhrady jednotlivým účastníkům. Postup je takový, že žalobou uplatněný nárok se rovná 100 % a představuje základ, z něhož náleží každému z účastníků jeho část vyjádřená v procentech, která se určuje v závislosti na výsledku řízení. Úspěšnější účastník bude mít zpravidla nárok na náhradu nákladů ve vyšší míře než účastník méně úspěšný, avšak míra náhrady nákladů úspěšnějšího účastníka se bude vždy rovnat pouze rozdílu mezi úspěchem jeho a úspěchem protistrany.⁸⁸ Výše uvedené bude demonstrováno na následujícím zjednodušeném příkladu:

Žalobce se domáhal u soudu zaplacení zápůjčky ve výši 100.000,- Kč. Jelikož se žalobci podařilo prokázat poskytnutí zápůjčky žalovanému pouze ve výši 75.000,- Kč, soud žalobě co do částky 75.000,- Kč vyhověl a ve výši zbývajících 25.000,- Kč žalobu zamítl. Z toho vyplývá, že žalobce byl úspěšný pouze ve výši 75 % a žalovaný byl úspěšný ve výši 25 %. Jelikož byl žalobce více úspěšným účastníkem řízení, bude mu přiznána náhrada nákladů odpovídající rozdílu mezi úspěchem jeho a úspěchem protistrany, tj. v tomto případě náhrada ve výši $75\% - 25\% = 50\%$. Žalobci v řízení vznikly účelně vynaložené náklady ve výši 20.000,- Kč. Rozhodnutím soudu bude tedy žalovanému uložena povinnost uhradit žalobci náhradu nákladů ve výši 10.000,- Kč. Náklady méně úspěšnějšího účastníka přitom zde nejsou rozhodující, jelikož z ustálené soudní praxe vyplývá, že se při rozhodování zohledňují pouze náklady úspěšnějšího účastníka.

Tento postup však není shledáván bezchybným. Mnohdy je vytýkáno, že takovýto způsob výpočtu je nespravedlivý, jelikož nijak nezohledňuje možnost, že úspěšnější z účastníků mohl být zastoupen advokátem, zatímco druhý ne, což mohlo způsobit značný nepoměr mezi výší nákladů jednotlivých účastníků. Lze k tomu však také uvést, že je vždy pouze rozhodnutím účastníka, zda se nechá v předmětném sporu zastoupit advokátem či ne a toto rozhodnutí nelze nijak přičítat k tíži účastníkovi jinému. Vždy se

⁸⁸ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 142] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

totiž jedná o ryze interní ekonomickou úvahu, jak vysoké náklady je tento účastník ochoten k hájení svých práv v této věci vynaložit.⁸⁹

Z laického pohledu by se často mohlo zdát, že žalobce, jenž byl se svým nárokem z poloviny úspěšný, by měl mít rovněž právo na náhradu nákladů ve výši poloviny jeho účelně vynaložených nákladů, avšak toto hledisko by zcela opomnělo reflektovat skutečnost, že žalobce byl rovněž v takovémto sporu z jedné poloviny úspěšný. Při takovéto situaci by oba z účastníků měli mít právo na náhradu jedné poloviny svých nákladů, avšak OSŘ nijak nepočítá s variantou, při které by mohlo rozhodnutí soudu obsahovat dva nákladové výroky. Lze tedy rovněž uzavřít, že i v ostatních případech, kdy je úspěch obou účastníků stejný, soud ve výroku o nákladech vysloví, že žádný z účastníků řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení.⁹⁰

Mohou nastat i situace, kdy bude žalobcem v jednom řízení uplatněno hned několik nároků na nepeněžitě plnění. V těchto případech pak nebude možné exaktně stanovit poměr úspěchu a neúspěchu, pokud bude některý z těchto nároků zamítnut. Bude to pak právě soud, kdo určí míru úspěchu a neúspěchu pomocí různých pomocných kritérií, kterými může být například poměr součtu úspěšně a neúspěšně uplatněných nároků, nebo přihlédnutí k jejich významu v rámci celého předmětu řízení.⁹¹

Určením míry úspěchu účastníka se Nejvyšší soud ČR zabýval ve svém usnesení ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5239/2017, ve kterém dospěl k následujícímu závěru: *„Posouzení úspěšnosti účastníka v řízení před soudem prvního stupně tedy závisí na tom, v jaké části předmětu řízení před soudem prvního stupně účastník v konečném důsledku (podle konečného rozhodnutí) ve věci uspěl. V případě, kdy je v jedné věci řízení před soudem prvního stupně více, musí být úspěch účastníka počítán pro každé řízení zvlášť. Posuzuje-li se totiž úspěch účastníka ve dvou různých řízeních, musí být přihlédnuto k tomu, co je předmětem řízení, v každém z těchto řízení a úspěch účastníka je dán tím, v jaké části předmětu těchto řízení účastník v konečném důsledku uspěl.“*⁹²

⁸⁹ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 621. ISBN 978-80-7400-733-0.

⁹⁰ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 103. ISBN 978-80-7400-650-0.

⁹¹ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 103. ISBN 978-80-7400-650-0.

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5239/2017.

Třetí odstavce § 142 OSŘ stanovuje, že i v případech, kdy měl účastník ve věci úspěch pouze částečný, může soud přiznat plnou náhradu nákladů řízení, pokud měl účastník neúspěch pouze v poměrně nepatrné části, nebo záviselo-li rozhodnutí o výši plnění na znaleckém posudku nebo úvaze soudu.⁹³

V souvislosti s dikcí § 142 odstavce 3 OSŘ je vhodné poukázat na pozoruhodný rozpor mezi judikaturou Nejvyššího soudu ČR a Ústavního soudu ČR, který nastal v názoru na to, zda je ustanovení § 142 odstavce 3 OSŘ ustanovením obligatorním, či není. Tato okolnost je rozhodná pro určení, zda může soud o nákladech účastníka, který měl neúspěch v nepatrné části, případně rozhodnout podle zásady úspěchu ve věci. Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 6. 10. 2015, sp. zn. 28 Cdo 5183/2014, vyjádřil následující stanovisko: „*Na prvním místě je nezbytné zopakovat, že přiznání plné náhrady nákladů řízení účastníkovi, který měl ve věci úspěch pouze částečný, v souladu s § 142 odst. 3 o. s. ř. je i v případech, kdy rozhodnutí o výši plnění závisí na znaleckém posudku, postupem toliko možným, a soudu je tak dána diskrece, zda k aplikaci tohoto ustanovení přistoupí (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2014, sp. zn. 28 Cdo 3356/2013, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2014, sp. zn. 28 Cdo 258/2014). I za splnění předpokladů stanovených v hypotéze normy obsažené v § 142 odst. 3 o. s. ř. tedy může být o náhradě nákladů řízení rozhodnuto dle zásady úspěchu ve věci coby základního principu rozhodování o nákladech civilního sporného procesu, shledá-li pro to soud přesvědčivé a srozumitelné důvody.*“⁹⁴ Poměrně konstantní judikatura Nejvyššího soudu tedy nejprve dovozovala, že ustanovení § 142 odstavec 3 OSŘ, je dispozitivní.

Ústavní soud ČR však v této věci zaujal postoj zcela opačný.⁹⁵ K tomu např. viz. náleze ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 42/16: „*Jak vyplývá z ustálené judikatury Ústavního soudu, v případě, že žalobce ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu prokáže základ svého nároku (existenci nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem), avšak přiměřené zadostiučinění mu posléze není přiznáno v plné žalované výši, uplatní se při rozhodování o náhradě nákladů řízení § 142 odst. 3 občanského soudního řádu, umožňující přiznat i částečně úspěšnému žalobci náhradu nákladů řízení v plném rozsahu, záviselo-li rozhodnutí o výši*

⁹³ § 142 odstavec 3 OSŘ

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 10. 2015, sp. zn. 28 Cdo 5183/2014.

⁹⁵ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 604. ISBN 978-80-7400-673-9.

plnění na úvaze soudu. Pokud obecný soud tento výklad nerespektuje a o náhradě nákladů řízení v takovém případě rozhodne podle § 142 odst. 2 občanského soudního řádu, poruší právo žalobce na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“⁹⁶

Odborná literatura z doby po vydání výše uvedeného nálezu se již následně také přiklání k názoru, že ustanovení § 142 odstavec 3 OSŘ je ustanovením obligatorním, a proto je zřejmě možné uzavřít, že ve chvíli, kdy jsou splněny všechny předpoklady tohoto zákonného ustanovení, soud podle něj musí postupovat.⁹⁷

Plnou náhradu nákladů může soud s ohledem na výše uvedené účastníku řízení, který ve věci uspěl jen z části, přiznat hned v několika situacích. Jednak tak soud může učinit, pokud účastníkův neúspěch lze shledat ve srovnání s předmětem sporu jako nepatrný. Pokud soud uvažuje o aplikaci ustanovení § 142 odstavec 3 OSŘ, musí před rozhodnutím vždy provést výpočet úhrnných nákladů a stejně tak i nákladů, které by byly nakonec přiznány účastníku úspěšnějšímu po odečtení úspěchu jeho protistrany. Až s ohledem na tento výpočet může soud shledat, zda byl rozdíl v takto přiznaných nákladech i ve srovnání s předmětem sporu natolik bezvýznamný, že by nebylo na místě zohledňovat tento účastníkův nepatrný neúspěch.⁹⁸ K tomu je vhodné dodat, že za nepatrný procesní neúspěch je možné podle řady odborníků pokládat, když se poměr plnění ve vztahu k celku blíží nule, zpravidla pod 10 %.⁹⁹ Lze však nalézt také názor, podle kterého je takovéto určení příliš paušální, jelikož jedinou zohledňovanou skutečností je v takovémto případě vyčíslení neúspěchu. Soud však musí při aplikaci § 142 odstavce 3 OSŘ brát v úvahu také výši nákladů vzniklých na straně účastníka, jemuž je náhrada přiznávána. Může totiž nastat situace, že tyto náklady budou natolik vysoké, že i pouhé 1 % z nich může představovat částku naopak naprosto nezanedbatelnou a v takovýchto případech pak není možné dle § 142 odstavce 3 OSŘ postupovat.¹⁰⁰

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 42/16.

⁹⁷ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 623. ISBN 978-80-7400-733-0.

⁹⁸ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 622. ISBN 978-80-7400-733-0.

⁹⁹ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 604. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁰⁰ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 622. ISBN 978-80-7400-733-0.

Za částečný neúspěch účastníka také nelze považovat například situace, ve kterých je usuzováno na částečné zavinění poškozeným, jelikož v takovýchto případech se jedná o zhodnocení předpokladu k náhradě škody jakožto hmotněprávní otázky zavinění, a nikoliv o otázku procesního úspěchu, viz. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 7. 2015, sp. zn. 25 Cdo 853/2015.¹⁰¹

Dále může soud přiznat plnou náhradu částečně úspěšnému účastníku v situacích, kdy výše plnění závisí na znaleckém posudku, anebo pokud výše plnění závisí na úvaze soudu. Typicky tomu tak je ve sporech o náhradu škody, odpovědnosti za škodu nebo ve sporech osobnostních, tedy i u nemajetkové újmy. V těchto případech totiž žalobce zpravidla přesnou výši nemajetkové újmy nebo škody nezná a vyčíslí ji teprve znalec v průběhu řízení.

Takovéto rozhodování o nákladech by se bezpochyby mělo uplatnit i v situacích, kdy po podání žaloby například v osobnostních věcech škůdce žalobci uhradí požadované plnění. Pokud škůdce nejprve plnění uhradit odmítal, a právě až podání žaloby ho dovedlo k tomu, aby změnil názor, lze takovouto situaci posoudit stejně, jako by měl žalobce ve věci úspěch, a to navzdory tomu, že v tomto případě nedojde k meritornímu rozhodnutí věci, ale ke zpětvzetí žaloby ze strany žalobce a následnému zastavení řízení.¹⁰² K tomu shodně viz. nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. I. ÚS 1505/08: *„Rozhoduje-li soud o výši přiměřeného zadostiučinění podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, jedná se o situaci, kdy jeho rozhodnutí o výši plnění závisí na úvaze soudu ve smyslu § 136 o. s. ř. Přizná-li pak soud žalobci nižší přiměřené zadostiučinění, než jakého se domáhal, uplatní se při rozhodování o náhradě nákladů řízení § 142 odst. 3 o. s. ř., jenž umožňuje i v takovém případě částečně úspěšnému žalobci přiznat náhradu nákladů řízení v plném rozsahu. To*

¹⁰¹ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 604. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁰² SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 605. ISBN 978-80-7400-673-9.

*platí i pro rozhodování o náhradě nákladů v případě zastavení řízení pro zpětvzetí žaloby z toho důvodu, že žalovaný po podání žaloby zčásti dobrovolně plnil.*¹⁰³

Jak bylo uvedeno výše, obdobně je soudem postupováno i v situacích, kdy je o náhradě škody rozhodováno na základě znaleckého posudku. V takovýchto případech je totiž žalobce v jádru věci úspěšný, jelikož se mu podařilo prokázat jeho nárok na náhradu škody, třebaže mu byla tato náhrada škody přiznána v jiné výši, když tuto výši nemohl žalobce předem znát. Je ale důležité zdůraznit, že toto platí pouze v případech, kdy je znaleckým posudkem určována pouze výše tohoto nároku a nikoli skutečnost, zda je tento nárok oprávněný. Není tomu tedy v situacích, kdy je znalecký posudek podkladem pro rozhodnutí, zda takovýto nárok vůbec vznikl.¹⁰⁴

Čtvrtý odstavec § 142 OSŘ obsahuje ustanovení, které se aplikuje pouze na specifické případy, ve kterých je řízení zahájeno na návrh nejvyššího státního zástupce nebo státního zastupitelství, například dle § 21 a 29 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů, či dříve tomu bylo například také u § 62 a 62a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Tito žalobci jakožto složky státu nemají v případě úspěchu právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný však vůči takovýmto žalobcům v případě jejich neúspěchu právo na náhradu nákladů řízení má, a to dle výše uvedených běžně užívaných ustanoveních. Toto platí rovněž i pokud je žalobcem Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových v případech dle § 35a OSŘ.¹⁰⁵

Při pluralitě účastníků řízení je nutné rozhodnout o nákladové povinnosti každého z nich zvlášť. Touto problematikou se Ústavní soud ČR zabýval například ve svém nálezu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1085/13: *„Zásada úspěchu ve věci přitom není (ani implicitě) zákonem opuštěna v těch výslovně neupravených situacích, v nichž vystupuje na straně žalující, na straně žalované či dokonce na obou sporných stranách větší počet účastníků. I při takto vzniklé pluralitě účastníků je nevyhnutelné posuzovat každý jednotlivý nákladový vztah protistran zvlášť, neboť nejenže náklady řízení každého účastníka nemusí být stejné (rozdílné částky mohou být vynaloženy na jízdné k soudu, rozdílná obvykle bude výše ušlého výdělku), ale nelze vyloučit přítomnost okolností, jež*

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. I. ÚS 1505/08.

¹⁰⁴ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 605. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁰⁵ § 142 odstavec 4 OSŘ

odůvodní nákladový výrok odchylný od výchozí zásady úspěchu v meritu věci (nezavdání příčiny k podání návrhu na zahájení řízení podle § 143 o. s. ř., důvody pro použití moderačního práva ve smyslu § 150 o. s. ř.).“¹⁰⁶

1.5.3 Předžalobní výzva

Právní úprava předžalobní výzvy se nachází v § 142a OSŘ. Toto ustanovení bylo do OSŘ vneseno tzv. „velkou exekuční novelou“, která byla provedena zákonem č. 396/2012 Sb., a v účinnost vešla dne 1. 1. 2013. V prvním odstavci je zakotvena povinnost žalobce v řízení o splnění povinnosti zaslat žalovanému na adresu pro doručování, či případně na poslední známou adresu výzvu k plnění, a to ve lhůtě nejméně sedmi dnů před podáním návrhu na zahájení předmětného řízení. Náhrada nákladů řízení úspěšného žalobce proti žalovanému náleží dle odstavce 1 tohoto ustanovení, pouze pokud byla výše uvedená povinnost žalobcem splněna.¹⁰⁷ Druhý odstavec § 142a OSŘ pak soudu umožňuje přiznat zcela nebo z části náhradu nákladů řízení i v případě, že žalobce povinností uvedenou v prvním odstavci § 142a OSŘ nesplnil, pokud k tomu nastanou důvody hodné zvláštního zřetele.¹⁰⁸

K hlavnímu účelu tohoto ustanovení blíže judikoval například Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 19. 11. 2013, sp. zn. 5 Cmo 368/2013: *„Hlavním smyslem povinné předžalobní upomínky podle § 142a o. s. ř. je zajištění určité míry ochrany dlužníků před podáváním "šikanózních" žalobních návrhů za situace, kdy žalovaný ani neví, že je nějaký dluh za ním evidován, a účelem podání žalobního návrhu je pouze navýšení pohledávky o část nákladů řízení za poskytnuté právní služby.“*¹⁰⁹ Dále se k tomuto tématu vyjádřil Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 21. 4. 2016, sp. zn. I ÚS. 3228/15: *„Teleologickým výkladem daného ustanovení lze dospět k závěru, že stěžejním důvodem pro jeho zakotvení bylo zamezit neúměrnému a neúčelnému navyšování nákladů soudního řízení, které zejména v případech tzv. formulářových žalob měly představovat zdroje snadného výdělku. Proto lze uvést, že předžalobní výzva má představovat poslední upozornění dlužníka na existenci jeho závazku, na něž v případě*

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1085/13.

¹⁰⁷ § 142a odstavec 1 OSŘ

¹⁰⁸ § 142a odstavec 2 OSŘ

¹⁰⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 11. 2013, sp. zn. 5 Cmo 368/2013.

pasivity v plnění povinnosti navazuje samotné soudní řízení.“¹¹⁰ Zákonodárce se přijetím tohoto ustanovení snažil omezit masivní nárůst soudních sporů týkajících se bagatelních pohledávek, jejichž primárním cílem nebylo vymožení předmětné částky, ale pouze generování nákladů řízení.¹¹¹

Pokud žalobce žalovanému předžalobní výzvu v zákonem stanovené lhůtě nezašle, může ztratit právo na náhradu nákladů řízení. V souvislosti se smyslem předžalobní výzvy je však vhodné vzpomenout i na základní zásady, jimiž se občanské soudní řízení řídí, a to především na zásadu zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchovy k dodržování zákonů, čestnému plnění povinností a úctě k právům jiných osob.¹¹²

Obecně se totiž žalobou žalobce snaží docílit uhrazení své peněžité pohledávky za žalovaným prostřednictvím soudního rozhodnutí, na jehož základě by poté pohledávku mohl vymáhat ve vykonávacím řízení. Rovněž tímto postupem zamezí promlčení předmětné pohledávky. V takovémto případě, kdy se tedy nejedná o exces, při kterém je hlavním cílem zhodnotit pohledávku o náklady řízení, není žádný důvod žalovaného zbavovat povinnosti nahradit úspěšnému žalobci náhradu nákladů řízení a tuto skutečnost je vhodné brát v úvahu v případech, kdy žalobce povinnost stanovenou v § 142a odstavci 1 OSŘ nesplní. Není proto možné brát izolovaně v úvahu pouze to, zda žalobce žalovanému předžalobní výzvu zaslal či ne, ale je nutné zohlednit i další okolnosti konkrétní věci jako například povahu nebo výši uplatněné pohledávky, následný postoj dlužníka k uplatněné pohledávce, nebo reakci dlužníka na zahájení soudního řízení a doručení žaloby.¹¹³

Absence předžalobní výzvy proto nebude zpravidla důvodem pro nepřiznání náhrady nákladů řízení úspěšnému žalobci například v situacích, kdy žalovaný požadované nesplní ani po doručení žaloby, nebo pokud se bude žalobě aktivně bránit.

¹¹⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2016, sp. zn. I ÚS. 3228/15.

¹¹¹ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 109. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹¹² § 1 OSŘ

¹¹³ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 110. ISBN 978-80-7400-650-0.

Soud by měl vždy zohlednit, jestliže absence předžalobní výzvy byla skutečně v příčinné souvislosti s opožděným splněním vymáhaného závazku.¹¹⁴

Je vhodné rovněž zmínit, že žalobce může ztratit právo na náhradu nákladů nalézacího řízení, avšak ne již řízení odvolacího¹¹⁵, jak judikoval např. Městský soud v Praze ve svém usnesení ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. 20 Co 176/2015: „*Odepření náhrady nákladů řízení úspěšnému žalobci podle § 142a odst. 1 se vzhledem ke svému účelu uplatní jen v řízení před soudem I. stupně, neboť v odvolacím řízení je již žalovaný s žalobním nárokem z předchozí fáze řízení srozuměn.*“¹¹⁶

Již z povahy věci je zjevné, že předžalobní výzva se uplatní zejména u žalob na plnění, méně často pak u žalob určovacích. Naopak neuplatní se například u žalob o osobním stavu. Předžalobní výzvou by měl žalobce kvalifikovaně písemně vyzvat k určitému plnění. Tato výzva by měla být dostatečně určitá, žalobce by měl přesně sdělit, co požaduje a z jakého titulu, případně v jaké výši. Přesná specifikace příslušenství není vždy nezbytná, avšak případné akcesorické pohledávky, jako např. smluvní pokuty, by být specifikovány dozajista měly.¹¹⁷

Poněkud komplikovanější je hledání odpovědi na otázku, zda by předžalobní výzva měla vždy obsahovat upozornění na následné podání žaloby v případě nesplnění požadovaného plnění. Velice vhodné je poukázat na usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. VSOL 1 Co 524/2013, v němž se soud k předžalobní výzvě rozsáhle vyjádřil: „*Předžalobní výzva k plnění je jednostranným procesním úkonem, u něhož zákon nestanoví konkrétní náležitosti. Z logiky věci však vyplývá, že se jedná o úkon, v němž je identifikován věřitel i dlužník, výše a právní titul vzniku pohledávky (skutkové vymezení, z něhož právní důvod vyplývá), a je vyjádřena skutečnost, že dlužník je vyzván k uhrazení dluhu, přičemž v případě neuposlechnutí v určité rozumné lhůtě bude následovat podání žaloby; předžalobní výzva musí být podepsána k tomu oprávněnou osobou. Výzvu k plnění je třeba učinit v zákonem*

¹¹⁴ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 111. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹¹⁵ JIRSA Jaromír. [§ 142a] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

¹¹⁶ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. 20 Co 176/2015.

¹¹⁷ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 606. ISBN 978-80-7400-673-9.

stanovené době, tedy odeslat dlužníkovi ve lhůtě nejméně 7 dnů před podáním návrhu na zahájení řízení na adresu pro doručování, případně na poslední známou adresu. Tyto náležitosti výzva žalobce splňuje, vyjma varování před soudním sporem v případě dobrovolného nezaplacení dluhu. Záměrem úpravy ovšem právě bylo dát dlužníku informace o existenci dluhu a poskytnout mu poslední šanci, aby svoji povinnost uspokojit právo či pohledávku dobrovolně splnil a nevystavoval se nebezpečí nárůstu dluhu o náklady soudního řízení, případně vymáhání. Proto upozornění na hrozící soudní vymáhání žádaného plnění je podstatnou náležitostí (essentialia negotii) výzvy k plnění, bez něhož tento úkon nevyvolá zákonné následky.“¹¹⁸

V souvislosti s výše uvedeným je však nezbytné zdůraznit, že názor soudu označující takovéto upozornění za podstatnou náležitost, je nutno nevykládat příliš formalisticky. Hrozba soudním řízením totiž nemusí být ve výzvě výslovně sdělena, avšak postačí, pokud bude nepochybně vyplývat z obsahu výzvy, např. z jejího označení jako předžalobní, z odkazu na ustanovení § 142a OSŘ či pohrůžky předání advokátovi. Přepjatý formalismus je v takovéto situaci nevhodný a výzva je zpravidla dostačující, pokud z ní je patrné, jaké plnění je požadováno a pokud z ní adresát výzvy nemůže nabýt o této své povinnosti jakoukoli pochybnost.¹¹⁹

Vhodné je rovněž uvést, že pokud soud zaujme v k předžalobní výzvě takový postoj, že ji shledá jako nenaplňující předepsané náležitosti, nemůže na základě toho žalobci náhradu nákladů řízení rovnou nepřiznat. Soud musí v takovéto situaci vždy zvážit, zda nejsou naplněny předpoklady pro uplatnění ustanovení § 142 odstavce 2 OSŘ (k tomu srov. níže).¹²⁰

Ke splnění povinnosti zaslat předžalobní výzvu zpravidla postačí, pokud ji žalobce zašle na adresu pro doručování, přičemž není podmínkou, že by předžalobní výzva musela být adresátu doručena. Žalobci tedy stačí podacím lístkem, či potvrzením

¹¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. VSOL 1 Co 524/2013.

¹¹⁹ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 607. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹²⁰ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 112. ISBN 978-80-7400-650-0.

generovaným z informačního systému datových schránek, že alespoň sedm dnů před podáním žaloby výzvu odeslal.¹²¹

Žalobce nemá k dispozici evidenční možnosti soudu, a proto adresu pro doručování ve smyslu § 142a OSŘ není možné ztotožňovat s adresami pro doručování dle § 46, 46a či 46b OSŘ. Adresou pro doručování předžalobní výzvy může být například poslední známá adresa, adresa uvedená ve smlouvě, na jejímž základě je podávána žaloba, adresa nalezená ve veřejném rejstříku, či adresa žalovaným jinak sdělená. Rovněž je možné předžalobní výzvu doručit do datové schránky žalovaného. Žalobce může předžalobní výzvu na více adres, avšak pokud tak neučiní, nelze mu to přičítat k tíži.¹²²

Ústavní soud ČR se k této problematice vyjádřil v nálezu ze dne 21. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 3228/15: *„Pokud i přesto, že věřitel vynaložil rozumně požadovatelné úsilí a cílenou snahu, aby dlužníka upomenul, a naplnil tím smysl povinné předžalobní výzvy podle § 142a občanského soudního řádu, kterým je prevence před zbytečnými spory a ochrana před podáváním šikanózních žalobních návrhů, učiní soud závěr, že věřitel jako žalobce nesplnil zákonnou povinnost podle § 142a odst. 1 občanského soudního řádu, neboť nevyužil všechny jemu známé adresy žalovaného a nezaslal předžalobní výzvu na všechny tyto adresy, je takový výklad soudu natolik extenzivní, že se dostává do extrémního rozporu s účelem a smyslem zákona. Takové rozhodnutí soudu je třeba i přes skutečnost, že se jedná toliko o náklady řízení, posoudit jako rozhodnutí porušující právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť i rozhodování o nákladech řízení je integrální součástí soudního řízení jako celku, a proto i na tuto část řízení dopadají postuláty spravedlivého procesu.“*¹²³

Jak bylo uvedeno v úvodu tohoto bodu, soud má v souladu se zákonnou úpravou možnost přiznat náhradu nákladů řízení v plné výši úspěšnému žalobci i v případě, kdy žalobce neprokáže splnění povinnosti zaslat předžalobní výzvu. Soudu tuto možnost dává druhý odstavec § 142a OSŘ, nastanou-li důvody hodné zvláštního zřetele. Mezi takovéto důvody bude zejména patřit skutečnost, kdy předžalobní výzvu nebylo vůbec možné

¹²¹ JIRSA Jaromír. [§ 142a] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

¹²² SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 114. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹²³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 3228/15.

zaslat, jelikož žalobci nebyla žádná z adres žalovaného známa a ani přes rozumnou snahu ji nebyl schopen zjistit. Dále může jít například o zcela výjimečné administrativní pochybení v důsledku nemoci advokáta, nebo se může soud k tomuto postupu uchýlit i v případě nevhodného chování žalovaného v rozporu s dobrými mravy.¹²⁴

Je vhodné podotknout, že takovéto možné důvody se v praxi vyvíjejí, a to zejména ve prospěch žalobce. V souvislosti s tím se přinejmenším zajímavým jeví usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 2. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4388/2013, ve kterém je vyjádřen názor, že v některých případech není předžalobní výzvy zapotřebí i z důvodů, jenž není možné považovat za důvody hodné zvláštního zřetele: „*Má-li být naplněn účel občanského soudního řízení, je nezbytné - při respektování zásady rovnosti účastníků před soudem - posuzovat otázku případného nepřiznání práva na náhradu nákladů řízení s akcentem na hledisko vyvážené ochrany základních práv žalobce i žalovaného. Nelze proto žalobci nepřiznat právo na náhradu nákladů řízení jen proto, že podle § 142a o. s. ř. nevyzval žalovaného k plnění, nýbrž je nezbytné přihlédnout i k dalším okolnostem konkrétní věci, zejména k povaze a výši uplatněné pohledávky, postoji dlužníka k následně uplatněné pohledávce, jakož i k jeho reakci na zahájení řízení a doručení žaloby.*“¹²⁵

1.5.4 Náhrada nákladů žalovaného, který neměl úspěch ve věci

Ustanovení § 143 OSŘ obsahuje výjimku z obecné zásady úspěchu ve věci. Soud podle něj přiznává náhradu nákladů řízení žalovanému, který neměl úspěch ve věci, jestliže tento žalovaný nezavdal příčinu k podání návrhu na zahájení řízení.¹²⁶ Je vhodné podotknout, že situace, ve kterých se toto ustanovení zákona uplatní, nastávají spíše výjimečně, a proto jeho aplikace není nikterak častá.¹²⁷

Co se týče vztahu § 143 OSŘ k obecné zásadě úspěchu ve věci, jedná se o vztah speciality. Ustanovení § 142 a 143 OSŘ dopadají na odlišný okruh vztahů a k jejich uplatnění proto dochází nezávisle na sobě. Spíše než o odpovědnosti za výsledek řízení

¹²⁴ JIRSA Jaromír. [§ 142a] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

¹²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 2. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4388/2013.

¹²⁶ § 143 OSŘ

¹²⁷ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 143] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

lze ve smyslu § 143 OSŘ hovořit spíše o odpovědnosti za zavinění vyvolání samotného sporu, proto má toto ustanovení funkci spíše sankčně-reparační.¹²⁸

Současně je vhodné poukázat na zásadní rozdíl mezi ustanovením § 143 OSŘ a moderačním právem soudu ve smyslu § 150 OSŘ (k tomu blíže viz. 1.5.10.). Zatímco § 150 OSŘ dává soudu možnost z důvodů zákonem uvedených náhradu nákladů řízení snížit nebo zcela nepřiznat, § 143 OSŘ přímo zakládá právo na náhradu nákladů řízení, pokud nastanou podmínky tímto ustanovením předpokládané. Ustanovení § 143 OSŘ je tedy ustanovením kogentní povahy a soud nemá možnost se od něj odchýlit.¹²⁹

Pokud se zaměříme na jazykový výklad předmětného § 143 OSŘ, shledáme, že rozhodným pro posouzení, zda přiznat náhradu nákladů řízení, by měl být pouze okamžik podání žaloby. Navzdory tomu je však možné uzavřít, že při rozhodování bude soud i s ohledem na ostatní zásady náhrady nákladů řízení zpravidla upřednostňovat teleologický výklad a zohlední i veškeré okolnosti projednávané věci, a to jak k situaci před zahájením sporu, tak i k chování účastníků během řízení.¹³⁰

K uplatnění § 143 OSŘ v praxi dochází nejčastěji v situacích týkajících se nájmu bytu. Zákon v některých případech umožňuje pronajímateli dát výpověď z nájmu pouze po předchozím přivolení soudu, přičemž v tomto řízení vzniknou určité náklady. Není přitom na místě, aby náklady řízení v takovéto situaci nesl neúspěšný žalovaný, jelikož on neporušil žádnou svoji povinnost stanovenou mu hmotným právem, a proto je obvykle ponese úspěšný žalobce, který podáním návrhu na zahájení řízení plnil svou zákonem stanovenou povinnost.¹³¹

Obdobně tomu bude v případě držitele věci v dobré víře přesvědčeného o tom, že mu věc, jíž disponuje, patří, čímž nijak nezapříčinil zahájení řízení. Je nutné však zohlednit i to, že ani žalobce zpravidla nemá vůči věřiteli v dobré víře jinou možnost než podání žaloby, což rovněž nelze shledat jako zapříčinění sporu. V takovémto případě, kdy

¹²⁸ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 117. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹²⁹ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 117. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹³⁰ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 118. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹³¹ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 612. ISBN 978-80-7400-673-9.

je míra zavinění sporu stejná, by se rozhodlo dle úspěchu ve věci. Aplikaci § 143 OSŘ si však lze představit, pokud by zahájení sporu předcházelo nedostatečné mimosoudní jednání ze strany žalobce, například pokud by žalobce před podáním žaloby držitele v dobré víře nijak nevyzval k vydání věci a místo toho se obrátil rovnou na soud.¹³²

Dalším okruhem situací, u kterých si lze využití § 143 představit, jsou případy, kdy je splatnost určitého dluhu vázána na uplynutí doby, splnění podmínky, nebo určitou událost a v důsledku toho splatnost tohoto dluhu nastane až po tom, co podal věřitel žalobu. Stejně tak je tomu, pokud je dlužník k plnění vyzván ve smyslu § 1958 zákona č. 89/2012. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“), až samotnou žalobou. Ze strany dlužníka v takovýchto situacích může dojít k tvrzení, že pokud by byl k plnění vyzván jiným způsobem než žalobou, nebo pokud by věřitel počkal na zesplatnění dluhu, předmětný dluh by splnil dobrovolně a že řízení bylo proto zahájeno nedůvodně. V důsledku toho by byla dlužníku přiznána náhrada nákladů dle § 143 OSŘ.¹³³

Tím spíše dojde k aplikaci § 143 OSŘ v situaci, kdy určitý dluh v době podání žaloby již nabyl splatnosti, ale žalobce, jenž je věřitelem tohoto dluhu, je v prodlení s převzetím jeho plnění. Dlužník, který v prodlení není a dluh by věřiteli dobrovolně splnil, pokud by mu to bylo umožněno, v takovémto případě zcela nepochybně nezavdal jakoukoli příčinu k zahájení soudního řízení a měl by mít právo na náhradu nákladů, jenž mu v souvislosti s ním vzniknou.¹³⁴

Konečně se § 143 OSŘ vztahuje rovněž na případy týkající se nerozlučného procesního společenství. Pokud zákon požaduje, aby na straně žalované stál určitý okruh účastníků, např. všichni podíloví spoluvlastníci, pak tato skutečnost nemusí reálně reflektovat zapříčinění toho, že řízení v této věci muselo být zahájeno. Sporné však zůstává, zda je na místě, aby například jeden ze žalovaných, který se žalobcem v jádru věci souhlasil a byl zažalován pouze z důvodu procesního společenství, požadoval

¹³² SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 612. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹³³ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 613. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹³⁴ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 613. ISBN 978-80-7400-673-9.

náhradu nákladů od úspěšného žalobce ve smyslu § 143 OSŘ, nebo zda by spíše měl tuto náhradu požadovat po zbylém neúspěšném účastníkovi. Poněkud vhodnějším se v takovémto případě spíše jeví neaplikovat doslovné znění zákona a uložit náhradu nákladů řízení neúspěšnému účastníkovi, jehož neochota v podstatě zahájení řízení zavinila.¹³⁵

1.5.5 Náhrada nákladů předběžného opatření a zajištění důkazů

Ustanovení § 145 OSŘ stanovuje, že účastníkovi, jemuž soud přizná náhradu nákladů řízení, přizná i náhradu nákladů předběžného opatření a zajištění důkazů, jakož i zajištění důkazů a zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví.¹³⁶

Pokud soud rozhoduje o nařízení předběžného opatření dle § 74 OSŘ a násl., o zajištění důkazu ve smyslu § 78 a 78a OSŘ, nebo o zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví ve smyslu § 78b OSŘ, nerozhoduje v těchto případech zároveň i o nákladech řízení, jelikož o nichž bude vždy rozhodnuto společně až na konci celého řízení. Povinnost k náhradě nákladů výše uvedeného bude uložena témuž účastníkovi, jako náklady ve věci samé.¹³⁷

K náhradě nákladů výše uvedeného společně s rozhodnutím o nákladech ve věci samé však nedochází bezvýhradně. V situacích, kdy po nařízení předběžného opatření jeho navrhovatel nepodá ve lhůtě určené soudem žalobu v předmětné věci a z tohoto důvodu dojde k zániku předběžného opatření, nebo když uplyne lhůta, po kterou mělo předběžné opatření trvat, může být o jeho nákladech rozhodnuto ve smyslu § 77a OSŘ a navrhovatel bude povinen nahradit škodu a jinou újmu každému, komu předmětným opatřením vznikla. Toto však platí pouze, pokud právo navrhovatele nebylo uspokojeno. Pokud dojde ke zrušení předběžného opatření dle § 77 odstavce 2 OSŘ, rozhodne soud o náhradě nákladů řízení obdobně.¹³⁸

¹³⁵ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 614. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹³⁶ § 145 OSŘ

¹³⁷ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 614. ISBN 978-80-7400-673-9..

¹³⁸ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 145] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters

1.5.6 Náhrada nákladů řízení při zastavení řízení a při zastavení žaloby

Podle prvního odstavce § 146 OSŘ nemá dle zásady úspěchu ve věci právo na náhradu nákladů řízení nikdo z účastníků, pokud toto řízení skončilo smírem, přičemž v něm nebylo o náhradě nákladů řízení ujednáno jinak, nebo pokud bylo řízení zastaveno.¹³⁹

Předmětné ustanovení se tedy vztahuje na situace, kdy došlo k uzavření smíru mezi účastníky, nebo kdy soudní řízení nemůže být meritorně skončeno, a proto nemůže být ani rozhodnuto o nákladech tohoto řízení dle zásady úspěchu ve věci. Důvody proč soud nemůže v takovýchto případech dojít k meritornímu rozhodnutí, mohou být různé, a to například zpětvzetí žaloby, nedostatek podmínek řízení nebo nezaplacení soudního poplatku.

Ustanovení písmena a) prvního odstavce § 146 OSŘ se uplatní, pokud mezi účastníky řízení dojde po podání žaloby k uzavření smíru. Jedná se přitom o uzavření smíru v průběhu nalézacího řízení ve smyslu § 99 OSŘ, které je nutné odlišit od smírčího řízení dle § 67 a násl. OSŘ. Při uzavření smíru není možné hovořit o úspěchu pouze jedné ze stran, neboť smír je v zásadě úspěchem všech účastníků a stejně tak i úspěchem soudu, který má dle § 100 OSŘ vždy rovněž usilovat o to, aby byl spor vyřešen smírně. Strany by si pak měly otázku náhrady nákladů řízení mezi sebou rovněž vyřešit dohodou, jelikož soud by měl o nákladech rozhodnout pouze v případě, pokud si účastníci o náhradě nákladů řízení sami neujednali. Soud pak nemá, ať je výsledek smíru jakýkoliv, jinou možnost než rozhodnout o nákladech řízení tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.¹⁴⁰

Možnost ujednat si mezi sebou rozsah náhrady nákladů řízení se však týká pouze náhrady mezi jednotlivými účastníky navzájem a takováto dohoda nemůže ovlivnit povinnost uhradit náklady řízení státu dle § 148 OSŘ (blíže viz. 1.5.8.). O náhradě nákladů státu by měl soud rozhodnout zpravidla tak, aby rozhodnutí reflektovalo obsah

Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

¹³⁹ § 146 odstavec 1 OSŘ

¹⁴⁰ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 146] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

následně uzavřeného smíru ve srovnání s původním petitem žaloby. Soud by měl ovšem vždy pamatovat na to, že v situacích, kdy rozhodnutí o nákladech řízení závisí na úvaze soudu může mít i částečně úspěšný účastník řízení nárok na náhradu celých nákladů řízení a že uzavření smíru by pro účastníka nemělo mít horší důsledky než meritorní rozhodnutí ve věci.¹⁴¹

Ustanovení písmena b) prvního odstavce § 146 OSŘ upravuje případy, kdy dojde k zastavení řízení. Aplikaci tohoto ustanovení je však třeba vždy posuzovat s přihlédnutím také k druhému odstavci § 146 OSŘ, který zní: „*Jestliže některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno, je povinen hradit jeho náklady. Byl-li však pro chování žalovaného (jiného účastníka řízení) vzat zpět návrh, který byl podán důvodně, je povinen hradit náklady řízení žalovaný (jiný účastník řízení).*“¹⁴²

Ustanovení druhého odstavce je vůči obecnému písmenu b) odstavce prvního § 146 OSŘ ustanovením speciálním, a proto bude soud rozhodovat podle písmena b) prvního odstavce vždy, kdy nebude naplněna hypotéza odstavce druhého.¹⁴³ Nejvyšší soud ČR k výše uvedenému ve svém usnesení ze dne 28. 8. 2001, sp. zn. 22 Cdo 853/2001, zaujal následující stanovisko: „*Podle názoru dovolacího soudu ustanovení § 146 odst. 1 písm. c) OSŘ představuje ve vztahu k ustanovení § 146 odst. 2 OSŘ normu obecnou ve vztahu k normě zvláštní. Aplikace ustanovení § 146 odst. 2 OSŘ je dána tam, kde je naplněna jeho hypotéza. Není-li naplněna, platí obecné ustanovení § 146 odst. 1 písm. c) OSŘ. Jedním z předpokladů použití § 146 odst. 2 OSŘ, vyplývajícím z jeho hypotézy, je, aby účastníku, který nezavinil zastavení řízení, náklady, které by mu měl nahradit účastník, jenž zavinil zastavení řízení, vznikly. V dané věci však žalovaným náklady dovolacího řízení nevznikly. Proto se výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení opírá o § 146 odst. 1 OSŘ.*“¹⁴⁴

Dalším z předpokladů použití § 146 odstavce 2 OSŘ, které soud posuzuje, je míra procesního zavinění na zastavení řízení. Soud druhý odstavec aplikuje pouze, pokud je takovéto zavinění výlučné a jednoznačné, přičemž je nezbytné zavinění posuzovat

¹⁴¹ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 616. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁴² § 146 odstavec 2 OSŘ

¹⁴³ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 123. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2001, sp. zn. 22 Cdo 853/2001.

výhradně z hlediska procesního.¹⁴⁵ V souvislosti s tím je vhodné poukázat například na usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 3. 2015, sp. zn. 93 Co 696/2014: „*Pokud byly finanční prostředky v trestním řízení na účtu později žalovaného zajištěny usnesením orgánu činného v trestním řízení a žalovaný s nimi neměl možnost disponovat, nelze pozdější vrácení částky již v průběhu civilního řízení po vydání finančních prostředků zpět žalobci na základě dalšího rozhodnutí orgánu činného v řízení považovat zásadně za chování žalovaného, které by výlučně zapříčinilo, že žalobce vzal žalobu zpět a nelze mít za to, že některý z účastníků procesně zavinil zastavení řízení. Proto v dané situaci soud rozhoduje o nákladech řízení podle ustanovení § 146 odst. 1 písm. b) tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu.*“¹⁴⁶

Na základě výše uvedeného již bylo možné dovodit, že druhý odstavec § 146 OSŘ je ztělesněním zásady zavinění. Tato zásada předpokládá, že ten účastník, jenž zaviní zastavení řízení, nahradí jeho náklady. Posuzování zavinění je však posuzováno výhradně z procesního hlediska a nemělo by být posuzováno příliš formalisticky, jelikož v některých případech je možné i při zavinění žalobce aplikovat moderační právo soudu ve smyslu § 150 OSŘ.¹⁴⁷

Při zpětvzetí žaloby je zavinění zásadně na straně žalobce, který žalobu bere zpět. Významnou výjimkou z tohoto pravidla však je případ, kdy tak žalobce činí u důvodně podané žaloby pro chování žalovaného. K tomu např. viz. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 170/2015: „*Je-li důvodem zastavení řízení zpětvzetí návrhu, žalobce nezavinil zastavení řízení, jestliže vzal zpět návrh, který byl podán důvodně, pro chování žalovaného. K tomu, aby se při zpětvzetí žaloby nejednalo o procesní zavinění žalobce na zastavení řízení, musí být splněny zároveň obě podmínky, a to že žaloba byla podána důvodně a že ke zpětvzetí došlo pro chování žalovaného jen tehdy, jsou-li zároveň splněny obě tyto podmínky, má žalobce právo, aby mu žalovaný nahradil náklady, které účelně vynaložil na uplatňování svého práva.*“¹⁴⁸

¹⁴⁵ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 146] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

¹⁴⁶ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 3. 2015, sp. zn. 93 Co 696/2014.

¹⁴⁷ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 617. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 170/2015.

Není však vždy snadné určit, zda ke zpětvzetí došlo výhradně pro chování žalovaného. Pokud to není možné určit, soud by měl rozhodnout podle obecného ustanovení § 146 odstavce 1 písmeno b) OSŘ.¹⁴⁹ Stejně tak rozhodl např. Městský soud v Praze v usnesení ze dne 5. 6. 2012, sp. zn. 10 Cm 59/2008: „*Při rozhodování o náhradě nákladů řízení v případech zastavení řízení pro zpětvzetí žaloby platí pravidlo přednostního uplatnění speciálního ustanovení § 146 odst. 2 o. s. ř. Zpětvzetí žaloby je třeba zásadně považovat za zaviněný procesní úkon vedoucí k zastavení řízení, v jehož důsledku je žalobce povinen nahradit žalovanému vzniklé náklady (§ 146 odst. 2, věta první, o. s. ř.). Pouze v případech, kdy ke zpětvzetí dojde výlučně pro chování žalovaného, je tomu naopak (druhá věta téhož ustanovení). Soud tedy v podobných situacích vždy zkoumá míru procesního zavinění na zastavení řízení a jen tehdy, když je výlučné a jednoznačné, aplikuje druhý odstavec § 146. Naopak pokud zavinění jednoznačné není, rozhoduje podle obecného ustanovení § 146 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (pozn.: nyní písm. b). K zastavení řízení došlo v důsledku úplného zpětvzetí žaloby, které však je výsledkem dlouhodobých mimosoudních jednání završených kompromisním vyřešením sporu. Soud dospěl k závěru, že v daném případě nelze uvažovat o rozhodnutí o nákladech řízení podle ustanovení § 146 odst. 2 o. s. ř., neboť nelze určit, která ze stran svým jednáním zastavení řízení výlučně (nebo alespoň převážně) zavinila. Žalovaná sice zveřejnila ve Zpravodaji č. 5/2012 článek, který reaguje na požadavek žalobce, které je předmětem tohoto sporu. Jeho znění však bylo s žalobcem konzultováno a jím rovněž schváleno. Článek není omluvou, které se žalobce původně po žalované domáhal, a nelze dovodit, že žalobce vzal svou žalobu zpět jen v důsledku chování žalované. Stejně tak nelze zavinění za zastavení řízení přičítat žalobci, který sice vzal žalobu zpět, čímž došlo k zastavení řízení, ale zpětvzetí bylo výsledkem mimosoudního narovnání vztahů mezi účastníky, nikoliv procesní libovůlí žalobce.“¹⁵⁰*

Pokud soud žalobu nebo jiný návrh na zahájení řízení odmítne, je žalobce či navrhovatel povinen nahradit ostatním účastníkům jejich náklady.¹⁵¹ Zavinění je v tomto případě zcela nepochybně na straně žalobce, který podal takový návrh, o kterém ani

¹⁴⁹ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 146] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

¹⁵⁰ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. 6. 2012, sp. zn. 10 Cm 59/2008.

¹⁵¹ § 146 odstavec 3 OSŘ

nemohlo být meritorně rozhodnuto. Toto se týká nejen odmítnutí žaloby, ale zároveň i odmítnutí opravného i mimořádného opravného prostředku.¹⁵²

Na základě toho, že při posuzování zavinění zastavení řízení se bere v úvahu pouze hledisko procesněprávní, může nastat situace, kdy se rozhodnutí o nákladech řízení v dané věci může jevit jako hrubě nespravedlivé. Pro takovéto případy by tedy mělo být rovněž vždy možné užití moderačního práva soudu ve smyslu § 150 OSŘ (blíže viz. 1.5.10.).¹⁵³

1.5.7 Separace nákladů řízení

Dle ustanovení § 147 odstavce 1 OSŘ může soud uložit účastníku nebo jeho zástupci, aby uhradil náklady řízení, které by jinak nebyly vznikly, jestliže je způsobil svým zaviněním nebo jestliže tyto náklady vznikly náhodou, která se jim přihodila.¹⁵⁴

Termín separace nákladů se užívá z toho důvodu, že se o určitých nákladech rozhoduje odděleně od ostatních nákladů téhož řízení bez ohledu na jeho výsledek. Pokud takováto situace nastane, jedná se v podstatě o procesní sankci, která sleduje kompenzaci újmy, jež vznikla jako důsledek narušení procesněprávních vztahů a postihla stát, účastníka řízení nebo jinou osobu zúčastněnou na řízení.¹⁵⁵

Subjekty, kterým může být takováto procesní sankce uložena, lze rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou účastníci řízení a jejich zástupci. Může se jednat o zákonného zástupce, zmocněnce, opatrovníka nebo například ustanoveného zástupce. Tyto subjekty přitom odpovídají za veškeré náklady, jejichž vznik způsobí nad běžný rámec řízení buďto svým zaviněním, nebo i pouhou náhodou. Zaviněním v tomto případě není myšleno zavinění v běžném smyslu hmotněprávním, ke kterému došlo alespoň z nedbalosti, nýbrž zahrnuje i výše zmiňovanou náhodu. K tomu např. viz usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II. ÚS 563/01: „*Obecně platí, že náhradu nákladů sporného řízení ovládá zásada úspěchu ve věci, která je doplněna zásadou*

¹⁵² SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 620. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁵³ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 648. ISBN 978-80-7400-733-0.

¹⁵⁴ § 147 odstavec 1 OSŘ

¹⁵⁵ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 131. ISBN 978-80-7400-650-0.

zavinění. Smyslem využití zásady zavinění je sankční náhrada nákladů řízení, které by při jeho řádném průběhu nevznikly, uložená rozhodnutím soudu tomu, kdo jejich vznik zavinil nebo jemuž se přihodila náhoda, která je vyvolala (viz § 146 odst. 2, § 147 a § 148 odst. 2 občanského soudního řádu). K tomu Ústavní soud dodává, že v takových případech nelze interpretovat použitý termín "zavinění" v doslovném jazykovém smyslu, ale ve vztahu příčinné souvislosti, v němž příčinou je chování účastníka řízení (tedy i jeho projev vůle spočívající ve zpětvzetí návrhu), eventuálně též náhoda, a důsledkem je vznik nákladů druhého (dalšího) účastníka.“¹⁵⁶

Typicky jde o případy, kdy se například účastník nebo jeho zástupce nedostaví bez omluvy na jednání, ke kterému byl předvolán a toto jednání se na základě toho musí odročit. Protistraně, která se dostavila, by měly být nahrazeny náklady spojené s cestou na toto jednání i v případě jejího konečného neúspěchu ve věci. Rovněž může jít i o náklady potřebné pro důkaz, který prokázal zjevnou lež v tvrzení účastníka. Separace nákladů se uplatní i v případech, kdy účastník uplatňuje svá práva zjevně šikanózním způsobem. Stejně tak tomu může být, pokud žalobce nevzal v dostatečné lhůtě zpět žalobu po tom, co žalovaný po podání této žaloby žalovanou částku zaplatil.¹⁵⁷

Druhou skupinou subjektů, jenž mohou být zatíženy povinností uhradit separované náklady jsou svědci, znalci, tlumočníci, fyzické osoby uvedené v § 126a OSŘ nebo obecně osoby, jež měly při dokazování uloženu určitou povinnost, kterou nesplnily.¹⁵⁸ Zákon je však k této skupině subjektů příznivější, neboť v jejich případě je vyloučeno zavinění za náhodu.

O separaci nákladů může soud rozhodnout běžně v rozhodnutí, jímž se řízení končí, ale může také učinit výjimku z tohoto obecného pravidla a rozhodnout o části nákladů samostatným usnesení vzápětí po jejich vzniku. K tomu např. viz. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4839/2016: „*O náhradě nákladů řízení rozhoduje soud z úřední povinnosti, přičemž výrok o náhradě nákladů řízení musí obsahovat každé rozhodnutí soudu, jímž se u něj v řízení končí. Rozhodnutím, jímž se končí řízení u odvolacího nebo dovolacího soudu, se rozumí jen takové rozhodnutí, jímž se končí řízení ve věci; výjimku tvoří případ tzv. separace nákladů řízení podle ustanovení*

¹⁵⁶ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II. ÚS 563/01.

¹⁵⁷ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 620. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁵⁸ § 147 odstavec 2 OSŘ

§ 147 a § 148 odst. 2 o. s. ř.; v těchto případech může o povinnosti k náhradě nákladů řízení soud rozhodnout již v průběhu řízení, a to zpravidla, jakmile tyto náklady vzniknou.¹⁵⁹

Výrok, kterým soud o separaci nákladů rozhoduje přitom musí obsahovat přesné označení osoby, jíž se tato povinnost ukládá, toto rozhodnutí jí musí být doručeno a povinná osoba se proti němu může odvolat.¹⁶⁰

1.5.8 Náhrada nákladů řízení placených státem

Ustanovení prvního odstavce § 148 OSŘ přiznává státu podle výsledku řízení proti účastníkům právo na náhradu nákladů, které platil, jestliže u těchto účastníků nejsou splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků (k osvobození od soudních poplatků blíže viz. 1.2.2.).¹⁶¹

Náklady, které mohou být státu takovýmto způsobem nahrazeny musí zpravidla splňovat několik předpokladů. Zejména se musí jednat o náklady již vzniklé, které byly ze strany státu již zaplacený. Nemůže se tedy jednat o náklady, o kterých v řízení ještě nebylo pravomocně rozhodnuto. Dále musí být tyto náklady účelně vynaložené. Účastníci nemají možnost vznik takovýchto nákladů jakkoli ovlivnit, a proto nelze účastníkům uložit povinnost uhradit náklady, které vzniknou např. pokud soud chybně nechá zpracovat znalecký posudek, který pro řízení není jakkoli přínosný. Zpravidla se bude jednat o náklady placené státem jako jsou znalečné, tlumočné (s výjimkou nákladů na jednání v mateřtině nebo ve znakové řeči) nebo náklady na překlad listin.¹⁶²

V době rozhodování o nákladech řízení musí soud v takovémto případě zkoumat, zda nejsou u účastníka splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, přičemž tento účastník nemusí být skutečně osvobozen a postačí pouze splnění

¹⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4839/2016.

¹⁶⁰ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 621. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁶¹ § 148 odstavec 1 OSŘ

¹⁶² SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 622. ISBN 978-80-7400-673-9.

předpokladů. Pokud jsou splněny předpoklady pouze pro částečné osvobození od soudních poplatků, osvobodí soud účastníka pouze v tomto částečném rozsahu.¹⁶³

Jak již bylo uvedeno výše, soud rozhoduje o náhradě nákladů dle výsledku řízení. K tomu např. viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 2. 2017, sp. zn. 21 Cdo 275/2016: „*Pro závěr, který z účastníků je povinen podle ustanovení § 148 odst. 1 o.s.ř. nahradit státu jím placené náklady řízení, je rozhodující výsledek řízení. Ve sporném řízení se výsledkem řízení rozumí úspěch účastníků ve věci. Při rozhodování o náhradě nákladů řízení státu nelze přihlížet k tomu, který účastník jednotlivý důkaz navrhl, resp. k prokázání jakých tvrzení byl důkaz proveden.*“¹⁶⁴ Nákladová povinnost vůči státu proto připadne účastníku, který je povinen k náhradě nákladů řízení druhému účastníkovi. Pokud dle výsledku sporu nevznikla povinnost k náhradě nákladů řízení žádnému z účastníků, náklady státu se mezi ně rozdělí rovnoměrně. V případě, kdy je nákladová povinnost mezi účastníky rozdělena v určitém poměru, rozdělí se v témž poměru i povinnost k náhradě nákladů řízení státu.¹⁶⁵

Jak soud při ukládání povinnosti k náhradě nákladů řízení státu uvažoval, musí být náležitě objasněno v odůvodnění rozhodnutí. Pokud tuto povinnost soud žádnému z účastníků neuloží, nemusí to být nezbytně promítnuto ve výrokové části rozhodnutí a postačí zmínka v odůvodnění rozhodnutí, avšak pokud toto soud do výrokové části zahrne, rovněž se nejedná o pochybení. Proti rozhodnutí o náhradě nákladů státu se mohou odvolat účastníci, stát však nikoli.¹⁶⁶

Druhý odstavec § 148 OSŘ stanovuje, že soud může uložit svědkům, fyzickým osobám uvedeným v § 126a, znalcům, tlumočnickům nebo těm, kteří při dokazování měli nějakou povinnost, aby nahradili státu náklady řízení, které by jinak nebyly vznikly,

¹⁶³ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof, TREBATICKÝ Peter. [§ 148] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

¹⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 2. 2017, sp. zn. 21 Cdo 275/2016.

¹⁶⁵ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 623. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁶⁶ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof, TREBATICKÝ Peter. [§ 148] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

jestliže je zavinili.¹⁶⁷ V takovémto případě soud postupuje analogicky jako u § 147 odstavec 1 OSŘ (blíže viz. 1.5.7.).

Za účelem snížení množství nevymahatelných pohledávek, které jsou v oblasti justice vymáhány, soud nespojuje s těmito náklady jakékoli úroky pro případ prodlení povinných účastníků s jejich uhrazením.¹⁶⁸ Stát takovéto pohledávky vymáhá postupem stanoveným zákonem č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daňový řád“).¹⁶⁹

1.5.9 Platební místo při náhradě nákladů řízení

Jak již bylo krátce zmíněno v první kapitole (blíže viz. 1.2.6.), v případě zastoupení účastníka, jemuž byla přiznána náhrada nákladů řízení, advokátem, je ten, komu byla povinnost nahradit tyto náklady uložena, povinen zaplatit ji advokátu.¹⁷⁰ Soudní praxe však přijala jednoznačné stanovisko, že advokát je v tomto případě pouze platebním místem. K tomu viz. např. stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98: „*Výrok soudu o tom, že náhrada nákladů řízení má být zaplácena advokátu (k jeho rukám), je pouze určením platebního místa; osobou, jíž byla náhrada nákladů řízení přiznána, je účastník řízení (§ 142, § 149 odst. 1 o. s. ř.).*“¹⁷¹

Z tohoto důvodu není zástupce svým jménem například oprávněn tyto náklady vymáhat ani podat proti výroku o náhradě nákladů řízení podat odvolání, to vše může učinit výhradně účastník.¹⁷² Nejvyšší soud ČR uvedené dále rozvedl v usnesení ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 20 Cdo 314/2006: „*Účet zmocněnce oprávněné, na který je podle podkladového rozhodnutí povinná povinna zaplatit náhradu nákladů řízení, je pouhým platebním místem pro dobrovolné splnění povinnosti (§ 149 odst. 1 o.s.ř.), aniž by zavazoval oprávněnou požadovat návrhem na nařízení exekuce plnění jen do tohoto místa a aniž by pro soud zakládal povinnost přezkoumávat, zda platební místo, na které*

¹⁶⁷ § 148 odstavec 2 OSŘ

¹⁶⁸ § 148 odstavec 3 OSŘ

¹⁶⁹ § 148 odstavec 4 OSŘ

¹⁷⁰ § 149 odstavec 1 OSŘ

¹⁷¹ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98.

¹⁷² SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 624. ISBN 978-80-7400-673-9.

*oprávněná požaduje plnění, souhlasí s platebním místem uvedeným ve vykonávaném rozhodnutí.*¹⁷³

Rovněž i pro rozhodování o nákladech řízení platí zásada stanovená § 154 OSŘ, tedy že pro rozhodnutí je rozhodující stav v době jeho vyhlášení.¹⁷⁴ Proto v případě, kdy byl v průběhu řízení účastník zastoupen advokátem, ale toto zastoupení před vyhlášením rozhodnutí zaniklo, náklady se i včetně nákladů na předchozí právní zastoupení přiznají účastníku. Pokud by k zániku zastoupení došlo až po vyhlášení rozhodnutí, na určení platebního místa by to již nemělo vliv. Obdobně bude uvedené ustanovení aplikováno, pokud dojde ke změně právního zastoupení v průběhu řízení. V takové situaci bude tím, k jehož rukám budou nahrazeny všechny náklady řízení, advokát, jenž je účastníkovým zástupcem v době vyhlášení rozhodnutí s tím, že se tento advokát následně vypořádá se zastupovaným účastníkem a ten pak se svým předchozím zástupcem.¹⁷⁵

Odlišná situace nastává, pokud účastníka zastupoval ustanovený advokát. Osoba povinná k náhradě nákladů řízení pak hradí náhradu hotových výdajů advokáta a jeho odměnu za zastupování státu.¹⁷⁶ Ústavní soud ČR např. ve svém nálezu ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. IV. ÚS 763/05, uvedl: *„Je-li účastníku řízení ustanoven zástupcem advokát, platí jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování stát. Stát se v takovém případě de facto ocitá v roli advokátova klienta, a tudíž i jejich vzájemný vztah je nutno posuzovat podle příslušných ustanovení advokátního tarifu, což je i výslovně uvedeno (s odkazem na § 1 odst. 2 větu první advokátního tarifu) v § 1 odst. 3 advokátního tarifu, protože vyhláška č. 484/2000 Sb., jakožto zvláštní právní předpis, odměnu ustanovenému advokátu neurčuje.*¹⁷⁷

Ne zcela jednoznačně se zákon vyjadřuje k situaci, kdy vzniknou v průběhu řízení hotové výdaje přímo účastníkovi. Zákon totiž výslovně stanovuje, že ustanovenému advokátovi bude zaplácena pouze náhrada hotových výdajů advokáta a jeho odměna. Je proto vhodné ve výroku rozhodnutí vždy přesně určit, zda mají být hotové výdaje účastníka zapláceny přímo k rukám účastníka, nebo zda s ohledem na první odstavce §

¹⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 20 Cdo 314/2006.

¹⁷⁴ § 154 odstavec 1 OSŘ

¹⁷⁵ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jirí, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 137. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹⁷⁶ § 149 odstavec 2 OSŘ

¹⁷⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. IV. ÚS 763/05.

149 OSŘ, mají být i tyto náklady uhrazeny k rukám jeho ustanoveného zástupce. Druhé uvedené variantě svědčí i znění třetího odstavce § 149 OSŘ, podle něhož má být placena náhrada nákladů řízení k rukám účastníka pouze v případech, kdy není zastoupen advokátem.¹⁷⁸

Čtvrtý odstavec § 149 OSŘ dále rozšiřuje uplatnění prvního odstavce § 149 OSŘ i na situace, ve kterých účastníka zastupoval notář nebo patentový zástupce, oba v rozsahu oprávnění stanoveném zvláštními právními předpisy. V případě zastoupení notářem se jedná o § 3 notářského řádu, v případě patentového zástupce o § 2 zákona č. 417/2004 Sb., o patentových zástupcích a o změně zákona o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví, ve znění pozdějších předpisů.¹⁷⁹

1.5.10 Moderační právo soudu

Skutečnost, že při rozhodování o náhradě nákladů se posuzuje zavinění zastavení řízení výhradně z procesněprávního hlediska a nikoli z hlediska hmotněprávního, v sobě skrývá mnohá úskalí. Není vyloučeno, že mohou nastat situace, kdy se z procesního hlediska zcela správné rozhodnutí bude zdát rozhodnutím naprosto nespravedlivým. Jelikož ani za takovýchto okolností však není na místě od výhradně procesněprávního posuzování odstoupit a není ani možné použít korektivy hmotného práva, existuje pro řešení takovýchto situací právě institut moderačního nákladového práva soudu ve smyslu § 150 OSŘ.¹⁸⁰ Obecně lze tedy říci, že by toto ustanovení mělo být užito v případech, kdy se jeví nespravedlivé, aby ten, kdo důvodně hájil svá subjektivní práva nebo právem chráněné zájmy, obdržel náhradu nákladů, jenž pro jejich ochranu vynaložil.¹⁸¹

Ustanovení § 150 OSŘ dává soudu možnost náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti nepřiznat, pokud nastanou důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se

¹⁷⁸ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 138. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹⁷⁹ § 149 odstavec 4 OSŘ

¹⁸⁰ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 648. ISBN 978-80-7400-733-0.

¹⁸¹ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 626. ISBN 978-80-7400-673-9.

účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem.¹⁸²

Nutno podotknout, že se jedná o mimořádný procesní institut, který by soud neměl v žádném případě nadužívat či snad dokonce zneužívat. K jeho účelu se blíže vyjádřil Ústavní soud ČR v nálezu ze dne 3. 9. 2008, sp. zn II. ÚS 446/08: „*Ustanovení § 150 o. s. ř. nelze považovat za ustanovení, které by zakládalo zcela volnou diskreci soudu ve smyslu libovůle, nýbrž jde o ustanovení, podle něhož je soud povinen zkoumat, zda ve věci neexistují zvláštní okolnosti, k nimž je třeba při stanovení povinnosti k náhradě nákladů řízení přihlédnout. Ustanovení § 150 o. s. ř. proto nelze vykládat tak, že i přes existenci takových okolností je možné náhradu nákladů přiznat. Naopak, pokud soud takové okolnosti shledá, je třeba, aby se ústavně konformním způsobem vypořádal s jejich dopadem do sféry povinnosti účastníka k náhradě nákladů řízení. Při výkladu a aplikaci § 150 o. s. ř. je soud povinen mít vždy na zřeteli účel soudního řízení, tedy poskytování soudní ochrany právům.*“¹⁸³ Pokud tedy nastanou okolnosti zákonem předpokládané, soud je povinen k nim přihlédnout ex officio.

Rovněž platí, že nepřiznat náklady ve smyslu § 150 OSŘ je vhodné pouze v případě, kdy se jedná o náklady účelně vynaložené. Pokud jsou totiž náklady shledány neúčelnými (k účelnosti nákladů blíže viz. kapitola 1.3.), soud o takovýchto nákladech po vysvětlení, z jakého důvodu je shledal neúčelnými, již vůbec nerozhoduje.¹⁸⁴

K otázce co je možné považovat za ony důvody hodné zvláštního zřetele, se poměrně rozsáhle a výstižně vyjádřil Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 33 Cdo 1529/2017¹⁸⁵: „*Za důvody zvláštního zřetele hodné se považují takové okolnosti, pro které by sejevilo v konkrétním případě nespravedlivým ukládat náhradu nákladů řízení tomu účastníku, který ve věci úspěch neměl, a zároveň by bylo možno spravedlivě požadovat na úspěšném účastníku, aby náklady vynaložené v souvislosti s řízením nesl ze svého (zvažováno může být i jen částečné nepřiznání těchto nákladů). Při*

¹⁸² § 150 OSŘ

¹⁸³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 9. 2008, sp. zn II. ÚS 446/08.

¹⁸⁴ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 141. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹⁸⁵ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 150] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

zkoumání, zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, soud přihlíží v první řadě k majetkovým, sociálním, osobním a dalším poměrům všech účastníků řízení; je třeba přitom vzít na zřetel nejen poměry toho, kdo by měl hradit náklady řízení, ale je nutno také uvážit, jak by se takové rozhodnutí dotklo zejména majetkových poměrů oprávněného účastníka. Významné z hlediska aplikace § 150 o. s. ř. jsou rovněž okolnosti, které vedly k soudnímu uplatnění nároku, postoj účastníků v průběhu řízení a další. Musí jít o takové okolnosti, které mají skutečný vliv na spravedlivost rozhodnutí o náhradě nákladů řízení. Porovnání dopadu uložení povinnosti k náhradě nákladů řízení do majetkových sfér účastníků může mít z hlediska aplikace § 150 o. s. ř. vliv pouze tehdy, přistupují-li ke skutečnosti, že by jejich přiznání přivodilo jednomu účastníku větší újmu než účastníku druhému, okolnosti další.“¹⁸⁶

Současně lze uvést, že okolnosti uvedené v předchozím odstavci by měl soud posuzovat ad hoc v každé věci a v širších souvislostech, přičemž musí rovněž detailně vysvětlit, jaké okolnosti považuje právě za důvody hodné zvláštního zřetele. Pokud by soud toto své rozhodnutí náležitě neodůvodnil, dopustil by se při rozhodování o nákladech řízení nepřípustné libovůle.¹⁸⁷

Je vhodné rovněž poukázat na to, že ustanovení § 150 OSŘ není v žádném případě možné užít z důvod vzniklých na straně soudu. Nejvyšší soud ČR tak judikoval například ve svém rozsudku ze dne 30. 11. 2016 sp. zn. 29 Cdo 704/2016: „Okolnost, že jednotlivé (soudní) instance měly na právní kvalifikaci věci odlišné názory, nemůže být použita pro ospravedlnění aplikace § 150 o. s. ř., neboť nelze klást k tíži účastníka řízení skutečnost stojící na straně soudů.“¹⁸⁸ Nejvyšší soud ČR tímto rozsudkem zrušil rozhodnutí odvolacího soudu, který v daném případě rozhodl, že se náhrada nákladů řízení nepřiznává z důvodu, že výklad určité podstatné skutečnosti byl v dané věci nejednoznačný a že žalobce nebude nepřiznáním náhrady nákladů nijak majetkově postižen, jelikož mu bude dlouhým trváním soudního řízení přiznán prospěch ve formě úroků z prodlení. Takovéto užití ustanovení § 150 OSŘ je však nepřípustné. Případnou neúměrně vysokou výši nákladů řízení z důvodů na straně soudů není možné řešit

¹⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 33 Cdo 1529/2017.

¹⁸⁷ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 150] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

¹⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2016 sp. zn. 29 Cdo 704/2016.

moderačním právem, ale měla by být řešena spíše uplatněním náhrady škody vůči státu stejně tak jako uplatnění nemajetkové újmy za nepřiměřenou délku řízení.¹⁸⁹

Soud by měl také vždy uvažovat, zda není vhodné namísto využití moderačního práva postupovat jinak, například rozdělením nákladů do splátek nebo určením delší lhůty k jejich uhrazení. Dále musí soud také umožnit straně, která by náklady získala, se k záměru soudu moderovat právo na náhradu nákladů řízení vyjádřit.¹⁹⁰

1.5.11 Rozhodnutí o nákladech řízení ve sporném řízení

Hlavním účelem ustanovení § 151 OSŘ je vymezit časový okamžik, ve kterém má soud rozhodnout o náhradě nákladů řízení, a určit, jakým způsobem tak má učinit. Jak již bylo uvedeno výše (viz. např. 1.4.1.), nárok na náhradu nákladů řízení je nárokem procesněprávním a vzniká v okamžiku konstitutivního rozhodnutí soudu, jenž o něm rozhoduje. V prvním odstavci tohoto ustanovení je promítnuta zejména zásada oficiality, jejímž důsledkem je, že soud rozhoduje o nákladech řízení vždy z úřední povinnosti a účastníci proto nemusejí o náhradu nákladů výslovně žádat. Má se tedy za to, že pokud se účastníci náhrady nákladů řízení výslovně nevzdají, má se vždy za to, že o ni žádají.¹⁹¹

K zamyšlení je ovšem současná praxe, kdy se účastníci řízení vzdávají nároku na náhradu nákladů řízení například v závěrečné řeči. Navzdory tomu, že platí, že nikdo se nemůže předem vzdát procesních práv, které mají teprve v budoucnu vzniknout, a tento nárok tedy vznikne až vyhlášením rozhodnutí po skončení závěrečných řečí, soudy tuto praxi v současnosti akceptují.¹⁹²

Soud při rozhodování není vázán návrhy stran a rozhoduje na základě zákona. V případě, že účastník chybně vypočte své náklady, které požaduje, mu má být přesto

¹⁸⁹ BALOUSOVÁ, Michaela. 2017. *Odepření náhrady nákladů řízení podle § 150 občanského soudního řádu*. epravo. [Online] 9. 3. 2017. [Citace: 29. 2. 2020.] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/odepreni-nahrady-nakladu-rizeni-podle-150-obcanskeho-soudniho-radu-105343.html>

¹⁹⁰ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 627. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁹¹ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 76. ISBN 978-80-7400-650-0.

¹⁹² JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 151] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

přiznáno tolik, kolik mu má podle zákona náležet. Problémem však je, pokud účastník žádá náhradu nákladů v nižší než zákonné míře, obzvláště pokud je tento účastník zastoupen advokátem. Soud pak tomuto účastníku zpravidla přizná náhradu nákladů v nižší požadované míře, jelikož bude mít za to, že jeho skutečná vůle odpovídá tomuto projevu a že tedy účastník více nepožaduje. Výjimkou z takovéto úvahy soudu by však mělo být, jestliže se jedná o zjevný omyl nebo o chybný výklad právního předpisu.¹⁹³

Soud by měl účastníky řízení o nákladech řízení před rozhodnutím o nich vždy nejprve poučit ve smyslu § 5 OSŘ a sdělit jim, ohledně kterých nákladů mají právo na náhradu. Toto poučení je na místě zejména, pokud není účastník zastoupen advokátem, nebo pokud má soud v úmyslu rozhodnout odchylně od obecných pravidel.

O náhradě nákladů řízení se rozhoduje v rozhodnutí, jímž se řízení u soudu končí, přičemž tento konec řízení nemusí nutně spadat vůči všem účastníkům v jeden okamžik. Rovněž není podstatná ani forma rozhodnutí, tedy zda se rozhoduje rozsudkem, usnesením, platebním rozkazem apod., nebo u kterého soudu se tak děje. Tento princip platí pro nalézací, odvolací i dovolací řízení. Výjimkou, při které se nerozhoduje v rozhodnutí, jímž se řízení končí, je, pokud dojde k uplatnění zásady separace nákladů (blíže viz. 1.5.7.), nebo rozhodnutí o předběžném opatření ve smyslu § 145 OSŘ (blíže viz. 1.5.5.). K tomu viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4839/2016¹⁹⁴: „O náhradě nákladů řízení rozhoduje soud z úřední povinnosti, přičemž výrok o náhradě nákladů řízení musí obsahovat každé rozhodnutí soudu, jímž se u něj v řízení končí. Rozhodnutím, jímž se končí řízení u odvolacího nebo dovolacího soudu, se rozumí jen takové rozhodnutí, jímž se končí řízení ve věci; výjimku tvoří případ tzv. separace nákladů řízení podle ustanovení § 147 a § 148 odst. 2 o. s. ř.; v těchto případech může o povinnosti k náhradě nákladů řízení soud rozhodnout již v průběhu řízení, a to zpravidla, jakmile tyto náklady vzniknou.“¹⁹⁵ Jinak musí konečné rozhodnutí výrok o náhradě nákladů vždy obsahovat a pokud chybí, musí soud vydat doplňující rozhodnutí ve smyslu § 166 odstavce 1 OSŘ.

¹⁹³ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 630. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁹⁴ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 151] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

¹⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4839/2016.

Druhý odstavce § 151 OSŘ obsahuje bližší specifikaci určení výše náhrady nákladů řízení, přičemž primárním cílem tohoto ustanovení není určit, kdo náklady ponese a podle jakých zásad, jako spíše umožnit soudu provést přesnou specifikaci nákladů řízení přímo v písemném vyhotovení rozhodnutí a předejít tak odkladům rozhodnutí způsobených výpočtem a přesnou specifikací nákladů. Týká se zejména odměny za zastupování advokátem, notářem nebo patentovým zástupcem v rámci jejich oprávnění stanovených příslušnými zvláštními právními předpisy.¹⁹⁶

V třetím odstavci § 151 OSŘ je umožněno přiznat účastníku, který nebyl v řízení zastoupen ve smyslu § 137 odstavce 2 OSŘ a nedoložil výši svých hotových výdajů nebo hotových výdajů jiného svého zástupce, náhradu hotových výdajů v paušální výši určené zvláštním právním předpisem.¹⁹⁷ Toto ustanovení bylo přijato v reakci na nález Ústavního soudu ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. PL. ÚS 39/13, za účelem odstranění nerovnosti mezi účastníky, jenž využili svého práva nechat se zastoupit profesionálem, a účastníky nezastoupenými při prokazování svých hotových výdajů (k tomu blíže viz. 1.2.1.).

V průběhu soudního řízení mohou často nastat situace, kdy soudce nebude schopen při vyhlášení rozhodnutí určit přesnou výši nákladů řízení, avšak navzdory tomu bude povinen o těchto nákladech rozhodnout. Soudce tedy v takovémto případě rozhodne, který z účastníků má právo na náhradu nákladů řízení a v jaké míře, případně v jakém poměru. Konkrétní výši těchto nákladů pak soud určí až v písemném vyhotovení tohoto rozhodnutí v souladu s ustanovením § 151 odstavce 5 OSŘ.

Šestý odstavce § 151 OSŘ obsahuje další z projevů zásady, že nárok na náhradu nákladů řízení vzniká až v okamžiku vyhlášení konstitutivního rozhodnutí soudu. Stanovuje za tím účelem výjimku z obecného pravidla zakotveného v § 171 OSŘ, upravující předběžnou vykonatelnost usnesení a vykonatelnost odvíjející se od právní moci. Účelem tohoto odstavce je zamezení toho, aby v případě, kdy soud rozhoduje o nákladech řízení samostatným usnesením, nastala vykonatelnost tohoto usnesení dříve,

¹⁹⁶ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 631. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁹⁷ § 151 odstavce 3 OSŘ

než nastane právní moc konstitutivního rozhodnutí, jímž byla náhrada nákladů přiznána.¹⁹⁸

1.6 Náhrada nákladů v nesporném řízení

1.6.1 Trojí režim náhrady nákladů řízení mezi účastníky podle ZŘS

Druhy nákladů, které mohou v nesporném řízení vzniknout, jsou upraveny v ustanoveních § 137–139 OSŘ, stejně jako tomu je u druhů nákladů v řízení sporném. Současně se na náklady v nesporném řízení uplatní i úprava jejich placení zakotvená v § 140 a 141 OSŘ. Odlišná právní úprava nesporného řízení však stanovuje speciální způsob rozhodování o náhradě nákladů v některých typech zvláštních řízení soudních. Soud v těchto situacích v zásadě nepoužívá hledisko výsledku řízení ani princip procesního zavinění na zastavení řízení, jako je tomu typicky u řízení sporného.¹⁹⁹

Rozhodování o náhradě nákladů řízení v tzv. zvláštních řízeních soudních podle ZŘS může mít trojí typový režim:

a) zvláštní řízení, která lze zahájit bez návrhu (§ 13 odstavec 2 ZŘS) a jenž ve zvláštní části ZŘS nemají specifickou úpravu pravidel o náhradě nákladů řízení, a dále řízení ve statusových věcech manželských a partnerských;

b) zvláštní řízení, která lze zahájit i bez návrhu, jenž mají ve zvláštní části ZŘS speciální úpravu nákladů řízení;

c) řízení, jenž se prvotně řídí ZŘS a která lze zahájit jen na návrh.²⁰⁰

Postup, jak soud rozhoduje v jednotlivých typových režimech, bude podrobně rozebrán v následujících bodech této kapitoly.

¹⁹⁸ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 151] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha II (§ 79 až 180 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

¹⁹⁹ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 23] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha III (zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 1136 s. ISBN 978-80-7598-372-5. Dostupné v systému ASPI.

²⁰⁰ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 655. ISBN 978-80-7400-733-0.

1.6.2 Náklady řízení v řízeních zahajovaných i bez návrhu a ve statusových věcech manželských

Řízení, jenž je možné zahájit i bez návrhu, jsou ta řízení, jejichž průběh je primárně upraven v ZŘS a jejichž výčet je možné nalézt v § 2 ZŘS, u kterých současně není ve zvláštní části tohoto zákona zakotveno, že se zahajují výhradně na návrh, viz. § 13 ZŘS.

Na tato řízení se v plné míře uplatňují ustanovení § 23 a 24 ZŘS, která jsou speciálními ustanoveními vůči obecnému § 142 a násl. OSŘ, avšak pouze v tom rozsahu, ve kterém upravují problematiku nákladů řízení. Na okolnosti, které nespadají pod § 23 a 24 ZŘS, se s ohledem na existenci § 1 odstavce 2 a 3 ZŘS nadále subsidiárně užití obecná ustanovení § 137 a násl. OSŘ. Zásadně proto platí, že v těchto řízeních si každý z účastníků nese své náklady řízení sám a soud náhradu nákladů řízení přiznává, pouze pokud to odůvodňují okolnosti tohoto případu.²⁰¹

Dle systematického výkladu ZŘS se ustanovení § 23 a 24 ZŘS uplatní i v případech, kdy není takovéto řízení skončeno meritorně, ale je rozhodnuto pouze o zastavení řízení. Právní úprava v ZŘS se tedy v těchto situacích překrývá jak s § 142 OSŘ tak i s § 146 OSŘ. Existuje však rovněž názor, že tam, kde je řízení skončeno nemeritorně, skončilo „bez výsledku“, a proto jsou ustanovení § 23 a 24 ZŘS na tuto situaci neaplikovatelná a nastupuje subsidiární využití § 146 OSŘ.²⁰² Navzdory této do jisté míry logické úvaze však převažuje názor, že ustanovení § 23 ZŘS je ve vztahu k § 146 OSŘ ryze speciální a subsidiární užití OSŘ je v těchto případech vyloučeno.²⁰³

Co se týče vztahu mezi § 23 a 24 ZŘS navzájem, lze uvést, že § 24 ZŘS má povahu jakéhosi doplňujícího ustanovení. Soud podle něj může uložit náhradu nákladů řízení zcela nebo částečně tomu, kdo podal návrh na zahájení řízení, ačkoli šlo o svévolné a zjevně bezúspěšné uplatňování práva.²⁰⁴ Lze ovšem poněkud polemizovat o užitečnosti tohoto ustanovení, jelikož v případě, kdy se neuplatní § 23 ZŘS, by měl soud automaticky subsidiárně užit příslušných ustanovení v OSŘ, konkrétně tedy postupovat dle § 142

²⁰¹ § 23 ZŘS

²⁰² SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 151. ISBN 978-80-7400-650-0.

²⁰³ SVOBODA, Karel. 2014. *Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních*. Právní rozhledy. [Online] 2014, č. 2, s. 39-44, [Citace: 23. 2. 2020.] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gjpjxgzthe&groupIndex=8&rowIndex=0>

²⁰⁴ § 24 ZŘS

OSŘ, a povinnost k náhradě nákladů řízení uložit účastníku, který neuspěl, čímž se sankční ustanovení § 24 ZŘS stává do jisté míry nadbytečným, jelikož neúspěšný účastník musí hradit náklady obecně ve větším množství případů než jen v případě, kdy svévolně uplatnil zjevně bezúspěšné právo.²⁰⁵

Pravidlo, že účastníci řízení, která lze zahájit i bez návrhu, a řízení ve statusových věcech manželských a partnerských, nemají mezi sebou povinnost náhrady nákladů řízení, se neuplatní ve dvou případech. Jednak tomu bude v souladu s druhou větou § 23 ZŘS, pokud nastanou okolnosti případu, které budou odůvodňovat, aby některému z účastníků bylo zcela nebo zčásti přiznáno právo na náhradu nákladů řízení. Dále ve smyslu § 24 ZŘS, pokud bylo řízení zahájeno na návrh, který byl svévolný a zjevně bezúspěšný. Jazykovým výkladem těchto ustanovení by bylo možné nabýt chybného dojmu, že soud v těchto případech o povinnosti k náhradě nákladů může ale nemusí rozhodnout. Soud však k okolnostem případu odůvodňujícím jiné rozhodnutí o nákladech přihlíží z úřední povinnosti a v těchto situacích toto právo některému z účastníků přiznat musí, jelikož v opačném případě by se dopustil zjevné svévole. Toto své rozhodnutí soud pak musí patřičně odůvodnit a povinného účastníka na tuto skutečnost musí předem upozornit a dát mu prostor se vyjádřit.²⁰⁶

Co se týče okolností případů odůvodňujících, aby některému z účastníků byla přiznána náhrada nákladů, je v hodné se pozastavit nad srovnáním § 23 ZŘS a § 150 OSŘ. Obě tato ustanovení dávají soudu možnost učinit výjimku z obecných rozhodovacích pravidel na základě relevantních okolností. V případě § 150 OSŘ se však jedná o důvody hodné zvláštního zřetele. Důvody hodné zvláštního zřetele jsou pojmově širší, jelikož pod něj lze zahrnout jak okolnosti hodné zvláštního zřetele, tak i poměry účastníků. Z užití užšího pojmu v § 23 ZŘS lze dovodit, že se zákonodárce snažil zamezit situacím, ve kterých by účastník úspěšný ve zvláštním řízení musel nést náklady ostatních účastníků pouze na základě jeho majetkových poměrů. Na druhou stranu je však možno při srovnání obou pojmů shledat, že okolnosti případu umožňující přiznat náhradu ve zvláštních řízeních mají být zvláštní, avšak nemusí být bezvýhradně výjimečná jako v případě § 150

²⁰⁵ SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 659. ISBN 978-80-7400-733-0.

²⁰⁶ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jirí, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 151. ISBN 978-80-7400-650-0.

OSŘ. Úprava dle ZŘS tedy dává soudu více prostoru pro uvážení, zda je vhodné se v dané situaci odchýlit od obecného pravidla.²⁰⁷

Okolnostmi případů odůvodňujících jiné rozhodnutí než podle obecných pravidel, může být i specifický průběh řízení. Povinnost k náhradě nákladů řízení je možno uložit i jinému účastníku než jen účastníku, jehož účast v předmětném řízení byla shledána jako svévolné a běžně neúspěšné uplatňování práva ve smyslu § 24 ZŘS. Současně je vhodné podotknout, že chování účastníka, jenž vedlo k jednorázovému zbytečnému navýšení nákladů, je třeba i v zvláštních řízeních soudních nutno posuzovat dle § 147 OSŘ, jelikož zvláštní úprava v ZŘS slouží k rozhodování o povinnosti k náhradě nákladů řízení mezi účastníky jako celku.²⁰⁸

Ustanovení § 24 ZŘS, jak bylo krátce zmíněno výše, dává soudu možnost uložit náhradu nákladů řízení zcela nebo částečně tomu, kdo podal návrh na zahájení řízení, ačkoli šlo o svévolné a zjevně bezúspěšné uplatňování práva.²⁰⁹ Toto ustanovení je speciální jak vůči § 23 ZŘS v řízeních podle ZŘS zahajovaných i bez návrhu, tak i vůči § 143 OSŘ v řízeních podle ZŘS zahajovaných na návrh. Jedná se o ustanovení, které má vůči všem řízením dle ZŘS univerzální charakter a uplatní se i v případě svévolného a zjevně bezúspěšného odvolání, jelikož i to lze považovat za návrh na zahájení odvolacího řízení.²¹⁰

Návrh na zahájení řízení lze za takovýto návrh ve smyslu § 24 ZŘS považovat, pouze pokud splňuje obě kumulativní podmínky, tedy jak „svévůli“, tak i „běžnou neúspěšnost“. Soud proto nemůže uložit povinnost k náhradě nákladů řízení s odůvodněním, že návrh je pouze „zjevně bezúspěšný“, pokud jej současně nelze shledat svévolným. Zjevně bezúspěšným uplatňováním práva je, pokud je již ze samotných tvrzení účastníka a obsahu spisu nebo jiné úřední činnosti soudu známo, že účastník nemůže být se svým návrhem úspěšný. Svévolným uplatňováním práva je, jestliže se

²⁰⁷ SVOBODA, Karel. 2014. *Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních*. Právní rozhledy. [Online] 2014, č. 2, s. 39-44, [Citace: 23. 2. 2020.] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gjpxgxzthe&groupIndex=8&rowIndex=0>

²⁰⁸ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jirí, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 153. ISBN 978-80-7400-650-0.

²⁰⁹ § 24 OSŘ

²¹⁰ SVOBODA, Karel. 2014. *Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních*. Právní rozhledy. [Online] 2014, č. 2, s. 39-44, [Citace: 23. 2. 2020.] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gjpxgxzthe&groupIndex=8&rowIndex=0>

účastník zahájením řízení snaží dosáhnout jiného cíle, než ke kterému má návrh sloužit. Svévolnost a zjevnou bezúspěšnost soud posuzuje v rozhodnutí, jímž se řízení končí s ohledem na okolnosti, které byly k tomuto okamžiku zjištěny. Přičemž je možné, že svévole a zjevná bezúspěšnost může nastat až později po podání návrhu, pokud bude možné tyto vlastnosti přičítat účastníkovu trvání na pokračování řízení v určitých případech. Soud v takovéto situaci přiznává náhradu nákladů řízení ostatním účastníkům od doby, kdy k takovému projevu došlo, ačkoli nikoli podle § 24 ZŘS, nýbrž dle obecnějšího § 23 věty druhé ZŘS.²¹¹

1.6.3 Náhrada nákladů v řízeních zahajovaných výhradně na návrh s výjimkou statusových věcí manželských a partnerských

Řízení podle ZŘS, která lze zahájit pouze na návrh, jsou řízení, u nichž je tak výslovně stanoveno ve zvláštní části ZŘS. Zejména se jedná o řízení o schválení smlouvy o nápomoci ve smyslu § 32 ZŘS, řízení o jmenování a odvolání opatrovníka osobě jejíž zdravotní stav jí při správě jmění nebo hájení práv působí obtíže ve smyslu § 45 ZŘS, řízení o prohlášení člověka za nezvěstného dle § 52 ZŘS, řízení o prohlášení člověka za mrtvého ve smyslu § 55 ZŘS a další.²¹²

Pro tato řízení se zásadně neuplatní zákonná úprava obsažená v ZŘS, ale použijí se standardně patřičná ustanovení OSŘ o náhradě nákladů stejně jako pro řízení sporná.²¹³ Je však třeba mít na paměti, že v řízeních podle ZŘS se nejedná o spor o hmotné právo, a tudíž v těchto řízeních nelze určit osobu žalobce a žalovaného. Účastníci těchto řízení jsou v tomto případě určeni dle § 6 ZŘS, tedy navrhovatel a ti, o jejichž právech a povinnostech je v předmětném řízení jednáno. Obecné ustanovení § 142 OSŘ posuzující míru úspěchu ve věci lze tedy v těchto případech užít, pouze pokud mezi těmito účastníky v průběhu řízení existuje skutkový nebo právní nesoulad (spor), jehož výsledek bude mít

²¹¹ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 155. ISBN 978-80-7400-650-0.

²¹² SVOBODA, Karel. 2014. *Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních*. Právní rozhledy. [Online] 2014, č. 2, s. 39-44, [Citace: 23. 2. 2020.] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gjpxgzthe&groupIndex=8&rowIndex=0>

²¹³ JIRSA Jaromír, JANEK Kryštof. [§ 23] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha III (zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 1136 s. ISBN 978-80-7598-372-5. Dostupné v systému ASPI.

podstatný vliv na rozhodnutí ve věci samé. Jestliže takovýto nesoulad mezi účastníky neexistuje, je zapotřebí nejprve aplikovat ustanovení § 24 ZŘS a pokud ani to není možné, pak v případě vyhovění návrhu rozhodnout podle § 150 OSŘ s konstatováním, že ti účastníci, o jejichž právech a povinnostech bylo rozhodováno, nezavdali příčinu k zahájení řízení a je přiměřené, aby každý z účastníků nesl své náklady sám.²¹⁴

V tomto typu řízení podle ZŘS není rovněž zákonem vyloučena aplikace ustanovení § 142a OSŘ o předžalobní výzvě. S ohledem na znění a účel § 142a OSŘ má však smysl jej užit pouze v řízení, jejichž cílem je vydání pouze deklaratorního rozhodnutí o určitém nároku, který v době podání návrhu na zahájení řízení již z hmotněprávního hlediska existuje. V řízeních, kdy soud rozhoduje konstitutivním výrokem, se ustanovení o předžalobní výzvě ze samotné povahy věci neuplatní, jelikož postrádá smysl vyzývat ke splnění nároku, který v době výzvy ještě neexistuje a bude založen právě až následně rozhodnutím soudu konstitutivní povahy.²¹⁵

V případě nemeritorního zastavení řízení vedených podle ZŘS, na která se současně neaplikují ustanovení § 23 a 24 ZŘS, se subsidiárně aplikuje § 146 OSŘ. Zavinění se v případě zpětvzetí posuzuje opět pouze z procesního hlediska, tudíž mohou nastat situace, ve kterých náhrada nákladů řízení může být uložena navrhovateli i tehdy, kdy by návrhu bylo s nejvyšší pravděpodobností vyhověno, pokud by řízení pokračovalo. I zde ovšem pak připadá v úvahu užití moderačního práva soudu.²¹⁶

1.6.4 Náhrada nákladů v řízeních zahajovaných i bez návrhu se speciální úpravou nákladů ve zvláštní části ZŘS

První výjimkou z obecných pravidel pro rozhodování o nákladech řízení podle ZŘS je ustanovení § 43 ZŘS a vztahuje se na řízení o svéprávnosti. Dle prvního odstavce

²¹⁴ SVOBODA, Karel. 2014. *Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních*. Právní rozhledy. [Online] 2014, č. 2, s. 39-44, [Citace: 23. 2. 2020.] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gjpngxzthe&groupIndex=8&rowIndex=0>

²¹⁵ SVOBODA, Karel. 2014. *Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních*. Právní rozhledy. [Online] 2014, č. 2, s. 39-44, [Citace: 23. 2. 2020.] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gjpngxzthe&groupIndex=8&rowIndex=0>

²¹⁶ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 155. ISBN 978-80-7400-650-0.

tohoto ustanovení platí náklady řízení stát, neplatí však náklad právního zastoupení účastníků, vyjma nákladů soudem jmenovaného opatrovníka pro toto řízení.²¹⁷

Pokud účastník využije svého zákonného práva zvolit si právního zástupce advokáta, pak tyto náklady mezi náklady státu nepatří. Mezi náklady státu pak rovněž nepatří náklady, jež vzniknou, jestliže si účastník zvolí zmocněnce ve smyslu § 37 ZŘS.²¹⁸

Stát v případě řízení dle § 34 ZŘS nese své náklady zásadně sám, ustanovení § 43 ZŘS je tedy speciálním ustanovením vůči § 148 OSŘ stanovujícím právo na náhradu nákladu státu vůči účastníkům.²¹⁹ Navzdory tomu může soud přiznat náhradu nákladů státu vůči účastníkovi, o jehož svéprávnosti se v předmětném řízení jednalo, jestliže bylo toto řízení zahájeno na základě chování posuzovaného účastníka, které bylo v rozporu s jeho účelem. Zejména se bude jednat o situace, kdy se tento účastník řízením snažil docílit lepšího postavení v případném trestním řízení, nebo se chtěl pouze vyhnout plnění svých závazků. Soud však může přihlídnout rovněž i k majetkovým poměrům tohoto účastníka.²²⁰

Druhý odstavec § 43 ZŘS soudu umožňuje uložit povinnost k náhradě nákladů státu tomu účastníku, o jehož svéprávnost v řízení šlo.²²¹ Takovéto rozhodnutí ze strany soudu by nicméně mělo být spíše výjimkou. Soud má při zvažování této možnosti v první řadě zkoumat majetkové poměry účastníka, zohlednit jeho životní náklady a případné vyživovací povinnosti. Rovněž musí brát v potaz specifické okolnosti konkrétního řízení, jako např. rozsah a příčinu onemocnění, či rodinné poměry účastníka.²²²

²¹⁷ § 43 odstavec 1 ZŘS

²¹⁸ CHARVÁT. [§ 43] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha III (zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 1136 s. ISBN 978-80-7598-372-5. Dostupné v systému ASPI.

²¹⁹ CHARVÁT. [§ 43] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha III (zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 1136 s. ISBN 978-80-7598-372-5. Dostupné v systému ASPI.

²²⁰ SVOBODA Karel, TLÁŠKOVÁ Šárka, VLÁČIL David, LEVÝ Jiří, HROMADA Miroslav a kolektiv. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 96. ISBN 978-80-7400-297-7.

²²¹ § 43 odstavec 2 ZŘS

²²² CHARVÁT. [§ 43] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha III (zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 1136 s. ISBN 978-80-7598-372-5. Dostupné v systému ASPI.

Obdobná výjimka jako v ustanovení § 43 ZŘS je obsažena v zvláštní části ZŘS pro řízení o přivolení k zásahu do integrity. Dle § 74 ZŘS platí náklady řízení stát s výjimkou nákladů právního zastoupení umístěného člověka. Stát však opět ponese náklady soudem jmenovaného opatrovníka pro takovéto řízení.²²³

Je vhodné se rovněž pozastavit nad tím, zda speciální úprava náhrady nákladů u konkrétních druhů řízení ve zvláštní části zcela vylučuje užití obecné úpravy v § 23 a 24 ZŘS. Pravděpodobně nikoliv, jelikož § 24 ZŘS slouží jako generální sankce za svévolné a zjevně bezúspěšné uplatňování práva, a tudíž se jedná o *lex specialis* i vůči § 23 ZŘS.²²⁴

1.6.5 Náhrada nákladů pozůstalostního řízení

Posledním typem řízení podle ZŘS se zcela svébytnou úpravou náhrady nákladů ve zvláštní části ZŘS je řízení o pozůstalosti, jehož právní úprava je ve srovnání s dvěma předchozími výjimkami z obecných ustanovení o nákladech v ZŘS, které můžeme nalézt ve zvláštní části ZŘS, podstatně obsáhlejší, a proto ji zařazují do samostatného bodu této kapitoly. Zákonná procesní úprava pozůstalostního řízení totiž vznikala prakticky nezávisle na ostatních částech ZŘS.²²⁵

V prvé řadě jsou pro náhradu nákladů v pozůstalostním řízení významná ustanovení § 127 a 128 ZŘS. V § 127 ZŘS je stanoveno, že mezi náklady řízení patří rovněž odměna notáře za prováděné úkony soudního komisaře (také viz. 1.2.10.), odměna správce dědictví a náhrada za daň z přidané hodnoty.²²⁶ Takto nepochybné však už není, zda mezi náklady pozůstalosti patří zároveň i odměna správce pozůstalosti a jeho hotové výdaje účelně vynaložené při správě pozůstalosti. V zákonné úpravě je totiž uveden poměrně neurčitý termín „správce dědictví“, který není zákonem blíže specifikován. Pokud by v judikatuře převážil názor, že odměna správce pozůstalosti a jeho hotové

²²³ §74 ZŘS

²²⁴ SVOBODA, Karel. 2014. *Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních*. Právní rozhledy. [Online] 2014, č. 2, s. 39-44, [Citace: 23. 2. 2020.] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gjpgxgzthe&groupIndex=8&rowIndex=0>

²²⁵ SVOBODA, Karel. 2014. *Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních*. Právní rozhledy. [Online] 2014, č. 2, s. 39-44, [Citace: 23. 2. 2020.] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gjpgxgzthe&groupIndex=8&rowIndex=0>

²²⁶ §127 ZŘS

výdaje tvoří součást nákladů pozůstalostního řízení, soud by měl o těchto nákladech rovněž rozhodnout ex offio v usnesení, jímž se řízení v prvním stupni končí.²²⁷

Ustanovení § 128 ZŘS pak přiznává účastníku náhradu nákladů řízení potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva zcela nebo zčásti proti ostatním účastníkům, odůvodňují-li to okolnosti případu, nebo nastanou-li důvody hodné zvláštního zřetele.²²⁸ Toto ustanovení se však nepoužije, pokud byla nařízena likvidace pozůstalosti, avšak přiměřeně se aplikuje i na odvolací řízení.²²⁹

K aplikaci ustanovení § 128 ZŘS je tedy zapotřebí splnění tří zásadních předpokladů – vynaložené náklady řízení, tyto náklady musí být vynaloženy účelně a konečně musí nastat okolnosti případu odůvodňující toto užití nebo jiné důvody hodné zvláštního zřetele. Zde je vhodné blíže rozvést třetí předpoklad, tedy existenci okolností případu či důvodů hodných zvláštního zřetele odůvodňující přiznání náhrady nákladů.

Pravděpodobně nejčastějším případem, kdy se jeví vhodné uložit některému z účastníků povinnost k náhradě nákladů, bude, když se takovýto účastník bez řádné omluvy nedostaví na jednání, nebo jinak zaviní, že o věci není možné během jediného jednání rozhodnout. Notář má v takovéto situaci právo na zvýšení odměny (§ 14 odstavec 2 notářského tarifu), avšak současně by nebylo spravedlivé, aby tyto zvýšené náklady byli povinni nést ostatní účastníci, kteří průtahy v řízení nezavinili. Rovněž připadá v úvahu uložení povinnosti k náhradě nákladů případných právních zástupců ostatních účastníků, kteří se na takovéto jednání dostavili.²³⁰

Dalším případem, kdy je vhodné uložit povinnost k náhradě nákladů řízení, je situace, kdy například některý z účastníků trval na ocenění určité věci znaleckým posudkem, přestože ve skutečnosti sám před tím věděl, jaká je obvyklá cena této věci. Takovouto skutečnost by bylo možné v praxi prokázat například tím, pokud by následně vyšlo najevo, že za tuto cenu daný účastník věc již dříve někomu nabízel. Takovéto

²²⁷ SVOBODA Jirí, KLIČKA Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 188. ISBN 978-80-7400-266-3.

²²⁸ 128 ZŘS

²²⁹ § 132 ZŘS

²³⁰ KLEIN, Šimon. 2015. *Náhrada nákladů v řízení o pozůstalosti*. Časopis Ad Notam. [Online] 24. 4. 2015. [Citace: 25. 2. 2020.] Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_204-nahrada-nakladu-v-rizeni-o-pozustalosti

okolnosti by rovněž byly dostatečným důvodem pro to, aby soud účastníku uložil povinnost k náhradě nákladů předmětného znaleckého posudku.²³¹

Následujícím ustanovením zákona týkajícím se náhrady nákladů pozůstalostního řízení je § 228 ZŘS. Pokud v pozůstalostním řízení nastane situace, kdy ke správě a zpeněžování majetku spadajícího do likvidační podstaty nepostačují peněžité prostředky z této likvidační podstaty, aplikuje se ustanovení § 228 ZŘS a tyto náklady ponese stát, který má následně právo, aby mu tyto náklady byly ze zpeněžení likvidační podstaty uhrazeny.²³²

V § 230 ZŘS je pak stanovena náhrada nákladů řízení vedených podle § 229 ZŘS, tedy občanského soudního, správního, daňového nebo jiného řízení týkajícího se majetku spadajícího do majetkové podstaty a dalších obdobných řízení probíhajících v den, v němž bylo usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti vyvěšeno na úřední desce soudu.²³³ V těchto řízeních nemá žádný účastník právo na náhradu nákladů proti likvidačnímu správci s výjimkou nákladů vzniklých zaviněním likvidačního správce nebo náhodou, která se mu přihodila, přičemž náklady zaplacené likvidačním správcem v těchto řízeních patří mezi jeho hotové výdaje a náhrada jeho nákladů spadá do majetku likvidační podstaty.²³⁴

Výše uvedené normy týkající se pozůstalostního řízení jsou s ohledem na jejich dikci formulovány jako vyčerpávající normy s jejichž zněním je třeba si pro problematiku náhrady nákladů v pozůstalostním řízení jako celku vystačit.²³⁵

²³¹ KLEIN, Šimon. 2015. *Náhrada nákladů v řízení o pozůstalosti*. Časopis Ad Notam. [Online] 24. 4. 2015. [Citace: 25. 2. 2020.] Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_204-nahrada-nakladu-v-rizeni-o-pozustalosti

²³² § 228 ZŘS

²³³ § 229 ZŘS

²³⁴ § 230 ZŘS

²³⁵ SVOBODA, Karel. 2014. *Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních*. Právní rozhledy. [Online] 2014, č. 2, s. 39-44, [Citace: 23. 2. 2020.] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gjpngxzthe&groupIndex=8&rowIndex=0>

1.7 Rozhodování o nákladech řízení v řízeních o opravných prostředcích

1.7.1 Rozhodování o nákladech řízení v odvolacím řízení

Klíčovým ustanovením zákona pro rozhodování o náhradě nákladů v odvolacím řízení nalézacího řízení sporného je § 224 OSŘ. Pro rozhodování o nákladech v odvolacím řízení se přiměřeně užijí ustanovení o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně, která byla podrobně rozebrána v předchozí kapitole.²³⁶

Pro odvolací soud tedy rovněž platí, že musí o náhradě nákladů řízení rozhodnout ex offo v rozhodnutí, jímž se odvolací řízení končí ve smyslu § 151 odstavec 1 OSŘ. Je však vhodné podotknout, že povinnost soudu rozhodnout o nákladech řízení ex offo se nevztahuje na odvolání proti procesnímu usnesení, které nemá za následek skončení řízení jako celku.

Rovněž se i zde výrazně projevuje rozhodování o nákladech podle zásady úspěchu ve věci ve smyslu ustanovení § 142 odstavce 1 OSŘ, avšak s jedním zásadním rozdílem. Úspěch ve věci je v odvolacím řízení zapotřebí posuzovat vždy podle toho, co je předmětem odvolacího řízení. Úspěch odvolatele je tedy třeba určit podle poměru toho, čeho se v předmětném odvolání domáhal, v porovnání s tím, jak bylo o této věci odvolacím soudem nakonec rozhodnuto.²³⁷

Postup odvolacího soudu při rozhodování o nákladech odvolacího řízení se liší podle toho, jakým způsobem odvoláním napadené rozhodnutí posoudí. Pokud odvolací soud prvoinstanční rozhodnutí potvrdí, rozhoduje pak pouze o nákladech odvolacího řízení. V případě, kdy rozhodnutí soudu prvního stupně odvolací soud mění, postupuje dle § 224 odstavce 2 OSŘ a rozhodne i o nákladech řízení před soudem prvního stupně v závislosti na výsledku tohoto řízení. Úspěch se pak však poměřuje dle rozhodnutí odvolacího soudu, nikoli podle rozhodnutí soudu prvního stupně. K tomu je zajímavé také poukázat např. na usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 1. 2019, sp. zn. 28 Cdo 4504/2018: „Změnil-li odvolací soud usnesení soudu prvního stupně o zastavení řízení

²³⁶ §224 odstavec 1 OSŘ

²³⁷ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 186. ISBN 978-80-7400-650-0.

tak, že se řízení nezastavuje, byl tím automaticky odklizen i nákladový výrok rozhodnutí soudu prvního stupně, a rozhodnutí odvolacího soudu tudíž nemusí výslovně obsahovat výrok, jímž se zrušuje výrok usnesení soudu prvního stupně o nákladech řízení; v důsledku nezastavení řízení bude soud prvního stupně o věci dále jednat a v souladu s § 151 odst. 1 o. s. ř. (ve spojení s § 224 odst. 3 o. s. ř.) o povinnosti k náhradě (veškerých) nákladů řízení rozhodne v rozhodnutí, jímž se řízení u něj končí.“²³⁸

Konečně, jestliže odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně zruší a vrátí jej tomuto soudu k dalšímu řízení, byť třeba jen z části, rozhoduje o veškerých nákladech účastníků, tedy o nákladech řízení před soudy obou stupňů, soud prvního stupně v novém rozhodnutí ve věci, a to na základě ustanovení § 224 odstavec 3 OSŘ. Naopak v případě zastavení řízení ze strany odvolacího soudu po zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně, rozhodne o nákladech řízení před soudy obou stupňů zcela logicky odvolací soud, neboť po zastavení řízení již nemůže o jeho nákladech rozhodovat jiný orgán.²³⁹

Závěrem je vhodné uvést, že dojde-li v průběhu odvolacího řízení ke zpětvzetí odvolání, rozhoduje odvolací soud o nákladech obdobně, jako by tomu bylo před soudem prvního stupně. Závisí tedy na posouzení soudu, kdo svým procesním úkonem zastavení řízení zavínil.²⁴⁰

1.7.2 Rozhodování o nákladech v dovolacím řízení

Meritum zákonné úpravy pro rozhodování dovolacího soudu o nákladech řízení je obsaženo v § 243c odstavec 3 OSŘ, ve kterém lze nalézt odkaz na ustanovení 224 OSŘ. Z toho je možné dovodit, že stejně tak jako v případě odvolacího řízení se i na řízení před dovolacím soudem uplatní zásady obsažené v obecné úpravě náhrady nákladů pro občanské řízení sporné. Rovněž i zde bude rozhodnutí dovolacího soudu o nákladech řízení záviset na tom, jaké stanovisko zaujme vůči rozhodnutí napadenému dovoláním.

Prvním hlediskem pro zjištění, zda a případně jak bude dovolací soud o nákladech řízení rozhodovat, je, jestliže se tímto rozhodnutím dovolacího soudu řízení končí, nebo

²³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 1. 2019, sp. zn. 28 Cdo 4504/2018.

²³⁹ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 829. ISBN 978-80-7400-673-9.

²⁴⁰ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 830. ISBN 978-80-7400-673-9.

zda bude věc znovu projednávat soud obecný soud nižšího stupně. V případě, kdy se rozhodnutím dovolacího soudu předmětné řízení končí, je pak na místě posoudit, zda bylo rozhodnutím dovolacího soudu zasaženo do rozhodnutí vydaných v řízeních dovolacímu řízení předcházejících. Tato skutečnost je pak rozhodná pro zjištění, zda bude dovolací soud rozhodovat o všech nákladech účastníků, tedy i o nákladech předcházejících řízení, či nikoliv.²⁴¹

V závislosti na výsledku dovolacího řízení bude soud při rozhodování o náhradě nákladů řízení postupovat následovně. V případě zamítnutí dovolání rozhoduje dovolací soud pouze o náhradě nákladů dovolacího řízení a původní napadené řízení zůstává rovněž ve výroku o náhradě nákladů předchozích řízení nedotčeno. Jestliže dovolací soud napadené rozhodnutí změní, rozhoduje následně jak o nákladech řízení dovolacího, tak i odvolacího řízení. Pokud se dovolací soud rozhodne napadené rozhodnutí zrušit a vrátit ho nižšímu soudu k dalšímu řízení, o náhradě nákladů řízení dovolací soud vůbec nerozhoduje, neboť o ní bude rozhodnuto v konečném rozhodnutí ve věci. Naopak jestliže dovolací soud napadené rozhodnutí zruší a současně rozhodne o zastavení předmětného řízení, je dovolací soud povinen rozhodnout znovu o nákladech odvolacího řízení, popřípadě i řízení v prvním stupni, a zároveň rozhodne i o nákladech dovolacího řízení. Konečně pokud bylo soudem dovolání odmítnuto nebo dovolací řízení v jeho průběhu zastaveno, rozhoduje soud opět pouze o nákladech dovolacího řízení a takovéto rozhodnutí dovolacího soudu nemusí být na základě § 243f OSŘ odůvodněno.²⁴²

1.7.3 Rozhodování o nákladech při žalobě na obnovu řízení a žalobě pro zmatečnost

Dalšími mimořádnými opravnými prostředky, jimiž lze na základě zákonem stanovených důvodů znovu posuzovat již pravomocná rozhodnutí, jsou žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost. Rovněž i v případě těchto řízení je pro rozhodnutí o jejich nákladech zásadní jejich výsledek, jelikož na tomto výsledku je závislý rozsah, v jakém bude soud o nákladech řízení rozhodovat.

²⁴¹ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 931. ISBN 978-80-7400-673-9.

²⁴² SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 933. ISBN 978-80-7400-673-9.

Pokud soud žalobu zamítne, rozhodne současně o nákladech řízení podle obecných ustanovení § 137 a násl. OSŘ. Jestliže však dojde k povolení obnovy řízení nebo zrušení předchozího rozhodnutí pro zmatečnost, uplatní se již speciální úprava v § 235i odstavce 1 a 2 OSŘ.²⁴³ Dle těchto speciálních ustanovení soud pak v novém rozhodnutí o věci rozhoduje o náhradě nákladů původního řízení, jakož i o náhradě nákladů řízení o předmětné žalobě. O náhradě nákladů předchozího řízení soud nerozhoduje, pokud rozhodnutí po povolení obnovy nenahrazuje původní rozhodnutí. Rovněž pokud soud napadené rozhodnutí zruší a řízení zastaví, rozhoduje i o náhradě nákladů původního řízení, jelikož se jedná o konečné rozhodnutí ve věci.

244

²⁴³ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 188. ISBN 978-80-7400-650-0.

²⁴⁴ § 235i OSŘ

2 Náhrada nákladů vykonávacího řízení

2.1 Rozdíl mezi soudním výkonem rozhodnutí a exekucí

V současném právním řádu existují dva typy výkonu rozhodnutí. Prvním z nich je soudní výkon rozhodnutí podle části šesté OSŘ, druhým je exekuční řízení podle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „exekuční řád“ či „EŘ“). Vykonávací řízení obecně je ve většině případů za splnění zákonem stanovených předpokladů poslední fází soudního řízení. Je tomu tak jednak v případě, kdy je vykonáváno rozhodnutí soudu vydané dle části třetí či páté OSŘ, nebo dle ZŘS. Rovněž musí být splněny předpoklady, že povinný povinnost, jenž mu byla takovýmto rozhodnutím uložena, řádně a včas nesplnil a oprávněný se svého práva domáhá návrhem na provedení soudního výkonu rozhodnutí nebo návrhem na zahájení exekuce. Vykonávací řízení však nemusí být pouze poslední fází civilního soudního řízení, jelikož titulem, na jehož základě je toto řízení vedeno, nemusí být vždy rozhodnutí soudu, natož snad vždy vydané v civilním řízení, ale mohou jimi být i veškeré ostatní tituly předpokládané zákonem v příslušných ustanoveních.²⁴⁵

Dřívější dvojkolejnost vykonávacího řízení byla zásadně omezena novelou OSŘ a exekučního řádu účinnou od 1. 1. 2013, jenž byla publikována ve Sbírce zákonů pod č. 396/12 Sb. Soudy mají od té doby možnost provádět výkon rozhodnutí pouze ve velmi omezeném množství případů ve srovnání s předcházející úpravou. Soud tedy provádí výkon rozhodnutí pouze ve věcech týkajících se výchovy nezletilých dětí, výživného, příspěvku na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce, vykázaní ze společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným, nebo vyklizení bytu. Rovněž bylo soudu ponecháno výsadní právo rozhodovat o výkonu cizích rozhodnutí a rozhodnutí orgánů evropských společenství. Pokud by byl soudu podán návrh na zahájení výkonu rozhodnutí v jiné než výše uvedené věci, soud by takovýto návrh odmítl. Výrazná

²⁴⁵ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 191. ISBN 978-80-7400-650-0.

většina povinností je tedy vymáhána prostřednictvím soudních exekutorů, a to zejména plnění peněžitých závazků ze soukromých a obchodních vztahů.²⁴⁶

Zásadním rozdílem v těchto dvou typech vykonávacího řízení je kromě subjektu, jenž exekuci provádí, zejména skutečnost, že v případě soudního výkonu rozhodnutí musí navrhovatel zvolit konkrétní způsob provedení výkonu rozhodnutí a soud by se měl touto volbou zpravidla řídit, není-li tento způsob výkonu rozhodnutí vzhledem k vymáhané povinnosti zjevně nepřiměřený či nevhodný. Naopak v případě exekuce je to právě soudní exekutor, který rozhoduje o postupu a způsobu, jakým bude předmětná povinnost vymožena.²⁴⁷

2.2 Náhrada nákladů soudního výkonu rozhodnutí podle OSŘ

2.2.1 Druhy nákladů soudního výkonu rozhodnutí

Pro určení jednotlivých druhů nákladů, které mohou vzniknout v průběhu soudního výkonu rozhodnutí, je klíčové ustanovení § 254 odstavec 1 OSŘ, které stanovuje, že na výkon rozhodnutí podle části šesté OSŘ se užije ustanovení předcházejících částí, pokud není v šesté části OSŘ uvedeno jinak.²⁴⁸ Proto lze i v případě popisu jednotlivých druhů nákladů vznikajících při soudním výkonu rozhodnutí až na některé drobné výjimky v zásadě odkázat na popis jednotlivých druhů nákladů vznikajících v řízení nalézacím ve smyslu ustanovení § 137 OSŘ (viz. kapitola 1.2.).

První výjimkou z výše uvedeného je skutečnost, že na rozdíl od řízení nalézacího nemůže v průběhu soudního výkonu rozhodnutí z podstaty věci vzniknout náklad v podobě odměny pro mediátora za první setkání s mediátorem nařízeným soudem ve smyslu § 100 odstavec 2 OSŘ, jelikož mediace je nástrojem primárně určeným pro urovnání sporu mezi účastníky právě v řízení nalézacím.

²⁴⁶ KOCIÁN, ŠOLC, BALAŠTÍK, advokátní kancelář, s.r.o. 2013. *Co se změnilo od 1. 1. 2013.* epravo. [Online] 7. 1. 2013. [Citace: 1. 3. 2020.] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-se-zmenilo-od-1-1-2013-88312.html>

²⁴⁷ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jirí, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 191. ISBN 978-80-7400-650-0.

²⁴⁸ §254 odstavec 1 OSŘ

Nákladem, který se však zpravidla může vyskytnout při soudním výkonu rozhodnutí na rozdíl od nalézacího řízení, je například odměna správce závodu při výkonu rozhodnutí prováděným postižením závodu ve smyslu § 258 odstavce 1 OSŘ. Takovýto správce je zpravidla určen soudem podle zvláštních předpisů ze seznamu insolvenčních správců. Správce závodu má za zjištění ceny závodu a jeho správu nárok na odměnu a náhradu jeho hotových výdajů, které mu v souvislosti s touto činností vznikly. Výše odměny a způsob jejího určení se pak určuje dle vyhlášky č. 485/2000 Sb., o výši odměny správců podniku, způsobu jejího určení a určení náhrady jejich hotových výdajů, ve znění pozdějších předpisů.²⁴⁹

Dalšími zcela obvyklými náklady, vznikajícími tentokrát na straně oprávněného při soudním výkonu rozhodnutí, budou zejména soudní poplatek, náklady právního zastoupení či jeho hotové výdaje. Další druhy nákladů se budou zpravidla vždy odvíjet od konkrétního způsobu, jakým bude soudní výkon rozhodnutí prováděn, mohou tedy vzniknout náklady například v podobě svědečného, tlumočného, cestovních nákladů nebo ušlého výdělku.²⁵⁰

2.2.2 Placení nákladů soudního výkonu rozhodnutí

Pro placení nákladů soudního výkonu rozhodnutí se ve spojení s § 254 OSŘ užije rovněž ustanovení § 140 OSŘ. I zde tedy platí zásada, že každý z účastníků sám platí náklady, které mu v průběhu řízení vzniknou, jakož i náklady svého případného právního zástupce.

Speciální úprava pro placení nákladů vzniklých na straně státu při výkonu soudního rozhodnutí se však nachází v § 270 odstavci 3 OSŘ, který určuje, že náklady provedení výkonu rozhodnutí platí stát. Toto ustanovení však zároveň umožňuje soudu, aby oprávněnému, jenž nesplňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, uložil povinnost ke složení zálohy na náklady provedení výkonu rozhodnutí pod hrozbou zastavení řízení.²⁵¹

²⁴⁹ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 209. ISBN 978-80-7400-650-0.

²⁵⁰ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 191. ISBN 978-80-7400-650-0.

²⁵¹ § 270 odstavec 3 OSŘ

Pokud oprávněný osvobození od soudních poplatků vůbec nepožadoval, má soud i v tomto případě před uložením povinnosti ke složení zálohy povinnost vždy zkoumat, zda nejsou splněny předpoklady pro částečné nebo úplné osvobození od soudních poplatků. Jestliže o osvobození od soudních poplatků oprávněný požádá až v návaznosti na obdržení výzvy k uhrazení zálohy na náklady provedení výkonu rozhodnutí, musí soud nejprve rozhodnout o této žádosti a podle tohoto výsledku pak případně výkon rozhodnutí zastavit.²⁵²

Proti usnesení, jímž byla oprávněnému uložena povinnost k zaplacení zálohy na náklady provedení výkonu rozhodnutí není přípustné odvolání, avšak oprávněný má vždy možnost se odvolat proti rozhodnutí o zastavení výkonu rozhodnutí na základě neuhrazení této zálohy a toto rozhodnutí může v případě neoprávněného uložení povinnosti zaplatit zálohu ještě zvrátit.²⁵³

Nutno podotknout, že i pro náklady vynaložené státem při výkonu soudního rozhodnutí platí hledisko účelnosti těchto nákladů. V případě, kdy by soud uložil povinnému nahradit státu náklady, které vznikly zaplacením nepřiměřeně vysoké ceny za provedení některých prací při provádění výkonu rozhodnutí, by se z jeho strany jednalo o nepřiměřenou libovůli. K tomu viz např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 3. 2004, sp. zn. IV. ÚS 528/03.²⁵⁴

2.2.3 Rozhodování o nákladech při soudním výkonu rozhodnutí

Postup soudu při rozhodování o nákladech řízení soudního výkonu rozhodnutí je oproti obecné úpravě náhrady nákladů nalézacího řízení sporného poměrně odlišný, a to navzdory tomu, že některá ustanovení této obecné úpravy se na něj rovněž aplikují. Předně je nutno podotknout, že ve smyslu § 270 odstavce 1 OSŘ rozhoduje soud o náhradě nákladů řízení nikoli v rozhodnutí, jímž se řízení končí, ale již v rozhodnutí, kterým nařizuje samotný soudní výkon rozhodnutí. Pokud soud vyhoví návrhu na

²⁵² SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 1128. ISBN 978-80-7400-673-9.

²⁵³ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 1129. ISBN 978-80-7400-673-9.

²⁵⁴ MÁDR. [§ 270] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha V (§ 251 až 376 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 632 s., ISBN 978-80-7598-378-7. Dostupné v systému ASPI.

zahájení soudního výkonu rozhodnutí, uloží povinnému současně i povinnost k náhradě nákladů výkonu rozhodnutí, aniž by stanovil lhůtu k jejich zaplacení.²⁵⁵

Vyhověním návrhu na zahájení soudního výkonu rozhodnutí ze strany soudu dojde současně k aplikaci druhého odstavce § 270 OSŘ, který zakládá právo oprávněného na náhradu veškerých účelně vynaložených nákladů výkonu rozhodnutí.²⁵⁶ Jak již bylo zmíněno výše, soud však v tomto rozhodnutí přesně neurčuje výši náhrady veškerých nákladů ani lhůtu ke splnění této povinnosti, jelikož v této fázi není zpravidla možné určit, jaké náklady během výkonu rozhodnutí vzniknou. Proto má výrok o náhradě nákladů řízení zpravidla dvě části. V první části soud rozhodne o náhradě nákladů vzniklých před tím, než byl výkon rozhodnutí nařízen, a tyto náklady soud přesně vyčíslí. V druhé části soud rozhodne o náhradě nákladů, které v průběhu řízení teprve vzniknou a které budou následně soudem blíže určeny. Skutečnost, že nařízený výkon rozhodnutí se automaticky vztahuje i na náhradu nákladů řízení, však platí pouze pro výkon rozhodnutí k vymožení peněžitého plnění.²⁵⁷

Rozhodování o nákladech řízení při soudním výkonu rozhodnutí vedeného pro vymožení nepeněžitého plnění se liší tím, že rozhodnutí soudu, kterým se nařizuje předmětný výkon rozhodnutí, se bez dalšího vztahuje pouze na vymožení tohoto nepeněžitého plnění a nikoli na vymožení nákladů vykonávacího řízení. Náhrady nákladů vykonávacího řízení je pak možné se případně domáhat v dalším samostatném řízení. Tomuto postupu se může oprávněný vyhnout, pokud již v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí k vymožení nepeněžitého plnění navrhone, aby pro vydobytí nákladů nalézacího řízení, jakož i nákladů výkonu rozhodnutí, byl nařízen výkon rozhodnutí některým ze způsobů sloužících k vymožení peněžitého plnění. Oprávněný tak může učinit na základě § 339 odstavce 2 OSŘ.²⁵⁸

Výše uvedené se nevztahuje na rozhodnutí o nákladech řízení i odkladu provedení výkonu rozhodnutí, jelikož takovéto řízení tvoří relativně samostatnou část, o jehož nákladech se rozhoduje zvlášť. Rozhodnutí soudu o odkladu provedení výkonu

²⁵⁵ § 270 odstavec 1 OSŘ

²⁵⁶ § 270 odstavec 2 OSŘ

²⁵⁷ MÁDR. [§ 270] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha V (§ 251 až 376 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 632 s., ISBN 978-80-7598-378-7. Dostupné v systému ASPI.

²⁵⁸ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 1130. ISBN 978-80-7400-673-9.

rozhodnutí proto vždy obsahuje vlastní výrok o náhradě nákladů řízení, přičemž v tomto ohledu existuje jednotná judikatura, stanovující, že povinnému v takovémto případě nelze přiznat vůči oprávněnému právo na náhradu nákladů tohoto řízení, byť by měl v takovémto řízení úspěch. K tomu viz například stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 1981, sp. zn. Cpjn 159/79.²⁵⁹

V souvislosti s výše uvedeným je vhodné rovněž poukázat na čtvrtý odstavec § 270 OSŘ, který výslovně uvádí, že pro náhradu nákladů výkonu rozhodnutí se použijí i ustanovení § 147 až 150 OSŘ.²⁶⁰ Přestože to není v zákoně výslovně uvedeno, z dikce prvního odstavce § 254 OSŘ je možné dovodit, že je na tuto problematiku možné aplikovat i ustanovení § 142 odstavce 1 OSŘ pro případ, že soud návrh na nařízení výkonu rozhodnutí zamítne. V praxi k tomuto rozhodnutí často dochází ještě před tím, než je o podaném návrhu na zahájení výkonu rozhodnutí povinný vůbec vyrozuměn, a proto povinnému zpravidla před zamítnutím návrhu žádné náklady nevznikají. Pokud však ke vzniku nákladů na straně povinného dojde, soud může v takovémto případě aplikovat § 142 odstavec 1 OSŘ ve spojení s § 254 odstavcem 1 OSŘ a uložit neúspěšnému navrhovateli povinnost náhrady nákladů povinného. Takovéto rozhodnutí soudu je pak zároveň exekucním titulem, na jehož základě může povinný v případě nesplnění uložené povinnosti neúspěšným oprávněným zahájit vykonávací řízení.²⁶¹

Výše bylo uvedeno, jak soud postupuje při náhradě nákladů soudního výkonu rozhodnutí v případě, kdy návrhu na jeho zahájení vyhoví, nebo pokud jej zamítne. Nyní je proto vhodné se zaměřit na postup soudu v situacích, kdy dojde k zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí v jeho průběhu, nebo kdy dojde ke zrušení vydaných rozhodnutí o nákladech řízení.

V těchto případech bude aplikováno ustanovení § 271 OSŘ, jenž stanovuje, že soud při zastavení nařízeného výkonu rozhoduje o jeho nákladech podle toho, z jakého důvodu k zastavení výkonu rozhodnutí došlo. Toto ustanovení rovněž umožňuje soudu

²⁵⁹ MÁDR. [§ 270] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha V (§ 251 až 376 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 632 s., ISBN 978-80-7598-378-7. Dostupné v systému ASPI.

²⁶⁰ § 270 odstavec 4 OSŘ

²⁶¹ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 1130. ISBN 978-80-7400-673-9.

předchozí rozhodnutí o nákladech zrušit a požadovat po oprávněném vrácení toho, co mu povinný na náklady řízení uhradil.²⁶²

Jelikož výše uvedené ustanovení je obdobou § 146 odstavce 2 OSŘ (blíže viz. 1.5.6.), i zde se rozhoduje podle zásady procesního zavinění zastavení. Je evidentní, že pokud bude výkon rozhodnutí zastaven z důvodu uhrazení pohledávky povinným po jeho nařízení, bude zavinění na straně povinného. Ne vždy je však posuzování zavinění takto jednoznačné. Procesní zavinění zastavení řízení lze shledat i na straně oprávněného v mnoha různých situacích. Je tomu tak například pokud oprávněný před podáním návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nevyvaloval patřičnou míru pečlivosti, dále rovněž pokud oprávněný takovýto návrh podal nedůvodně, nebo pokud byla vymáhaná pohledávka před podáním tohoto návrhu již promlčena. Stejně tak tomu může být v případě, kdy bylo zahájeno řízení vůči někomu, kdo není pro výkon rozhodnutí pasivně legitimován, nebo byl-li oprávněnému před podáním návrhu znám důvod, pro který nebude možné výkon rozhodnutí provést a podobně. Rovněž bude za procesní zavinění na zastavení řízení na straně oprávněného, pokud dojde k zastavení řízení na jeho návrh. Naopak o zavinění na straně oprávněného nejde v případě zastavení řízení dle § 268 odstavce 1 písm. e) OSŘ, pokud průběh výkonu rozhodnutí ukáže, že výtěžek, jehož jím bude dosaženo, nepostačí ani ke krytí jeho nákladů, a to ani pokud mohl oprávněný vzhledem k jeho informacím o majetkových poměrech povinného takovýto výsledek předpokládat.²⁶³

Poměrně nejasná situace však nastává, pokud je nařízen soudní výkon rozhodnutí na základě předběžně vykonatelného rozhodnutí, které ještě nenabylo právní moci, a v průběhu jeho výkonu je toto rozhodnutí zrušeno. V takovémto případě se z logiky věci nabízí uplatnění principu, kdy oprávněný při vymáhání předběžně vykonatelného rozhodnutí musí nést riziko jeho zrušení v případném odvolacím řízení.²⁶⁴ Dosavadní judikatura však v této věci není zcela jednotná. Například v nálezu ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 594/10, Ústavní soud ČR vyjádřil zcela opačný názor: „*V dané věci oprávněná vycházela z existence vykonatelných exekučních titulů, jakož i z vědomosti o majetnosti*

²⁶² §271 OSŘ

²⁶³ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 1132. ISBN 978-80-7400-673-9.

²⁶⁴ MÁDR. [§ 271] In: JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019. Kniha V (§ 251 až 376 o. s. ř.)*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 632 s., ISBN 978-80-7598-378-7. Dostupné v systému ASPI.

povinného, což se potvrdilo i tím, že byla úspěšně provedena dražba nemovitosti povinného. Ze žádné z těchto skutečností nelze vyvozovat účast oprávněné a její zavinění na zastavení exekuce. Konstruování procesního zavinění oprávněné založené pouze na tvrzení, že exekuční tituly byly zrušeny Ústavním soudem, je nedostačující. Stěžovatelka v ústavní stížnosti zcela logicky poukazuje na to, že návrh na nařízení exekuce podala na základě materiálně i formálně vykonatelných exekučních titulů a rozhodnutí Ústavního soudu, který tyto tituly zrušil, nemohla předvídat ani jinak ovlivnit. Jestliže tedy odvolací soud rozhodl o povinnosti oprávněné hradit náklady exekuce, aniž by jí bylo možno vytýkat nedostatek náležité opatrnosti, nepostupoval v souladu s kritérii, která jsou vyžadována příslušnými procesními předpisy a vyplývají i z judikatury Ústavního soudu. Tím porušil právo stěžovatelky na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i její právo na ochranu majetku podle čl. 11 odst. 1 Listiny.“²⁶⁵

Poslední vhodnou poznámkou k problematice náhrady nákladů soudního výkonu rozhodnutí je, že předmětné usnesení, kterým soud v konkrétní věci o náhradě nákladů rozhoduje, může být obecně vydáno nejen soudcem, ale rovněž i vyšším soudním úředníkem či asistentem soudce s výjimkou určitých případů předpokládaných zákonem. Proti tomuto usnesení soudu o nákladech výkonu rozhodnutí se mohou účastníci vždy odvolat.²⁶⁶

2.3 Náhrada nákladů exekučního řízení podle exekučního řádu

2.3.1 Náklady exekučního řízení

Jednotlivé druhy nákladů exekučního řízení, jenž vznikají na straně soudního exekutora či správce podniku, jsou uvedeny v prvním odstavci § 87 EŘ. Patří mezi ně zejména odměna soudního exekutora za provedení exekuce, náhrada jeho paušálně určených či účelně vynaložených hotových výdajů, dále náhrada za ztrátu času při provádění exekuce, náhrada za doručování písemností, odměna a náhrada nákladů

²⁶⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 594/10.

²⁶⁶ SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 223. ISBN 978-80-7400-650-0.

správce podniku a rovněž příslušná daň z přidané hodnoty podle zákona o DPH, pokud je soudní exekutor nebo správce podniku plátcem této daně.²⁶⁷ Bližší specifikace jednotlivých druhů nákladů řízení a způsob určení jejich výše je upraven vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „exekuční tarif“).

V druhém odstavci uvedeného ustanovení EŘ se pak odráží úprava oprávněného, respektive účastníků řízení, jejichž úprava je obdobná jako úprava nákladů oprávněného v řízení o soudním výkonu rozhodnutí. Je zde stanoveno, že oprávněný má právo na náhradu účelně vynaložených nákladů k vymáhání nároku a tyto náklady oprávněného hradí oprávněnému povinný.²⁶⁸

Je vhodné podotknout, že zatímco náhrada nákladů vzniklých v exekučním řízení na straně oprávněného stojí na stejných principech jako v případě soudního výkonu rozhodnutí a je tudíž možné při jejich popisu odkázat předchozí kapitolu (blíže viz. 2.2.1.), zcela odlišná situace platí pro náklady exekuce vzniklé na straně soudního exekutora. Následující část této kapitoly bude proto zaměřena na tento druh nákladů exekuce, a to zejména na odměnu soudního exekutora.

Odměna soudního exekutora úzce souvisí s velmi specifickým postavením, v jakém se soudní exekutor při výkonu exekuce nachází. Toto postavení vyplývá zejména z ustanovení § 3 EŘ, stanovujícího že soudní exekutor provádí exekuční činnost za úplatu, přičemž jeho činnost je neslučitelná s jinou výdělečnou činností s výjimkou správy vlastního majetku a činnosti publikační, pedagogické, vědecké apod. Jedná se tedy v podstatě o podnikatelskou činnost vykonávanou za úplatu.²⁶⁹ Tímto ustanovením EŘ je zajištěna jednak realizace základního práva exekutora garantovaného čl. 26 odstavcem 3 věty první LZPS, zákazu uvedeného v čl. 9 odstavci 1 LZPS, ochrany jeho majetku dle č. 11 LZPS, ale především toto ustanovení zaručuje nezávislost soudního exekutora, který zde vystupuje jako orgán veřejné moci.²⁷⁰

²⁶⁷ § 87 odstavec 1 EŘ

²⁶⁸ § 87 odstavec 2 EŘ

²⁶⁹ § 3 EŘ

²⁷⁰ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 11, ISBN 978-80-7400-630-2

Vzhledem k tomu, že soudní exekutor nese náklady exekuce v zásadě sám, měl by v každém případě zvažovat, jakým způsobem k vedení exekuce přistoupí, a vždy vynaložit snahu k tomu, aby minimalizoval své náklady oproti příjmům a nevykonával svou činnost se ztrátou. Proto je zřejmé, že soudní exekutor při výkonu své činnosti nese i jisté riziko, že za vedení exekuce nakonec odměnu neobdrží, pokud náklady na vedení exekuce převýší její příjem a jeho činnost bude v konečném výsledku ztrátová.²⁷¹

Současně lze uvést, že jelikož soudní exekutor svoji činnost vykonává na základě pověření soudu ve smyslu § 43a EŘ, o které zažádá exekuční soud v návaznosti na podání exekučního návrhu ze strany oprávněného, nemá soudní exekutor zpravidla možnost odmítnout provedení exekuce s výjimkou případů, kdy to zákon výslovně stanoví. Takováto situace může nastat, pokud je exekutor z vedení exekuce vyloučen ve smyslu § 29 EŘ, pokud žádaný úkon odporuje právu, nebo pokud oprávněný nesložil zálohu na náklady exekuce, která mu byla uložena na základě § 30 EŘ.²⁷²

Bližší specifikaci odměny exekutora lze nalézt ve třetím odstavci § 1 exekučního tarifu, dle kterého zahrnuje odměna soudního exekutora i náhradu za běžné administrativní a jiné práce v souvislosti s exekuční činností a další činností exekutora. Odměnu exekutora lze tedy v její podstatě definovat jako úplatu za výkon exekuční činnosti vykonávanou přímo exekutorem nebo jeho zaměstnanci. Zákon však z tohoto ustanovení může pro určité úkony stanovit výjimku a přiznat za ně soudnímu exekutorovi tzv. zvláštní náhradu. Tak tomu je například u náhrady hotových výdajů, náhrady za doručení písemnosti nebo náhrady za ztrátu času. Konkrétní výše odměny exekutora se vždy odvíjí od druhu vymáhané povinnosti, výše vymáhané pohledávky a způsobu, jakým je exekuce prováděna.²⁷³

Příslušnými ustanoveními určujícími přesnou výši odměny exekutora pro exekuci vedenou za účelem vymožení peněžitého plnění jsou § 5 a 6 exekučního tarifu. Pro exekuci ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky, se aplikují ustanovení § 7 až 10 exekučního tarifu. V souvislosti s tím je vhodné upozornit na § 11 advokátního

²⁷¹ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ Ingrid. [§ 87] In: LAVICKÝ Petr a kolektiv. *Exekuční řád: Praktický komentář*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 556 s. ISBN 978-80-7478-988-5. Dostupné v systému ASPI.

²⁷² KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ Ingrid. [§ 90] In: LAVICKÝ Petr a kolektiv. *Exekuční řád: Praktický komentář*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 556 s. ISBN 978-80-7478-988-5. Dostupné v systému ASPI.

²⁷³ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 623, ISBN 978-80-7400-630-2.

tarifu, který užití výše uvedených ustanovení modifikuje pro případ, kdy povinný splní vymáhané plnění do 30 dnů od doručení výzvy. V takovémto případě se v souladu s tímto ustanovením odměna soudního exekutora snižuje.

Výše byla popsána odměna, která soudnímu exekutorovi náleží na základě zákona. Soudní exekutor však vedle této odměny může s oprávněným uzavřít písemnou smlouvu o vedení exekuce ve smyslu druhého odstavce § 90 EŘ. Uzavřením této smlouvy přitom není dotčeno právo na odměnu, náhradu hotových výdajů, náhradu za doručení písemností a náhradu za ztrátu času soudního exekutora vyplývající ze zákona.²⁷⁴ Jelikož takto sjednaná odměna nepatří mezi náklady exekuce, nemůže být ani předmětem náhrady nákladů ve smyslu § 87 EŘ. Takovéto ujednání o odměně přitom nesmí narušovat hospodářskou soutěž mezi jednotlivými exekutory.²⁷⁵

V ustanoveních § 16 až 23 exekučního tarifu a § 26 exekučního tarifu je pak stanoven způsob určení odměny soudního exekutora za jeho další činnosti vykonávané na základě pověření soudu jako například odměna za doručování, odměna za činnost soudního vykonavatele, odměna za zpeněžení zůstavitelova majetku v dražbě, odměna za správu zajištěné věci a majetku apod.

Kromě odměny má soudní exekutor dále právo na náhradu hotových výdajů, které je poměrně podrobně upraveno v § 13 exekučního tarifu. Soudnímu exekutorovi je zpravidla přiznávána paušální náhrada hotových výdajů ve výši 3.500,- Kč, která zahrnuje jednak soudní a jiné poplatky, dále cestovní výdaje, poštovné, úhrady osobám provádějícím přepravu zásilek, telekomunikační poplatky, odborná vyjádření, opisy, fotokopie a náhrady nákladů na vložení či získání dat z centrálních informačních systémů. Soudní exekutor však může požadovat i vyšší náhradu hotových výdajů, ačkoli v takovémto případě je pak povinen výši těchto výdajů prokázat. Pro případ, kdy povinný splní vymáhanou povinnost do 30 dnů od obdržení výzvy k jejímu splnění, se paušální náhrada hotových výdajů soudního exekutora snižuje na 1.750,- Kč.²⁷⁶

V případech, kdy by soudní exekutor nebyl pověřen vedením exekuce ze strany exekučního soudu, nebo kdy soudní exekutor exekuční návrh odmítne, zamítne, nebo exekuční řízení zastaví, náleží mu náhrada nákladů řízení v paušální částce 200,- Kč. Do

²⁷⁴ § 90 odstavec 2 EŘ

²⁷⁵ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ Ingrid. [§ 90] In: LAVICKÝ Petr a kolektiv. *Exekuční řád: Praktický komentář*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 556 s. ISBN 978-80-7478-988-5. Dostupné v systému ASPI.

²⁷⁶ § 13 odstavce 1-3 exekučního tarifu

paušální náhrady hotových výdajů naopak nejsou zahrnuty výdaje, které musel soudní exekutor vynaložit na zpracování znaleckých posudků nebo překladů. Tyto náklady však musí soudní exekutor vždy prokázat. Výše náhrady nákladů cestovních výdajů se pak řídí zvláštním předpisem, kterým je zákon č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ve znění pozdějších předpisů, a pro rok 2020 vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 358/2019 Sb., o změně sazby základní náhrady za používání silničních motorových vozidel a stravného a o stanovení průměrné ceny pohonných hmot pro účely poskytování cestovních náhrad.²⁷⁷

V souvislosti s hotovými výdaji soudního exekutora je konečně vhodné podotknout, že jsou za ně považovány pouze výdaje, které exekutor vynaložil v souvislosti s konkrétní exekucí, a nejsou jimi tedy výdaje, které by exekutor i bez tohoto pověření platil. Příkladem budiž úhrady za nájemné, elektřinu, mzdy zaměstnanců apod.²⁷⁸

Náhrada za ztrátu času soudního exekutora při provádění exekuce ve výši 50,- Kč za každou započatou čtvrt hodinu soudnímu exekutorovi náleží dle § 14 exekučního tarifu za čas strávený na cestě do místa a z místa výkonu exekuční činnosti, a to pouze za předpokladu, že místo výkonu exekuční činnosti leží mimo obec, ve které má sídlo úřad tohoto soudního exekutora.

Konečně náhrada za doručení písemností se řídí § 15 exekučního tarifu a přísluší soudnímu exekutorovi nejen za doručování písemností v rámci exekučního řízení, ale i za doručování při dalších činnostech exekutora.²⁷⁹

Pokud je soudní exekutor plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu náhrada za tuto daň, která se určí aplikací ustanoveních § 2, § 5 a § 36 zákona od DPH. Výše se vypočte ze základu daně, jenž tvoří celková částka odměny exekutora za exekuční, ale i další činnost, včetně náhrad, které mu přísluší, a to v procentní sazbě 19 % z tohoto základu.²⁸⁰

²⁷⁷ § 13 odstavce 4-7 exekučního tarifu

²⁷⁸ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 585, ISBN 978-80-7400-630-2.

²⁷⁹ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 585, ISBN 978-80-7400-630-2.

²⁸⁰ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 586, ISBN 978-80-7400-630-2.

Posledním druhem nákladu vznikajícím v průběhu exekučního řízení, uvedeným v prvním odstavci § 87 EŘ, je odměna správce podniku. Tento náklad vzniká při exekuci, která se provádí prodejem podniku a právo na jeho náhradu je blíže zakotveno v § 4 exekučního tarifu. V souladu s § 24 exekučního tarifu je výše této odměny určována vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 485/2000 Sb., o výši odměny správců podniku, způsobu jejího určení a určení náhrady jejich hotových výdajů, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o nárok správce podniku, který se exekučního řízení účastní pouze v rozsahu, v jakém se o jeho nároku rozhoduje.²⁸¹

2.3.2 Rozhodování o nákladech v exekučním řízení

Rozhodování o nákladech vykonávacího řízení, tedy jak v případě soudního výkonu rozhodnutí, tak v případě exekučního řízení, se od rozhodování o nákladech řízení v nalézacím řízení výrazně odlišuje. Před bližší specifikací rozhodování o nákladech v exekučním řízení je zcela na místě uvést, proč tomu tak je. Vykonávací řízení, pokud tedy nedojde k jeho zastavení, zpravidla nekončí rozhodnutím soudu nebo soudního exekutora, nýbrž vynuceným nebo dobrovolným splněním povinnosti, k jejímuž splnění je toto vykonávací řízení vedeno. Problémem je, že i v průběhu tohoto řízení vznikají jak státu, tak i ostatním účastníkům řízení určité náklady. O těchto nákladech je zapotřebí rozhodnout již v průběhu tohoto vykonávacího řízení. Kdyby tomu tak nebylo, vykonávací řízení by samo o sobě vytvářelo další exekuční tituly, ukládající povinnost ke splnění náhrady nákladů řízení v jeho průběhu vzniklých, a v případě jejího nesplnění by vznikl nekončící řetězec dalších vykonávacích řízení. Tato povaha vykonávacího řízení proto vyžaduje specifické principy, jimiž se bude náhrada nákladů vykonávacího řízení řídit.²⁸² Jak soud rozhoduje o nákladech v případě soudního výkonu rozhodnutí, bylo již blíže popsáno v předchozí kapitole (viz. 2.2.3.), specifika náhrady nákladů řízení exekučního budou podrobněji rozebrány níže.

Základním principem pro náhradu nákladů exekučního řízení je, že náklady tohoto řízení zpravidla hradí povinný. Je tomu tak jednak dle ustanovení § 87 odstavce 2 EŘ,

²⁸¹ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 586, ISBN 978-80-7400-630-2.

²⁸² SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. s. 193. ISBN 978-80-7400-650-0.

kteře stanovuje, že oprávněný má právo na náhradu nákladů účelně vynaložených k vymáhání nároku a že tyto náklady hradí povinný. Stejně tak dle třetího odstavce tohoto ustanovení, který ukládá povinnému povinnost hradit též náklady soudního exekutora.²⁸³

U výše uvedených ustanovení se vychází z presumpce toho, že exekuce byla nařizena důvodně a na základě oprávněného nároku. Pokud tomu tak je, leží zavinění zpravidla na straně povinného, který nesplněním povinnosti uložené předmětným exekučním titulem zavinil zahájení exekučního řízení a tím pádem by měl za porušení této povinnosti nést nepříznivé následky ve formě náhrady nákladů řízení ostatním účastníkům a soudnímu exekutorovi.²⁸⁴

Náklady právního zastoupení oprávněného v exekučním řízení se určují obdobným principem, jako je tomu v řízení nalézacím. Užije se pro ně ustanovení § 52 odstavce 1 OSŘ, dle kterého je možné pro exekuční řízení přiměřeně užít subsidiární ustanovení OSŘ, a ve spojení s ním se užije § 254 odstavce 1 OSŘ a § 137 odstavce 2 OSŘ. Odměna za právní zastoupení se proto určí dle příslušných ustanovení advokátního tarifu.²⁸⁵

Ustanovení § 8 odstavce 4 advokátního tarifu se užije pouze pro exekuce pro opětuující se plnění, přičemž v takovýchto situacích se tarifní hodnota určuje dle hodnoty splatných splátek v době zahájení exekuce. U ostatních exekucí se užije první odstavce tohoto ustanovení advokátního tarifu a vychází se z výše peněžitého plnění, jenž je předmětem řízení. Dalším speciálním ustanovením advokátního tarifu platným pro exekuční řízení je § 11 odstavce 2 písmeno e) advokátního tarifu, který snižuje hodnotu některých úkonů právní služby na polovinu. Konečně ustanovení § 14b odstavce 2 se uplatní při výkonu rozhodnutí, pokud tarifní hodnota vymáhaného peněžitého plnění nepřevyšuje 50.000,- Kč, sazba za odměny za první poradu s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení a za sepsání návrhu na zahájení řízení pak činí 100,- Kč za každý z těchto úkonů.

²⁸³ § 87 odstavce 2 a 3 EŘ

²⁸⁴ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 588, ISBN 978-80-7400-630-2.

²⁸⁵ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ Ingrid. [§ 87] In: LAVICKÝ Petr a kolektiv. *Exekuční řád: Praktický komentář*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 556 s. ISBN 978-80-7478-988-5. Dostupné v systému ASPI.

Náklady, které oprávněnému nebo jeho právnímu zástupci v průběhu exekučního řízení vzniknou, platí oprávněný osobně v souladu s ustanovením § 140 odstavce 1 OSŘ, které se na exekuční řízení rovněž subsidiárně aplikuje.²⁸⁶

V třetím odstavci § 87 EŘ je rovněž vyjádřena výše uvedená presumpce zavinění povinného na vedení exekučního řízení, která se v tomto případě projevuje v souvislosti s náklady exekučního řízení vznikajícími na straně soudního exekutora. Současně je toto ustanovení v souladu s § 3 odstavcem 1 EŘ stanovujícím, že soudní exekutor vykonává exekuční činnost za úplatu.

Zásadním ustanovením pro určení způsobu rozhodování o náhradě nákladů exekučního řízení je § 87 odstavec 4 EŘ. Stanovuje, že náklady exekuce a náklady oprávněného vymůže exekutor na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce, a to některým ze způsobů určených v exekučním příkazu k provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky.²⁸⁷

Toto ustanovení je velmi významné hned z několika důvodů. Zaprvé se jedná o vyjádření principu obsaženém v § 270 OSŘ pro soudní výkon rozhodnutí, dle kterého soud rozhoduje o náhradě nákladů řízení přímo v rozhodnutí, kterým předmětné řízení zahajuje. Současně je však tímto ustanovením určena přesná forma, jakou soudní exekutor o náhradě nákladů rozhodne, tedy příkaz k úhradě nákladů exekuce. A konečně toto ustanovení zejména stanovuje, že takto určené náklady soudní exekutor vymůže přímo v tomto exekučním řízení způsobem, který k tomu soudní exekutor sám zvolí.

Ze samotné dikce tohoto odstavce je zřejmé, že náklady, které soudní exekutor příkazem k úhradě nákladů exekuce určí, mohou být vymoženy pouze v této exekuci a že příkaz k úhradě nákladů exekuce nemůže být ani ve spojení s rozhodnutím o nařízení exekuce dalším exekučním titulem pro zahájení jiného vykonávacího řízení. V případě, kdy exekuce končí jinak než úspěšným vymožením, musí rozhodnutí, kterým se exekuční řízení končí, obsahovat rovněž výrok o náhradě nákladů exekuce a o náhradě nákladů mezi účastníky navzájem ve smyslu § 89 EŘ, jelikož právní mocí tohoto rozhodnutí zaniká bez dalšího i účinnost příkazu k úhradě nákladů exekuce v tomto řízení vydaného. Příkazy k úhradě nákladů exekuce proto nejsou běžně v soudní praxi jako exekuční tituly

²⁸⁶ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 588, ISBN 978-80-7400-630-2.

²⁸⁷ § 87 odstavec 4 EŘ

uplatňovány, neboť exekučním titulem je namísto nich samotné rozhodnutí, kterým byla exekuce skončena.²⁸⁸

Poněkud odlišná situace může nastat, jestliže exekuce, v níž byl vydán příkaz k úhradě nákladů exekuce, stále probíhá. V takovém případě může být tento příkaz k úhradě nákladů exekuce užit rovněž jako podklad pro uspokojení pohledávky exekutora a oprávněného v jiném řízení. Jednak je možné pohledávku přihlásit do případné dražby, která se bude konat v souvislosti s majetkem povinného například v jiném exekučním řízení, a výši pohledávky doložit i předložením příkazu k úhradě nákladů exekuce. Rovněž je možné takovouto pohledávku na nákladech přihlásit do probíhajícího řízení o úpadku. Exekuce v takovéto situaci nemůže být provedena, avšak soudní exekutor je oprávněn vydat příkaz k úhradě nákladů exekuce, které v exekučním řízení dosud vznikly a prokázat jím výši pohledávky exekutora a oprávněného na nákladech.²⁸⁹

Příkaz k úhradě nákladů exekuce je zvláštním rozhodnutím soudního exekutora, jehož zákonná úprava je obsažena v § 88 EŘ. Účelem tohoto rozhodnutí je nejen určit přesnou výši náhrady nákladů exekučního řízení, nýbrž i stanovit povinnému povinnost k jejich náhradě. V průběhu jednoho exekučního řízení může soudní exekutor vydat hned několik příkazů k úhradě nákladů exekuce a jimi buď uložit povinnost k náhradě některých nákladů vždy určité osobě, nebo jimi určovat náklady exekučního řízení průběžně. V takovýchto situacích je však zapotřebí vždy pozorně zkoumat, zda takovýmto postupem nebyla způsobena duplicita nákladů exekučního řízení.²⁹⁰

Způsob, jakým budou náklady určené příkazem k úhradě nákladů exekuce vymoženy, je vždy obsažen v exekučním příkazu a příkaz k úhradě nákladů exekuce tuto specifikaci neobsahuje. Je možné, aby příkaz k úhradě nákladů exekuce a takovýto exekuční příkaz byly obsaženy v jedné listině, avšak v takovém případě je nezbytné, aby oba výroky jednotlivých rozhodnutí byly odděleny. V praxi však zpravidla bývají obě tato rozhodnutí vydávána na samostatných listinách.²⁹¹

²⁸⁸ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 589, ISBN 978-80-7400-630-2

²⁸⁹ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 589, ISBN 978-80-7400-630-2.

²⁹⁰ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ Ingrid. [§ 88] In: LAVICKÝ Petr a kolektiv. *Exekuční řád: Praktický komentář*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 556 s. ISBN 978-80-7478-988-5. Dostupné v systému ASPI.

²⁹¹ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 593, ISBN 978-80-7400-630-2.

Náležitosti příkazu k úhradě nákladů exekuce jsou stanoveny druhým odstavcem § 88 EŘ. Dle tohoto ustanovení musí příkaz k úhradě nákladů exekuce obsahovat označení exekučního soudu, soudního exekutora, který řízení vede, označení exekučního titulu, na jehož základě je exekuční řízení vedeno společně s uvedením orgánu, který ho vydal, nebo osoby, která ho zhotovila. Dále musí obsahovat přesné označení oprávněného a povinného, přičemž u povinného je nutné uvést i jeho rodné číslo. V příkazu k úhradě nákladů exekuce musí být rovněž označena povinnost, která má být exekucí vymožena. V neposlední řadě je nutné uvést samotné stanovení povinnosti k náhradě nákladů, a to včetně jejich vyčíslení a odůvodnění. Posledními povinnými náležitostmi je výše případné vyplacené zálohy ve smyslu § 90 odstavec 3 EŘ, datum a podpis exekutora a poučení o námitkách.²⁹²

Důležité především je, aby příkaz k úhradě nákladů exekuce byl vždy přezkoumatelný. Náklady v něm proto musí být vždy určeny tak, aby účastníci či soud v případném přezkumu mohl posoudit, jak náklady vznikly.²⁹³ Účastník je totiž ve smyslu § 88 odstavce 3 EŘ oprávněn podat u soudního exekutora proti příkazu k úhradě nákladů exekuce námitky, a to do 8 dnů od jeho doručení. Jestliže exekutor těmto námitkám v plném rozsahu nevyhoví, je povinen je bez zbytečného odkladu postoupit soudu, který o nich rozhodne do 15 dnů. Toto rozhodnutí soudu se pak doručí oprávněnému, povinnému a soudnímu exekutorovi, přičemž proti tomuto rozhodnutí není přípustný žádný opravný prostředek.²⁹⁴

Soudní praxí bylo pro rozhodování o námitkách dovozeno subsidiární užití příslušných ustanovení OSŘ upravující odvolací řízení, ovšem s výjimkami vyplývajícími ze specifické úpravy v EŘ jakožto *lex specialis*. Oprávněnými osobami k podání námitek jsou oprávněny a povinný, případně manžel povinného. Námitky musí kromě obecných náležitostí ve smyslu § 42 OSŘ obsahovat konkrétní důvod, na jehož základě účastník s rozhodnutím o nákladech exekuce nesouhlasí. Pokud námitky uvedené náležitosti nesplňují, vyzve soudní exekutor účastníka k odstranění vad tohoto podání a nebudou-li vady odstraněny, námitky odmítne.²⁹⁵

²⁹² § 88 odstavec 2 EŘ

²⁹³ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 587, ISBN 978-80-7400-630-2.

²⁹⁴ § 88 odstavce 3 a 4 EŘ

²⁹⁵ KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 587, ISBN 978-80-7400-630-2.

Při rozhodování soudu o námitkách postupuje soud většinou tak, že výrok rozhodnutí formuluje vždy ve vztahu k napadenému příkazu. V případě opožděných námitek by měl soud tyto námitky odmítnout, nedůvodné námitky by měl soud zamítnout. Ve skutečnosti však soud v praxi rozhoduje tak, že příkaz k úhradě nákladů exekuce potvrzuje. V rozsahu, kdy soud námitky shledává důvodnými, příkaz zrušuje a věc vrací exekutorovi, který posléze rozhoduje tak, že vydává nový příkaz.²⁹⁶

Jak již bylo uvedeno výše, ve většině případů hradí náhrady exekuce povinný. Výjimky z tohoto pravidla mohou nastat, pokud dojde k některé ze situací předpokládaných ustanovením § 89 EŘ. Pokud bude exekuce zastavena, hradí její náklady ten z účastníků, který zastavení řízení zavinil. Jestliže však dojde k zastavení exekuce z důvodu nemajetnosti povinného, hradí buďto paušálně určené či účelně vynaložené náklady soudního exekutora oprávněný. Oprávněný si přitom se soudním exekutorem může předem sjednat výši těchto účelně vynaložených nákladů.²⁹⁷

Výše uvedeným ustanovením se do rozhodování o nákladech exekuce opět promítá zásada zavinění. K situaci, kdy bude zavinění na zastavení řízení shledáno na straně oprávněného, může dojít například, pokud byla exekuce zahájena ačkoli se exekuční titul dosud nestal vykonatelným, nebo pokud byl exekuční titul po nařízení exekuce zrušen nebo se stal neúčinným. Oprávněný rovněž zaviní zastavení řízení, pokud bude výkon soudního řízení nepřijatelný, jelikož nastal jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat ve smyslu § 268 odstavce 1 písmena h) OSŘ. Výjimku však tvoří situace, pokud takovýto důvod nastal v průběhu exekuce a je přičitatelný soudnímu exekutorovi. Oprávněnému pak v takovémto případě povinnost k náhradě nákladů exekuce nelze uložit.

Pokud dojde ke zpětvzetí exekučního návrhu oprávněným, je vždy zapotřebí zkoumat, jaké důvody k tomuto jednání oprávněného vedly. Zvláštním případem, u kterého se uplatní specifické principy pro rozhodování o nákladech exekuce, je, pokud dojde k zastavení exekuce pro nemajetnost povinného. Exekuční řízení bude zastaveno, pokud průběh výkonu rozhodnutí ukazuje, že výtěžek, kterého bude vedením exekučního řízení dosaženo, nepostačí ani k pokrytí jeho nákladů. V takovémto případě by podle

²⁹⁶ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ Ingrid. [§ 88] In: LAVICKÝ Petr a kolektiv. *Exekuční řád: Praktický komentář*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 556 s. ISBN 978-80-7478-988-5. Dostupné v systému ASPI.

²⁹⁷ § 89 EŘ

druhé věty § 89 EŘ měl náklady exekuce hradit oprávněný. Ústavní soud ČR však hned v několika svých nálezech zaujal odlišný postoj, když dovedl, že při zachování náležité opatrnosti a uvážlivosti oprávněného nelze na jeho straně shledat procesní zavinění, a proto není na místě v takovémto případě exekutorovi náhradu nákladů exekuce vůči oprávněnému přiznat.²⁹⁸

Viz např. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. III. ÚS 1226/08: *„Podle Ústavního soudu je to exekutor, který má z úspěšného provedení exekuce zisk (odměnu), ale současně nese i riziko spočívající v tom, že majetek povinného nebude dostačovat k uspokojení oprávněného, ale i nákladů exekuce, přičemž toto riziko nelze bezdůvodně přenášet na osobu oprávněnou. Samotná skutečnost, že v konečném důsledku může nastat stav, kdy nebudou uspokojeny všechny nároky exekutora, není protiústavní. Toto riziko, které exekutor nese, je odůvodněno a do značné míry kompenzováno jeho v podstatě monopolním postavením při provádění exekucí.“*²⁹⁹

Dalším specifickým případem je, pokud dojde k zastavení řízení na základě toho, že oprávněný nesložil zálohu na náklady exekučního řízení, jež mu byla uložena ve smyslu § 90 odstavce 3 EŘ. V této situaci je třeba důkladně posoudit, zda se tímto jednáním soudní exekutor pouze nesnaží vyhnout nepříznivému následku v podobě nepřiznání náhrady nákladů exekuce, jestliže nastanou okolnosti popsané v předchozím odstavci.³⁰⁰

Posledním zmínkou k náhradě nákladů exekučního řízení budiž rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 20 Cdo 1227/2019. Nejvyšší soud se v něm zabýval situací, kdy soud v rozhodnutí o zastavení exekuce nepřiznal soudnímu exekutorovi právo na náhradu nákladů exekuce, avšak v tomto rozhodnutí nezrušil již vydané příkazy k úhradě nákladů exekuce. Nejvyšší soud stanovil, že i v takovémto případě se mají příkazy k úhradě nákladů exekuce za zrušené a plnění, které soudní exekutor vymohl na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce, je soudní exekutor povinen vydat jako tzv. bezdůvodné obohacení dle § 2991 OZ, poskytnuté z důvodu,

²⁹⁸ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ Ingrid. [§ 89] In: LAVICKÝ Petr a kolektiv. *Exekuční řád: Praktický komentář*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 556 s. ISBN 978-80-7478-988-5. Dostupné v systému ASPI.

²⁹⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. III. ÚS 1226/08.

³⁰⁰ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ Ingrid. [§ 90] In: LAVICKÝ Petr a kolektiv. *Exekuční řád: Praktický komentář*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 556 s. ISBN 978-80-7478-988-5. Dostupné v systému ASPI.

který dodatečně odpadl. Soud dále rovněž uvedl, že: „Povinnost soudního exekutora vrátit plnění na náhradu nákladů exekuce, jež je dodatečně plněním bez právního důvodu, je povinností soukromoprávní. Soudní exekutor není ve vztahu ke své přiznané odměně (rozhoduje-li o ní soud) v postavení orgánu veřejné moci, ale vystupuje jako účastník řízení, kterého lze soudním rozhodnutím zavázat povinností, aby vrátil povinnému, to, co exekutor již na svých nákladech od něho vymohl.“³⁰¹

³⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 20 Cdo 1227/2019.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo poskytnout ucelený pohled na právní úpravu problematiky náhrady nákladů nalézacího a exekučního řízení a tuto úpravu následně kriticky zhodnotit a vyzdvihnout jak její klady, tak i nedokonalosti, poukázat na důsledky, jež mohou v souvislosti s tímto v praxi nastat, a pokusit se nalézt cestu ke vhodnějším řešením.

Právní úprava nákladů nalézacího řízení sporného, která byla detailně rozebrána v první části této diplomové práce, je odrazem jejího dlouhodobého vývoje. Zákonnou úpravu této problematiky obsaženou v třetí hlavě třetí části OSŘ lze shledat jako komplexní, logickou a poměrně vhodně strukturovanou. Bohatá judikatura, která byla v souvislosti s ní přijata vhodně zpřesňuje znění zákona a v dnešní době již nevyvstává nijak velké množství otázek, které by bylo možné v souvislosti s náhradou nákladů nalézacího řízení sporného označit jako zcela zásadní. Výjimkou z toho snad může být pouze skutečnost, že dosud nedošlo k přijetí nové úpravy nahrazující dřívější tzv. přísudkovou vyhlášku, jež byla Ústavním soudem ČR zrušena, nicméně i s tímto problémem se soudní praxe alespoň prozatím vypořádala.

V poněkud odlišné situaci se v současnosti nachází právní úprava nalézacího řízení nesporného. Zde je vhodné poukázat na hned několikanásobnou subsidiaritu některých ustanovení zákona, které se na náhradu nalézacího řízení nesporného aplikují. Na nemalé množství případů je při rozhodování o náhradě nákladů řízení nezbytné vztáhnout jak ustanovení OSŘ, tak obecnou úpravu v ZŘS a navíc i příslušná speciální ustanovení obsažená ve zvláštní části ZŘS. Tato skutečnost pak v praxi působí množství problémů a často dochází ke sporům, která ustanovení zákona se na určitou situaci vztahují či ne, což je pak nutně předmětem poměrně rozsáhlé judikatury. Vhodnější variantou by se mohlo jevit zakotvení komplexní a detailnější právní úpravy náhrady nákladů nalézacího řízení nesporného v obecné části ZŘS, vůči níž by pak byla zachována specialita příslušných ustanovení ve zvláštní části ZŘS. Tímto by byla kumulace subsidiárních předpisů do jisté míry zažehnána.

Co se týče náhrady nákladů soudního výkonu rozhodnutí dle šesté části OSŘ, lze úpravu této problematiky shledat jako dostatečnou, která v praxi nepůsobí nijak velké množství zásadních problémů. Zejména tak tomu je po odstranění dvojkolejnosti vykonávacího řízení, po kterém dochází k soudnímu výkonu rozhodnutí ve výrazně

omezeném množství případů oproti předchozímu stavu, když valná většina nucených výkonů rozhodnutí nyní probíhá v rámci řízení exekučního.

Nejkritičtější postoj je zřejmě nezbytné zaujmout vůči právní úpravě náhrady nákladů řízení v řízení exekučním. Právní úprava této problematiky je poměrně kontroverzní a vyvolává velké množství sporů. V důsledku toho také dochází v souvislosti s ní k podávání vysokého množství ústavních stížností k Ústavnímu soudu ČR. Nejistota panovala v poměrně vysokém množství otázek, které lze pokládat za naprosto zásadní, mezi nimi lze vyzdvihnout například samotné postavení soudního exekutora v exekučním řízení. I s takto zásadními skutečnostmi se byla poté nucena soudní práce vypořádat a důsledky toho přetrvávají dodnes v podobě velice obsáhlé a poměrně nepřehledné judikatury.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

Zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 417/2004 Sb., o patentových zástupcích a o změně zákona o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech,
Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky,

Usnesení č. 2/1993 Sb. o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky,

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů,

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů,

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů,

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora,

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky, ve znění pozdějších předpisů,

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 485/2000 Sb., o výši odměny správců podniku, způsobu jejího určení a určení náhrady jejich hotových výdajů, ve znění pozdějších předpisů,

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů,

Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 358/2019 Sb., o změně sazby základní náhrady za používání silničních motorových vozidel a stravného a o stanovení průměrné ceny pohonných hmot pro účely poskytování cestovních náhrad.

Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 11. 2001, sp. zn. I. ÚS 144/2000,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 3. 2004, sp. zn. IV. ÚS 528/03,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 257/05,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. IV. ÚS 763/05,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 586/05,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 9. 2008, sp. zn. II. ÚS 446/08,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. I. ÚS 2929/07,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. III. ÚS 292/07,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 3332/09,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. I. ÚS 1505/08,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 594/10,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 2717/08,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. III. ÚS 3000/11,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12,
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 8. 2012, sp. zn. II. ÚS 2396/09,
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. I. ÚS 2505/11,
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12,
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 3344/12,
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 39/13,
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1085/13,
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 42/16,
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 3228/15,
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 3960/16,
Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. IV. ÚS 37/02,
Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II. ÚS 563/01,
Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 7. 2012, sp. zn. III ÚS 2284/12,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 238/2007,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2012, č.j. 8 Tz 84/2012-18,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2016 sp. zn. 29 Cdo 704/2016,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 2. 2017, sp. zn. 21 Cdo 275/2016,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 20 Cdo 1227/2019,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2001, sp. zn. 22 Cdo 853/2001,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 20 Cdo 314/2006,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 25 Cdo 1610/2014,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 2. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4388/2013,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 7. 2015, sp. zn. 25 Cdo 853/2015,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1470/2014,

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 170/2015,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 10. 2015, sp. zn. 28 Cdo 5183/2014,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 2585/2015,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 2482/2015,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2016, sp. zn. 30 Cdo 1178/2015,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 4715/2017,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4839/2016,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5239/2017,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 33 Cdo 1529/2017,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 1. 2019, sp. zn. 28 Cdo 4504/2018,
Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98,
Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. 6. 2012, sp. zn. 10 Cm 59/2008,
Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 3. 2015, sp. zn. 93 Co 696/2014,
Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. 20 Co 176/2015,
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 12. 1996, sp. zn. 5 Cmo 228/96,
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 11. 2013, sp. zn. 5 Cmo 368/2013,
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. VSOL 1 Co 524/2013,
Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 27. 1. 1971, sp. zn. 6 Cz 161/70,
Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 4. 1984, sp. zn. 1 Cz 15/84,
Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 2. 1981, sp. zn. Cpjn 159/79.

Seznam použité literatury

SVOBODA Karel, ŠÍNOVÁ Renáta, HAMULÁKOVÁ Klára a kolektiv. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck), 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3.

SVOBODA Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck), 712 s. ISBN 978-80-7400-733-0.

WINTEROVÁ Alena, MACKOVÁ Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1.

ZAHRADNÍKOVÁ Radka a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnické učebnice (Aleš Čeněk), 622 s. ISBN 978-80-7380-714-6.

JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 648 s. ISBN 978-80-7598-369-5. Dostupné v systému ASPI.

SVOBODA Karel, HROMADA Miroslav, LEVÝ Jiří, VLÁČIL David, TLÁŠKOVÁ Šárka, PIRK Tomáš. *Náklady řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Právní praxe. 294 s. ISBN 978-80-7400-650-0.

SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. 1627 s. ISBN 978-80-7400-673-9.

HAMULÁKOVÁ Klára, KŘIVÁČKOVÁ Jana, ŠÍNOVÁ Renáta. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 488 s. ISBN 978-80-7598-248-3.

JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 1136 s. ISBN 978-80-7598-372-5. Dostupné v systému ASPI.

SVOBODA Karel, TLÁŠKOVÁ Šárka, Vláčil David, Levý Jiří, Hromada Miroslav a kolektiv. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 1054, ISBN 978-80-7400-297-7.

JIRSA Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.3.2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), 632 s., ISBN 978-80-7598-378-7. Dostupné v systému ASPI.

KASÍKOVÁ Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1167 s., ISBN 978-80-7400-630-2

LAVICKÝ Petr a kolektiv. *Exekuční řád: Praktický komentář*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 556 s. ISBN 978-80-7478-988-5. Dostupné v systému ASPI.

SVOBODA Jiří, KLIČKA Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, 408 s. ISBN 978-80-7400-266-3.

Seznam použitých internetových zdrojů

BŘÍZA, Petr, GANTNER, Filip. 2016. *První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe*. Bulletin advokacie [Online] 12. 5. 2016. [Citace: 21. 2. 2020.]

Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/prvni-setkani-se-zapsanym-mediatorem-z-pohledu-praxe?browser=full>

PAVLÍČEK, Tomáš. 2014. *Účelnost nákladů řízení při zastoupení účastníka advokátem v občanském soudním řízení*. Jurisprudence, [Online] 2014, č. 3. 2014, [Citace: 23. 2. 2020.]

Dostupné z: <http://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/ucelnost-nakladu-rizeni-pri-zastoupeni-ucastnika-advokatem-v-obcanskem-soudnim-rizeni.m-21.html>

SVOBODA, Karel. 2014. *Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních*. Právní rozhledy. [Online] 2014, č. 2, s. 39-44, [Citace: 23. 2. 2020.]

Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7gipxgxzthe&groupIndex=8&rowIndex=0>

BALOUSOVÁ, Michaela. 2017. *Odepření náhrady nákladů řízení podle § 150 občanského soudního řádu*. epravo. [Online] 9. 3. 2017. [Citace: 29. 2. 2020.]

Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/odepreni-nahrady-nakladu-rizeni-podle-150-obcanskeho-soudniho-radu-105343.html>

KLEIN, Šimon. 2015. *Náhrada nákladů v řízení o pozůstalosti*. Časopis Ad Notam. [Online] 24. 4. 2015. [Citace: 25. 2. 2020.]

Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_204-nahrada-nakladu-v-rizeni-o-pozustalosti

KOCIÁN, ŠOLC, BALAŠTÍK, advokátní kancelář, s.r.o. 2013. *Co se změnilo od 1. 1. 2013*. epravo. [Online] 7. 1. 2013. [Citace: 1. 3. 2020.]

Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-se-zmenilo-od-1-1-2013-88312.html>

Název diplomové práce

Náhrada nákladů řízení v nalézacím a exekučním řízení

Abstrakt

Cílem diplomové práce na téma Náhrada nákladů řízení v nalézacím a exekučním řízení je poskytnout ucelený pohled na právní úpravu problematiky náhrady nákladů nalézacího a exekučního řízení a tuto úpravu následně kriticky zhodnotit a vyzdvihnout jak její klady, tak i nedokonalosti, poukázat na důsledky, jež mohou v souvislosti s tímto v praxi nastat, a pokusit se nalézt cestu ke vhodnějším řešením.

Diplomová práce se skládá z úvodu, dvou částí zabývajících se zvláště náhradou nákladů v nalézacím řízení a náhradou nákladů v exekučním řízení a závěru. V úvodu je blíže specifikováno téma diplomové práce a její cíl.

První část diplomové práce, jenž se zabývá náhradou nákladů v řízení nalézacím, je členěna na sedm kapitol. V první kapitole je obecně definován pojem nákladů řízení. Druhá kapitola pak blíže specifikuje konkrétní druhy nákladů, které mohou v nalézacím řízení vzniknout. V třetí kapitole je rozebráno hledisko účelnosti nákladů řízení, které je velmi významnou okolností pro rozhodnutí o náhradě nákladů. Předmětem čtvrté kapitoly je specifikace povinnosti k placení nákladů řízení. Pátá kapitola detailně popisuje náhradu nákladů nalézacího řízení sporného, a to jak z hlediska zákonné úpravy, tak z hlediska obecných zásad a principů, které jsou pro toto téma relevantní. V šesté kapitole je stejným způsobem rozebrána náhrada nákladů nalézacího řízení nesporného. Poslední kapitola první části se pak věnuje náhradě nákladů řízení v řízeních o opravných prostředcích.

Předmětem druhé části diplomové práce je problematika náhrady nákladů v řízení vykonávacím. Tato část je rozdělena do třech kapitol, z nichž první obecně popisuje rozdíly mezi soudním výkonem rozhodnutí a exekucí a zbylé dvě kapitoly se pak vždy zabývají postupem pro náhradu nákladů řízení v těchto vykonávacích řízeních, přičemž celá diplomová práce byla zpracována s důrazem na bohatou judikaturu.

V závěru je současná právní úprava náhrady nákladů řízení kriticky zhodnocena.

Klíčová slova

náhrada nákladů, nalézací řízení, exekuční řízení

The thesis topic

Reimbursement of costs in trial proceedings and enforcement proceedings

Abstract

The purpose of the thesis Reimbursement of costs in trial proceedings and enforcement proceedings is to provide a comprehensive view of the legal regulation on the topic of reimbursement of costs in trial and enforcement proceedings and subsequently to critically evaluate this regulation and to try to find a way to more appropriate solutions.

The thesis consists of an introduction, two parts dealing separately with the reimbursement of costs in trial proceedings and the reimbursement of costs in the enforcement proceedings and a conclusion. The introduction specifies the topic of the thesis and its purpose.

The first part of the thesis, which covers the reimbursement of costs in the trial proceedings, is divided into seven chapters. The first chapter generally defines the concept of costs. The second chapter then describes the specific types of costs that may be incurred in trial proceedings. The third chapter discusses the aspect of efficiency of costs, which is a very important factor in the decision to pay the costs. The subject of the fourth chapter is the specification of the obligation to pay the costs. The fifth chapter describes in detail the reimbursement of costs of the contentious trial proceedings, both in terms of legislation and in terms of general principles that are relevant to the topic. In the sixth chapter, the reimbursement of costs of the non-contentious trial proceedings is similarly analysed. The last chapter of the first part then deals with the reimbursement of costs of the appeal proceedings.

The subject of the second part of the thesis is an issue of reimbursement of costs in enforcement proceedings. This part is divided into three chapters, the first of which generally describes the differences between judicial execution of decision and execution proceedings. The remaining two chapters are each concerned with the procedure for reimbursement of costs in these enforcement proceedings, while the entire thesis has been developed with emphasis on rich case law.

In conclusion, the current legislation on costs reimbursement is critically evaluated throughout this thesis.

Key words

reimbursement of costs, trial proceedings, enforcement proceedings